

Євген Марчук

П'ять років
української трагедії

Київ - 1999

ББК 66.3

М 79

Є .К. Марчук

**М 79 П'ЯТЬ РОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ. — К:
1999; 160 с.**

«Україна переживає передусім кризу управління. Негаразди у всіх інших сферах — економічній, духовній, соціальной, моральній — є похідними від кризи влади, яка виявила цілковиту неспроможність провести будь-які соціально корисні реформи, встановити і підтримувати порядок у державі.

В умовах деградації системи влади всі без винятку державні дії перетворюються в загрози національній безпеці і чинники катастрофічного руйнування суспільства.

Замість суверенної і незалежної, демократичної, соціальної і правової держави в Україні було побудоване дивне і жорстоке суспільство, де офіційно виголошені слова мають протилежний зміст, а державні дії — протилежний результат.

Творення такого суспільства-антисвіту супроводжується його стрімким просуванням в минуле».

Книга узагальнює матеріал, викладений у трьох попередніх книгах Є. Марчука, і є аналітичною передмовою до запропонованої автором принципово нової стратегії економічного і соціального розвитку України.

Розрахована на широке коло читачів, які цікавляться політичними процесами в Україні і бажають знайти відповіді на найактуальніші питання нашого сьогодення.

Є. К. Марчук © 1999

ВІД АВТОРА

Приставаючи до роботи над цією книгою, я задав собі запитання, яке може природно виникнути в багатьох: «Чи варто присвячувати окрему книгу доведенню всім очевидного факту, що Україна потрапила у велику біду, і для того, щоб з неї вибратися, потрібні принципові зміни?»

Життя саме підказує відповідь на нього. Нині в Україні у запеклій боротьбі зійшлися кілька потужних політичних течій, що є носіями певної ідеології, тобто того суспільного світогляду, через призму якого оцінюються всі явища нашого життя.

У межах кожного світогляду даються відповіді на запитання: «Що відбувається з Україною», «Чому?», «За якими механізмами?», «Хто несе за це відповідальність?».

І ці відповіді часто діаметрально протилежні.

Але саме від правильної оцінки існуючого стану речей залежить відповідь на головне запитання: «Що і як робити далі?». Із об'єктивної оцінки ситуації повинні логічно випливати будь-які осмислені конструктивні дії. Ще один неправильний крок на державотворчому шляху може виявитися для українського суспільства і держави фатальним.

Саме тому, виступаючи з новою стратегією економічного і соціального розвитку України, вважаю за потрібне запропонувати співвітчизникам аналітичну передмову до неї, розкрити своє бачення тих драматичних процесів, що відбуваються в Україні і світі.

ЗМІСТ

ВСТУП. Зовнішня агресія чи криза влади?.....	6
Частина I	
ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ НАВПАКИ.....	12
Розділ 1. Що побудували в Україні?.....	12
Розділ 2. «Паралельна влада».....	17
Розділ 3. Як твориться зло.....	23
Розділ 4. Основний Закон і його виконання.....	40
Розділ 5. Слова і діла в управлінні державою.....	51
Розділ 6. Показники біди.....	67
Розділ 7. Підсумок на сьогодні.....	72
Частина II	
ЩО НАС ЧЕКАЄ ЗАВТРА.....	75
Розділ 1. Виклики майбутнього.....	75
Розділ 2. Відповідь діючої влади.....	96
Частина III	
ЗБЕРЕЖЕННЯ ВЛАДИ БУДЬ-ЯКОЮ ЦІНОЮ.....	114
Розділ 1. Реальна влада і відповідальність	114
Розділ 2. Влада зняла «білі рукавички».....	126
Частина IV	
ЧИ Є В УКРАЇНИ ГІДНА ПЕРСПЕКТИВА?.....	147
ПІСЛЯМОВА.....	155

**Проголошення ідеї
цивілізованого суспільного
розвитку з використанням
механізмів протилежної,
руйнівної дії — суть
державної політики, що
проводиться в Україні з
1994 року.**

ВСТУП. Зовнішня агресія чи криза влади?

Нині надзвичайно популярною є ідея зовнішньої агресії проти України: економічної, культурної, ідеологічної.

Всі наші проблеми пояснюються дією злої зовнішньої волі.

Насправді ситуація набагато гірша. Основний чинник успішного розвитку держави — система влади деградувала і перетворилася в свою руйнівну протилежність, створивши тим самим умови для дії всіх негативних факторів, як зовнішніх, так і внутрішніх.

Сучасний світ надзвичайно тісно переплетений безліччю зв'язків: економічних, політичних, культурних, інформаційних.

При цьому кожна країна, наддержавне утворення, національні та транснаціональні економічні структури переслідують власні, вигідні їм цілі, реалізуючи їх саме через ці зв'язки.

Кожна країна зацікавлена в тому, щоб максимально скоротити імпорт і збільшити експорт. Усі застосовують протекціоністські заходи і ведуть боротьбу з протекціонізмом своїх партнерів. Усі оберігають свої економічні та воєнні таємниці і полюють за секретами інших. Усі прагнуть розвивати в себе максимально високорентабельні виробництва і вивести низькорентабельні або шкідливі за межі своєї території. Набагато вигідніше кредити давати, аніж брати (кожен, хто кредити дає, намагається забезпечити собі максимально вигідні умови). Кожен намагається здобути вплив на управлінські структури партнера і найефективніше використати цей вплив у своїх інтересах.

При цьому власні інтереси на міжнародній арені дуже

часто відстоюються без урахувань таких понять, як гуманізм, природні людські права, милосердя. Наслідком того буває руйнація економіки, знедолення, а часто і загибель мільйонів людей у політично й економічно залежних країнах.

У випадку крайнього загострення протиріч сильніша сторона не зупиняється перед використанням своєї воєнної могутності.

Подібний тип відносин на міжнародній арені, на жаль, природний, і той, хто перебуває в полоні політичного романтизму, дуже швидко відчуває на собі його глибокі наслідки.

Нині надзвичайно популярна ідея зовнішньої агресії проти України: економічної, культурної, ідеологічної. Всі наші проблеми пояснюються дією злої зовнішньої волі. Ця ідея має в Україні мільйони прихильників, своїх яскравих теоретиків і провідників.

Цікаво простежити еволюцію поглядів у рамках цього уявлення про нашу новітню історію.

Спочатку ворог був один — Захід, який, здійснивши успішну комплексну економічну, ідеологічну і культурну агресію, знищив СРСР. Тепер почав «добивати» колишні республіки переважно економічними методами. Цей процес супроводжується постійним зростанням кількості «агресорів». Наприклад, Туреччина і Китай заповнили Україну дешевими товарами легкої промисловості, потім до них підключилася Польща, здійснюючи широкомасштабну експансію на внутрішній ринок України своїми виробами легкої та харчової промисловості. Зі Сходу, попри заклики до інтеграції, могутню сировинну «агресію» здійснює Росія, вимагаючи розраховуватися за поставлені нафту та газ і таким чином прагнучи встановити свій контроль над ключовими об'єктами енергопостачання України.

Кількість «ворогів» у процесі боротьби постійно зростає і кінця цьому не видно.

Тому думка про те, що друга за величиною держава Європи з 50-мільйонним населенням нині гине під ударами зовнішніх агресорів, була б правильною, якби історія не давала нам багато прикладів протилежного характеру.

Теорія зовнішньої агресії передбачає виживання тільки могутніх держав і не залишає ні найменшого шансу тим, хто з якихось причин відстав на цих смертельних перегонах. Але ми маємо приклади інших країн, які швидко подолали складні перехідні періоди зі значно меншими втратами, ніж Україна, і сьогодні їхні громадяни пишаються економічною могутністю своїх держав і живуть гідно. Необхідність виживання і динамічного розвитку в умовах тиску ззовні, навпаки, цементує такі суспільства, пробуджує не бачені раніше творчі сили. Причому це стосується і таких потужних держав як Китай, і таких крихітних, як Андорра і Монако. (Остання минулого року відзначала 700-річчя своєї незалежності.)

Немає значення ні попередня історія, ні відсутність сировинних ресурсів (наприклад, у Японії останні практично відсутні), ні історичний час (економічно успішні «азійські тигри» — Тайвань, Гонконг, Сінгапур, — вийшли на світову арену в наш час).

При цьому зауважимо, що ці країни здійснювали свої економічні і соціальні «дива» в тих же умовах надзвичайно жорсткого протистояння, міжнародної конкуренції і зовнішнього тиску.

Якщо врахувати вищезазначене, то ситуація виглядає зовсім по-іншому і потребує відповіді на питання: чим відрізняються економічно розвинуті країни від тих, які фактично гинуть, якщо об'єктивні стартові умови в них були однакові, а часом, як у деяких сучасних лідерів, і набагато гіршими?

Теорія «зовнішньої агресії» також не відповідає на

дуже важливе питання: чи відносити до зовнішніх ворогів внутрішні олігархічні, кримінальні та інші угруповання, які мають підтримку влади і, керуючись не зарубіжними, а виключно власними інтересами, грабують свою країну у значно більших масштабах, ніж іноземні структури?

Теорія «зовнішньої агресії» малоконструктивна. Вона створює ситуацію, коли справжні винуватці розвалу уникають відповідальності, спрямовує психологію та основні зусилля суспільства на конфронтацію проти дедалі більшої кількості «зовнішніх ворогів» за рахунок власного розвитку.

Загальновідомо, що розвинуті країни забезпечують свої національні інтереси, зокрема, через систему міжнародних фінансових і торговельних організацій. Наївно ображатися на Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку тощо. Їхнє призначення — контролювати і спрямовувати економічну політику держави-отримувача кредитів для забезпечення колективних інтересів світових кредиторів.

Хто винен у ситуації, коли власний громадянин — основний виробник усіх матеріальних і духовних благ суспільства — для української влади важить менше, аніж іноземний кредитор?

Об'єктивність вимагає визнання того факту, що в умовах постійного і жорсткого цілеспрямованого тиску з боку могутніх учасників світового розвитку практичними організаторами як успішного розвитку держав, так і їх економічної та соціальної руйнації завжди виступали національні владні еліти.

Тепер уже можна чітко усвідомити, що відбувається з нами на порозі нового тисячоліття і що є основним каталізатором загальноукраїнської трагедії, чому

викохана у мріях поколінь і оспівана в піснях незалежність обернулася для людей безпрецедентними злиднями, безнадією і безвір'ям.

Головна причина того, чому громадяни нашої країни змушені жити так, як з погляду цивілізованого суспільства жити не можна, криється не в зовнішньому негативному впливові, який завжди присутній.

Найсуттєвішою причиною всіх суспільних лих і системної розрухи в Україні є криза влади. І в першу чергу — криза найвищих її щаблів.

З 14 жовтня 1994 року почав свій відлік так званий «курс радикальних економічних реформ» проголошений новообраним Президентом. Це момент в історії нашої країни, від якого бере початок найбільш злоякісний різновид суспільної непорядкованості. Економіка країни пішла «в рознос» і «на розхват». Саме протягом останніх п'яти років структурна криза набула всіх ознак системної, а економіка досягла найвищих меж депресивності й падіння. Основний чинник успішного розвитку держави — система влади деградувала і перетворилась у свою руйнівну протилежність, створивши тим самим умови для дії всіх негативних факторів — як зовнішніх, так і внутрішніх.

Тому нинішній стан речей в Україні не можна розглядати як історично закономірний. Наша держава має всі можливості перебувати в одному ряду не з слаборозвинутими країнами Центральної Африки і Латинської Америки, а з країнами європейської спільноти, такими як Франція, Швеція, Німеччина.

Проблеми, що стоять перед країною, загострені до краю, а **час для позитивних державотворчих змін безповоротно минає.**

НЕ ПРОСТО КРАЙНЯ НЕЕФЕКТИВНІСТЬ НИНІШНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ, А ЇЇ СОЦІАЛЬНА НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ — НАЙГОСТРІША ПРОБЛЕМА, ЯКУ НЕОБХІДНО РОЗВ'ЯЗУВАТИ НЕГАЙНО.

Критичний аналіз нашого сьогодення, який має місце у книзі, — не самодостатня мета. Це своєрідна аналітична передмова до конструктивної концепції, яка відкриває можливості для відновлення у громадян довіри до майбутньої влади, до держави та її політики і головне для застосування нової стратегії успішного економічного і соціального розвитку України.

Частина I

ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ НАВПАКИ

Розділ 1. Що побудували в Україні?

Замість суверенної і незалежної, демократичної, соціальної і правової держави в Україні побудовано дивне і жорстоке суспільство, де офіційно виголошені слова мають протилежний зміст, а державні дії — протилежний результат.

Творення такого суспільства супроводжується величезним і стрімким його просуванням у минуле.

«Скажіть мені, що будувати і я буду будувати» — ця фраза прозвучала з високої трибуни Верховної Ради України в 1993 році і стала політичним афоризмом.

Людина, що виголосила цю фразу, невдовзі зайняла найвищий пост у державі і здобула всі можливості для втілення в життя власних уявлень про творення держави.

Тепер мільйони людей, особливо в період президентської передвиборчої кампанії, задають собі запитання: що ж за суспільство було побудоване в Україні, яка, судячи з щоденних чергових і позачергових послань її керівників, уже давно перебуває в цивілізованій Європі? Як його можна назвати і характеризувати? На ці запитання намагаються відповісти відомі вчені і політичні діячі, але остаточної відповіді не знайдено.

Така надзвичайна складність проблеми породжена тією обставиною, що тип суспільства, створеного в Україні за роки «радикальних реформ», не можна віднести до жодного з відомих в історії. Ситуація усклад-

нюються ще й тим, що всі негативні суспільні зміни мають тенденцію до наростання.

Визначення на зразок «колоніальна демократія», «кланово-олігархічний режим», «дикий капіталізм», «етап первинного накопичення капіталу» та інші відображають різні аспекти нашого життя.

Не ставлячи за мету сформулювати й обґрунтувати загальне визначення, можна піти іншим шляхом з огляду на той факт, що українське суспільство є повністю дисгармонійним і руйнівний вплив «реформ» різною мірою позначився на різних елементах суспільного життя.

Промисловість

За ключовими показниками нині промисловість України досягла рівня 1960-х років при значно гіршій структурі виробництва (різке домінування низькотехнологічних добувних галузей, критична зношеність основних фондів, повна залежність від зовнішніх джерел постачання енергоносіїв та іноземних виробників технологічного обладнання і товарів широкого вжитку).

Сільське господарство

У 1998 році в Україні досягнуто продуктивності сільського господарства, яка відповідає рівневі 1947 року. У 1999 році очікується врожай, нижчий за всі повоєнні роки.

Система грошового обігу

Різно скоротила сферу свого застосування. Набули поширення навіть не середньовічні, а дикунські форми економічних відносини у вигляді натурального обміну.

Трудові відносини

Все більше набувають рис феодального і навіть рабовласницького ладу. Наприклад, з часів існування рабства прийшов зловісний феномен безоплатної праці. Основна ознака рабовласницького ладу — торгівля людьми в Україні набула такого розмаху, що привернула увагу світової громадськості і спричинила введення до

Карного кодексу спеціальної статті.

Ступінь правової свідомості влади і правової захищеності громадян

Розподіл влад на законодавчу, виконавчу і судову за відсутності правової свідомості і соціально-захисної орієнтації виконавчої влади призвів до своєрідного розуміння нею своєї ролі в суспільстві.

Виконавча влада взяла на себе функції обмеження та утисків прав і свобод громадян, мотивуючи це тим, що в правовому суспільстві громадяни завжди можуть оскаржити її дії в суді.

Подібний підхід вимагає радикальної перебудови масової людської свідомості, високого рівня добробуту і правової обізнаності. Судові позови мають складну технологію, займають багато часу і обходяться недешево. Наприклад плата за послуги адвоката в Україні часом доходить до 200 і більше доларів за годину.

Як же можуть скористатися своїми правами на судовий захист громадяни, переважна більшість яких живе на межі бідності або за цією межею?

Ситуація дуже нагадує ту, що була характерна для Російської імперії середини XIX століття і яку талановито описував Салтиков-Щедрін.

До цього слід додати тотальну криміналізацію влади, економіки і суспільства в цілому, коли замість писаних цивілізованих законів діє тільки право сильного.

Український транзит у морок минулого такий стрімкий і цілеспрямований, що в кожній нормальній людини з'являється страх за себе, своїх дітей і онуків, за долю своєї держави.

Побудоване в Україні суспільство не має остаточного визначення, проте аналогію все ж можна провести. Поеднання всіх перерахованих ознак, плюс монополізація господарського життя структурами, що поєднують величезні тіньові приватні капітали і державну владу

при відсутності реальної демократії в країні найбільше відповідає такому суспільству, яке було типовим для кінця XIX — початку XX століття і дістало визначення як державно-монополістичний капіталізм, зорієнтований, до того ж, на іноземний капітал.

Якщо шукати аналогії побудованого в Україні суспільства не в часі, а в сучасному світовому політичному просторі, висновки такі ж невтішні.

Сьогодні ми маємо практично повністю збанкрутілу державу, яка вже вичерпала майже усі свої ресурси виживання. Тотальне зубожіння основних верств і прошарків населення, соціальна депресія, повний розлад економіки і особливо соціальної сфери досягли грані, за якою деградація суспільних процесів стає, на жаль, уже неминучою. Суспільство стоїть на межі розвитку неконтрольованих і слабо передбачуваних процесів.

Деякі оптимісти вважають, що внаслідок «руху до Європи» ми «потрапили» до Латинської Америки. Давайте порівняємо деякі цифри.

Одним із визначальних економічних показників розвитку держави є величина валового внутрішнього продукту (ВВП), розрахована на душу населення.

ВВП на душу населення в 1998 році становив (у дол. США):

Аргентина —	9 485
Бразилія —	4 742
Мексика —	4 462
Венесуела —	4 370
Перу —	2 598
Колумбія —	2 205

Україна:

1997 р. —	1040
1998 р. —	816
1999 р. —	618 (згідно з планом)

Реально очікується — **550** доларів на душу населення.

Як бачимо, на шляху до Європи українські «реформатори» не зупинилися навіть у Латинській Америці, а попрямували далі.

За виробництвом валового внутрішнього продукту на душу населення, забезпеченістю бюджетними коштами, динамікою структурних змін в економіці та зовнішньої і внутрішньої заборгованості, рівнем корумпованості системи державного управління, рівнем криміналізації економіки, рівнем розвитку людського потенціалу рівнем народжуваності та смертності, за диференціацією доходів різних категорій населення, рівнем забезпеченості основних прав і свобод пересічних громадян Україна за п'ять років сповзла до розряду слаборозвинутих країн Африки.

В 1990 році за цими показниками (незважаючи на накопичені в економіці суттєві диспропорції), за класифікацією ООН Україна належала до надрозвинутих країн, мала найкращі стартові умови серед усіх колишніх республік СРСР і входила в першу двадцятку країн світу. Тобто, за термінологією сучасних політиків, «була в Європі».

Внаслідок «курсу реформ» Україна з Європи «пішла» і в 1999 році «опинилася» в Центральній Африці.

Шлях ДО Європи насправді виявився шляхом ВІД Європи і взагалі ВІД цивілізації.

ДЕКЛАРОВАНИЙ ВЛАДОЮ РУХ У МАЙБУТНЄ В УКРАЇНІ ВІДБУВАЄТЬСЯ ШЛЯХОМ ПОВЕРНЕННЯ В МИНУЛІ ІСТОРИЧНІ ЕПОХИ.

Розділ 2. «Паралельна влада»

В Україні постала зловісна реальність остаточного утвердження в суспільстві жорстокого свавілля сильних: політичних олігархів, владно — економічних кланів, корумпованої державної бюрократії, кримінальних авторитетів.

Решта п'ятдесятимільйонного народу перетворюється у злиденних економічно і політично пригноблених пролетарів зразка кінця XIX — початку XX століття.

Я постійно думаю: покоління моїх батьків прожило дуже нелегке життя. Люди просто виживали, особливо після війни. В холоді, голоді, у прагненні дати своїм дітям щось краще, ніж те, що мали... І сьогодні так само — злидні й безпросвітність. Чому? Навіщо зроблено це коло щонайменше у п'ятдесят років?

Чому за наявності великого позитивного світового досвіду переходу від адміністративно-командних економічних систем до переважно ринкових; прекрасних вітчизняних економістів, котрі пропонують вельми ефективні рецепти лікування української економіки; могутньої народної волі до поліпшення життя і бажання жити в нормальному цивілізованому суспільстві, **ситуація тільки погіршується?**

Чому в Україні відсутня старанно продумана і схвалена суспільством концепція підйому національного виробництва і забезпечення динамічного економічного розвитку?

Чому замість цього одні кинулися шукати ідеї відродження України в далекій історії, скажімо запровадження системи сільськогосподарського виробництва

козацьких часів; другі пропонують повернення в недалеке соціалістичне минуле; треті, так звані «ринкові реформатори», «уславилися» некритичним запозиченням застарілих і неоднозначних рецептів реформування економіки західних країн 40-літньої давнини?

Чому при цьому влада навіть не намагається створити дієву концепцію розвитку країни, безуспішно намагаючись розв'язувати лише найбільш нагальні проблеми, працюючи в режимі пожежної команди?

ТОМУ, ЩО ДРЕЙФ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ СВІДОМО.

Всупереч твердженню офіційної пропаганди, такі масштабні і односпрямовані зміни, що відбулися (і продовжують відбуватися посиленими темпами) у 50-мільйонній країні не є наслідками чіїхось помилок. Тут простежується чітка логіка і могутня політична воля, що базуються на інтересах впливових суспільних сил.

Якщо задати запитання, сформульоване ще в Римському праві: «Кому це вигідно?», ідея «помилки на вірному шляху» видається зовсім маловірогідною. Натомість з'являється втрачена логіка, а ситуація стає зрозумілішою.

Кому це вигідно?

У державному просторі України діє ряд могутніх сил, яким об'єктивно вигідна політика нинішньої влади.

1. Владно-економічна олігархія

Тепер усі погоджуються з тезою про те, що в Україні створено олігархічний режим. Про це скрізь пишуть і ніхто не заперечує.

Сутність олігархічного режиму — в зрощуванні влади і великого капіталу з метою примноження багатства невеликої і відносно згуртованої групи осіб, невідконтрольних суспільству.

Олігархи в Україні є реальними політичними інститутами.

«Політичний олігарх» — особа, що завдяки власному

капіталу та особистим якостям змогла утворити неформальне (тобто непередбачене законами України) об'єднання за участю фінансово-промислових структур, політичних та громадських організацій, засобів масової інформації.

Політичні олігархи об'єднуються задля реалізації власних тактичних і стратегічних завдань.

Олігархічна система призводить до концентрації фінансових потоків держави в руках кількох груп; виведення «своїх» структур з-під оподаткування шляхом надання податкових пільг або створення «вільних економічних зон» у підконтрольних регіонах; приватизації за безцінь державних стратегічних підприємств, що найуспішніше працюють; встановлення контролю за банківською сферою.

2. Політико-економічні клани

Явище клановості полягає в тому, що на основі різного типу зв'язків: родинних, етнічних, релігійних, економічних, територіальних, кримінальних тощо в державних структурах різного рівня формуються стійкі утворення, діями яких рухають вузькогрупові інтереси. Такі утворення — клани на перший план висувають досягнення саме цих інтересів за рахунок загальнодержавних.

Клани прагнуть до постійного поширення свого впливу на систему державного управління шляхом просування своїх членів в існуючій владній ієрархії.

Кінцевою метою клану є досягнення монопольної влади в регіоні, галузі або в державі в цілому.

3. Корумпована державна бюрократія

За рівнем державної корумпованості Україна наближається до світових лідерів у цій сфері. Левова частка мільйонних і мільярдних рахунків у зарубіжних банках належить представникам вищої ланки корумпованої державної бюрократії.

Вразивши вищі ешелони влади, вірус корупції,

подібно до ланцюгової реакції, поширився на всі державні управлінські структури.

4. Організовані кримінальні структури

Боротьба з кримінальними структурами в умовах тотальної тінізації економіки малоперспективна. На місці ліквідованих миттєво з'являються нові. Кримінальні структури в тіньовій економіці виконують роль державної влади. Вони забезпечують захист тіньового бізнесу — так званий «дах», безпеку транспортування товарів і готівки, виконують роль арбітражних і звичайних судів: у конфліктних ситуаціях забезпечують дисципліну платіжів шляхом «вибивання боргів», у якості третейського суду беруть участь у з'ясовуванні стосунків між суб'єктами тіньового господарювання, виносять і виконують смертні вироки неплатникам або конкурентам.

5. Зарубіжні виробники і вітчизняні посередницькі структури

Розвал національного виробництва призводить до заміщення вітчизняних товарів на українському і зовнішніх ринках зарубіжними. Таким чином, Україна стає могутнім і постійним інвестором для економік зарубіжних країн, власними грошима сприяючи їхньому піднесенню і модернізації за рахунок знекровлення і розвалу власної виробничої сфери.

Зарубіжні виробники і вітчизняні посередницькі структури (які перетворились у могутні економічні структури з великими капіталами і впливом) економічно зацікавлені у продовженні збанкрутілого «курсу радикальних реформ».

Зупинка і занепад найбільш перспективних виробництв і галузей — ще одна прихована мета псевдо-реформ, продиктованих ззовні і здійснюваних українськими владниками.

6. Міжнародні фінансові організації

Втягуючи Україну в фінансову кабалу, могутні

міжнародні фінансові організації забезпечують її керований ззовні розвиток і міжнародний поділ праці відповідно до своїх уявлень про новий світовий порядок.

Перераховані вище сили, переплітаючись між собою і з системою офіційної влади в різноманітних і дивовижних пропорціях, створюють в Україні згубний для держави і суспільства феномен «паралельної влади».

«ПАРАЛЕЛЬНА ВЛАДА» В УКРАЇНІ НАБАГАТО РЕАЛЬНІША, НІЖ ОФІЦІЙНА. Саме вона здійснює реформування української економіки і політики «під себе».

Це проявилось надзвичайною монополізацією господарського життя (з одночасним переходом у приватну власність стратегічно важливих промислових об'єктів), знищенням вільного підприємництва і конкурентного середовища в особі малого і середнього бізнесу (що саме народжувався), відкриттям економічних кордонів для необмеженої товарної експансії з боку інших держав, деформацією поняття власності.

Здійснюється штучна «пролетарізація» суспільства і попереджується поява середнього класу — основи для формування громадянського суспільства, яке унеможливає існування паралельних тіньових структур влади.

Головний суб'єкт політичного життя — суспільство все більше втрачає можливість впливати на ситуацію і перетворюється на об'єкт економічної експлуатації та знаряддя утримання влади.

В сучасній Україні створена не політично відповідальна влада зі зрозумілою і законодавчо оформленою системою стосунків між державою і суспільством, а бутафорська конструкція з прихованими механізмами впливу на ухвалення державних рішень.

Тіньова економіка, відсутність громадського

контролю за діяльністю влади, нерозвиненість систем місцевого самоврядування та інших інститутів громадянського суспільства, відсутність правової свідомості і соціально-захисної орієнтації влади, нормальної, а не викривленої логіки державотворення створює ідеальне середовище для функціонування «паралельної влади».

«ПАРАЛЕЛЬНА ВЛАДА» ВИКОРИСТОВУЄ ОФІЦІЙНІ ВЛАДНІ ІНСТИТУТИ ЯК ЗАСОБИ ДОСЯГНЕННЯ СВОЇХ ЦІЛЕЙ.

У ЦИХ УМОВАХ ОФІЦІЙНА ДЕРЖАВНА ВЛАДА ВСЕ БІЛЬШЕ СТАЄ ЗАСОБОМ СТВОРЕННЯ, ПРИМНОЖЕННЯ ТА ОХОРОНИ НАГРАБОВАНИХ КАПІТАЛІВ І МЕХАНІЗМОМ ЕКОНОМІЧНОГО ТА ПОЛІТИЧНОГО ПРИГНОБЛЕННЯ НАРОДУ.

Розділ 3. Як твориться зло

В Україні існує два паралельні суспільства. Одне — процвітаюче тіньове, для невеликої категорії вибраних. Друге — дивне і жорстоке для решти народу.

Творення жорстокого суспільства-антисвіту — не хаотичний процес. Його розбудова має відповідну теоретичну основу і чітку систему практичних дій.

В Україні існує два паралельні суспільства. Одне — процвітаюче тіньове, для невеликої категорії вибраних. В ньому діють закони нормальної логіки, є свої лідери, фінансові та виробничі інститути, ефективно працюють з усіх боків захищені схеми економічного розвитку, наявна ієрархічна структура виконавців, включаючи паралельні силові структури. Там панують свої закони, які не передбачають і не пробачають застосування викривленої логіки.

Офіційна влада в Україні стала могутнім і послідовним гарантом реалізації інтересів антинародних і антидержавних сил за рахунок переважної більшості українських громадян, для яких було побудоване дивне і жорстоке суспільство-антисвіт.

Багато з тих, хто цікавиться перебігом політичних та економічних процесів, приходять до шокуючого висновку, що в Україні все несправжнє.

В Україні публічна діяльність влади виглядає незрозумілою, безпорадною і хаотичною.

З точки зору інтересів власного народу і власної держави влада постійно чинить абсурдні дії, що протирічать будь-яким уявленням про логіку і здоровий глузд.

Внаслідок п'ятирічної «реформаторської» діяльності світові була продемонстрована така економіка, яка

жодному поясненню з точки зору нормальної логіки не піддається. Була побудована одночасно непланова і неринкова економіка. В такій економіці діють абсолютно інші закони.

Влада своїми діями пригнічує власне виробництво, тримає у стані цілковитого зубожіння більшість трудящих та пенсіонерів, дозволяє всьому світові в буквальному розумінні грабувати країну, водночас накладаючи величезний тягар боргів на плечі майбутнього покоління.

Але творення суспільства-антисвіту — не хаотичний процес. Його розбудова має відповідну теоретичну основу і чітку систему практичних дій.

Теоретична основа:

- **зневага до людей;**
- **концептуальний хаос;**
- **підміна і дискредитація основних понять .**

Зневага до людей

Фантастичне за масштабами пограбування владною елітою свого народу могло відбутися тільки на тлі загальної атмосфери ігнорування долею мільйонів, яких раніше називали трудящими.

І це дійство було ідеологічно освячене, оскільки ті, що творили пограбування, демонстративно поривали і з рівністю, і з соціальною справедливістю, цинічно вважаючи їх пережитками авторитарного соціалізму, несумісними з новими суспільними орієнтирами.

Ідеали рівності і справедливості свідомо замовчуються як такі, що давно передані до історичного архіву. З'явилося зневажливе, презирливе ставлення нової еліти до злидених народних мас. Тих самих, перед ким вони свого часу загравали і кому співали дифірамби. Почала поширюватися ідея, що знедолені самі винні у своєму теперішньому стані.

Саме душевна глухота і сліпота до людського аспекту суспільних змін лежить в основі жорстокості роз-

робників та виконавців курсу «радикальних економічних реформ», **економічний зміст якого полягає в перерозподілі національних багатств на користь нечисленних внутрішніх груп і передачі найбільш впливових важелів управління державою зовнішнім силам.**

Концептуальний хаос

Це набагато небезпечніший стан суспільства, аніж може здатися на перший погляд. Саме концептуальний хаос породжує війну «всіх проти всіх» і дозволяє тримати суспільство в патовому стані, блокуючи будь-який конструктивний імпульс, спрямований на реалізацію корінних інтересів нації.

Одночасно з невизначеністю виникає відчуження суспільства від методології, яка дає змогу розібратись в головних проблемах суспільного життя. Те, що ми називаємо заполітизованістю питання, насправді являє собою ірраціональний, міфологізований замітник тверезого та ефективного підходу. Причому до таких питань, на жаль, належать ключові питання нашого життя — про право власності на землю, про вектор зовнішньої політики, про приватизацію та багато іншого. Наприклад, згідно з законами економіки і здорового глузду, піднесення економіки спричиняє фінансову стабілізацію. В Україні офіційна ідеологія «реформ» проголошує, що повинно бути навпаки, мовляв фінансова стабілізація автоматично призведе до піднесення економіки.

Ситуація настільки трагічна і невизначена, що суспільство дедалі більше охоплює апатія і зневіра в самій можливості змін на краще. Ніхто не вірить ніяким програмам, цілком слушно очікуючи, що від їхньої реалізації діючою владою стане ще гірше.

Підміна і дискредитація основних понять

Одночасно почалася практично непомітна підміна основних орієнтирних понять.

Замість поняття «рух до рівня розвитку західно-європейських країн» почали вживати «шлях до Європи» та «європейська інтеграція». Поступово останні повністю витіснили перше і стали його протилежністю.

Потім почали настирливо говорити, що економічний розвал і суспільство з ознаками середньовіччя — це необхідна плата за «шлях до Європи». **Рух донизу є рухом** угору. Абсурд, дикість, але при тисячкратному повторенні всіма засобами масової комунікації діє на масову свідомість, паралізуючи волю народу до протесту.

Наявна ситуація повної дискредитації поняття «демократія». Культура демократії пов'язана з самообмеженнями, з урахуванням потреб інших людей, з визнанням їхніх прав на вільний розвиток.

Те, що в Україні названо «демократією», є лише способом закріплення за «новими українцями» і за владно-економічною елітою права мафіозного свавілля, яке стало надійним прикриттям для номенклатурно-кланових і фінансових угруповань, для маніпулювання суспільною свідомістю їм на догоду.

Відчайдушна боротьба тіньових сил і діючої влади за самозбереження під прапором демократії лише посилює в народі уявлення, що демократія — це зло і всі біди від неї.

Інтенсивно продовжує культивуватися почата ще за часів «перебудови» наївна віра у всемогутність ринку, у державотворчий потенціал ніким і нічим не обмеженої ринкової свободи, що є не просто міфом або небезпечною помилкою, а завідомо повністю безперспективною позицією.

Ринок розглядався як панацея від усіх соціально-економічних негараздів. Рецепт успіху виглядав просто: от побудуємо ринок — і заживемо як на Заході, багато і щасливо. Але ця ідилічна перспектива на ділі обернулася жорстоким крахом ілюзій.

Ринок у сучасну епоху в жодній країні не є стратегічною метою. Ринок — це система організації товарообміну, допоміжний інструмент для реальної економіки. Тому гасло «побудова ринкового суспільства» — це політико-економічний нонсенс. Жодна економічно успішна країна наприкінці ХХ сторіччя не спирається на абсолютно лібералізовану економіку.

Сьогодні влада іменує ринком відсутність реального контролю за пересуванням національного фінансового капіталу, валютними потоками, за економічною і фінансовою діяльністю підприємств, прибутками і витратами громадян.

Сьогодні в людському сприйнятті поняття «ринкові реформи» — це лише інша назва неправди і хаосу.

Зусиллями влади виявилися дискредитованими, дуже значною мірою, навіть такі абсолютно позитивні державотворчі етапи, як проголошення незалежності, утвердження національних символів, прийняття Конституції.

Не треба думати, що викривлена ідеологія — свідчення інтелектуальної убогості теоретиків антисуспільства. Якраз навпаки. Творять її непересічні, навіть талановиті люди.

Саме вони впродовж останніх років сформували ідеологію хронічно депресивної і повністю залежної від іноземної допомоги економіки. Практична реалізація цих теорій до краю виснажила ресурси і внутрішні можливості нашого виживання. (У цій же ідеологічній течії виконана й урядова програма «Україна 2010»).

Саме вони створюють ефективні схеми застосування пропагандистських можливостей влади. Послухаєш аргументи — все в ім'я простої людини і заради входження до Європи. А насправді?

Саме вони створюють міфи про безальтернативність курсу нинішньої влади.

Саме вони аналізують ситуацію і попереджають

владу про можливі небезпеки.

Що це — як не «освічений цинізм»?

Практичні дії

Криміналізація економіки, влади і суспільства

Організована злочинність тією чи іншою мірою є практично в усіх країнах. Але чому кримінальний світ має в Україні таку необмежену владу, а вплив криміналітету позначається буквально на всіх аспектах життя суспільства?

У період об'єктивних процесів розпаду СРСР організована злочинність дістала унікальну можливість для розширення своєї влади й не змарнувала її. Стан справ, коли одна державна система розпалася, а друга ще не склалася, сприяв цьому.

За законами суспільного розвитку, будь-яка соціальна система, і злочинна зокрема, має тенденцію до розширення свого впливу на всі сфери життя: політичну, релігійну, економічну тощо. Що більше цього впливу, то заможніше й безпечніше живуть члени злочинного угруповання.

На рівні звичайної банди це виявляється у збільшенні її чисельності, підкупі працівників правоохоронних органів тощо. Нарощуючи потужність, кримінальні угруповання намагаються знищити конкуруючі групи.

На більш високоорганізованому рівні злочинні об'єднання мають незрівнянно більший масштаб діяльності. Вони скуповують підприємства, окремих політиків і навіть цілі партії, приводять своїх людей на найвищі пости державної влади, у правоохоронні органи. Так формується мафія.

Головним конкурентом і об'єктом впливу для мафії є держава. Саме від того, наскільки сильна й рішуча держава в боротьбі зі злочинністю, залежить сила і вплив криміналітету.

Більше половини населення України переконана, що реальна влада в Україні належить мафії.

Поняття «мафія» набуло у свідомості наших людей широкого змісту. **Під мафією люди розуміють будь-які організовані групи, що діють у власних інтересах, на шкоду суспільним, нехтуючи при цьому будь-якими законами або обертаючи їх недосконалість собі на користь.**

Таке розуміння поширюється і на вищі ешелони влади в державі. Саме звідти розповсюджується смертельно небезпечний вірус кримінальної психології, тобто зневаги до закону і поваги до неконтрольованої сили. Державна корупція, здирицтво, зловживання, управлінські дії, що формально визначаються як некомпетентність, а за наслідками мають всі ознаки злочину, зміщення цінностей суспільства в бік цінностей кримінального світу — все це бере свій початок у психології деградованої частини управлінської еліти суспільства.

Дорвавшись до влади і багатства, її представники зробили на свою користь небачений раніше в історії перерозподіл загальнонаціональних надбань і сформували особливого типу кримінально-псевдоринкову економіку.

Влада створила умови, за яких не вигідно бути чесним. Фактично українські закони сприяють криміналізації економіки. Суворо дотримуватися букви закону для нинішніх підприємців означало б знищити свій бізнес — такі сьогодні податки в Україні.

Ще у IV столітті до нашої ери китайський філософ і громадський діяч Сюнь-Цзи казав: «Непомірне обкладання податками — це шлях, що веде до розбою, збагачення ворогів та загибелі держави». За 2,5 тисячі років цей афоризм актуальності не втратив.

Отже, переважна більшість підприємців змушена порушувати закон. Це робить їх легко уразливими не тільки для кримінальних структур, розширюючи таким чином владу останніх, а й дає змогу владі в особі її

представників, наприклад податкових органів, розправлятися з «непотрібними» підприємствами та їх керівниками. В результаті приховуються в тіні фінансові доходи підприємств, а економічні відносини набирають потворних форм — таких, скажімо, як «вибивання» боргів чи плата підприємствами злочинним угрупованням за «охорону».

Сама держава створює сприятливий ґрунт для процвітання корупції. Чиновника не контролює ніхто (крім вищепоставленого і нерідко корумпованого начальника), а безправного підприємця контролює не менше 25 державних організацій.

Хто тепер підрахує, яку кількість людей внаслідок інспірованого владними структурами чиновницького завзяття розорили, скількох такі «ревні» уболівальники державних інтересів змусили відійти до тіньової економіки?

Непоодинокими є випадки, коли боротьба з тіньовими економічними структурами призводила тільки до зміни ними «даху» з відверто кримінального на корумпований владний.

Кримінал окупував реальну економіку, розподільчу й перерозподільчу сфери.

Система кримінального перерозподілу фінансових потоків призводить до переливання грошової маси в тіньову економіку і «втечу» капіталу за кордон.

Чому, незважаючи на просто відчайдушні заклики економістів і господарників про підтримку національного товаровиробника і постійні клятви в цьому Президента і Уряду, основні фінансові ресурси держави спрямовуються у сферу обігу? Тому, що там їхня лівова частка миттєво «зникає» через досконало відпрацьовані механізми.

Фінансові ресурси швидко зникають і при неконтрольованих емісійних кредитах. Наприклад, у 1994 році відбувся стрибок цін на 250 % після здійснення емісії

на 23 % для підтримки агропромислового комплексу. Якби всі гроші потрапили до виробника ціни мали б зрости лише на 40 %, а ситуація в АПК суттєво б поліпшилася.

Локальне впровадження ринкових відносин у неринковому середовищі, наприклад в електроенергетиці, газопостачанні, вугільній промисловості, призводить до того, що частина цих ресурсів безслідно зникає (Наприклад в 1998 році так «зникло близько 60 % виробленої електроенергії).

Що ж стосується власне корупції, то її далеко шукати не треба. 19,7 млрд. гривень податкових пільг у розрахунку на рік — одне з найбільш очевидних її підтверджень.

Бюджет усіх рівнів (його так зване «нецільове використання») є потужним джерелом створення кримінальних капіталів.

Унікальним за обсягом інститутом нашої економіки, який до того ж розвивається шаленими темпами, є інститут фіктивної вартості — накопичені взаємні заборгованості. Понад 40 % товарообміну відбувається без грошей. Кредитування боргами у кілька десятків разів перевищує обсяги кредитування грошми.

Зростання фіктивної вартості є наслідком надмірного оподаткування та ефективним засобом ухилення від нього.

Успішність розвитку інституту фіктивної вартості і зворотний ефект будь-яких заходів щодо його приборкання однозначно вказує на наявність глибоких і потужних інтересів стосовно його розвитку.

Пояснюється це тим, що в такій системі не працюють механізми ринкового визначення вартості і вона встановлюється, виходячи з зовсім інших чинників, головним серед яких є отримання спекулятивних надприбутків посередницькими структурами, пов'язаними з владою і криміналом.

Борги, що накопичуються, протидіють забезпеченню низьких темпів інфляції шляхом конкуренції з грішми у розрахунках і сприяють зростанню цін, стають потужним чинником зниження реального ВВП.

Державна корупція і, як наслідок, зрощення державних чиновників з представниками тіньового бізнесу і відверто кримінальних угруповань — одна з найбільших внутрішніх загроз національній безпеці і самій державності України.

Розвал виробничої сфери, занепад соціальної, розкрадання зовнішніх кредитів і бюджетних коштів — ось далеко не повна ціна «тіньових» відносин під «дахом» найвищих ешелонів влади.

Влада все ширше застосовує засоби управління кадрами, котрі властиві саме кримінальному світу. Людину призначають на посаду і створюють їй умови безкарності, провокуючи на зловживання. Коли зловживання починаються, такого посадовця підвищують, бо він уже «свій», «пов'язаний» і повністю контрольований. Але такий тип «пов'язаності і контрольованості» притаманний кримінальному світові, а ні в якому разі не державній службі.

В умовах існування тіньової економіки і криміналізованої влади повністю змінюється мотивація діяльності влади і не працюють нормальні механізми стимулювання управлінської праці. Наприклад, пропозиція прив'язати рівень зростання зарплати в державних керівників до зміни показників роботи керованого ними підприємства чи регіону викликає тільки сміх у тих, по відношенню до кого ці пропозиції пропонують застосувати.

Усе це поступово формує в країні атмосферу безвідповідальності і безкарності, в якій деформуються поняття чесності й законності, а на їхнє місце негайно приходять кримінальні звичаї та порядки. Найповаж-

нішими людьми в країні стали представники криміналітету і криміналізованої влади.

Ситуація на ринку праці якнайкраще сприяє поповненню мафіозних угруповань. Низькі зарплати, до того ж хронічно затримувані, явне і приховане безробіття, неможливість прогодувати родину штовхають людей, і передусім молодь, у середовище злочинців.

Протягом 1998 року зареєстровано 576 тис. злочинів, що в 1,6 раза більше порівняно з 1990 роком. Виявлено 330,1 тис. осіб, що підозрюються у скоєнні злочинів, що в 1,8 раза більше порівняно з 1990 роком, серед яких 49,1 тис.— молодь (збільшення в 1,6 раза порівняно з 1990-м), 17,6 % — жінки (відповідне збільшення кількості у 2,1 раза).

52,3 % засуджених — молодь.

Обмеження легального державного впливу на економіку

Розбудова ринкового суспільства зводилася переважно до спроб максимально обмежити легальний державний вплив на економіку.

Вважалося, що саморегулюючий механізм вільного ринку відразу й найкращим чином розв'яже та врегулює всі проблеми, а потужна і збалансована економіка стане наслідком вільної гри попиту і пропозиції. Іншими словами, «чисті ринковики» виходили з того, що держава не повинна ні допомагати, ні заважати «невидимій руці» ринку.

Держава практично відійшла від регулювання ціноутворення — ціни стрімко злетіли вгору, що призвело до різкого зниження життєвого рівня населення.

Лібералізація зовнішньої торгівлі призвела до того, що в Україну ринула мільярдними потоками дешева імпортна продукція харчової та легкої промисловості, внаслідок чого ці галузі в Україні були практично зруйновані.

Нищівного удару економіці України завдала повна втрата державного управління державними підприємствами та акціонерними товариствами, в яких є частка державного майна.

Приватизація в умовах приховування її справжньої мети

У процесі приватизації замість критеріїв економічної доцільності, ефективності, забезпечення позитивного соціального результату і національної безпеки застосовувався тільки один — темпи приватизації.

На сьогодні в Україні приватизовано 32 тисячі (70 %) підприємств. Наслідок відомий. Але офіційна пропаганда, в системі перекрученої логіки, твердить: «Так погано, бо приватизовано мало. Темпи приватизації треба прискорити». (Для порівняння: в Англії процес роздержавлення великих промислових підприємств триває майже століття і досі повністю не завершений.) Говорячи про приватизацією в Україні, необхідно зупинитися на такому унікальному українському феномені, як «передприватизаційна підготовка».

Усі без винятку громадяни України мали можливість спостерігати її прояв під час приватизації продовольчих і промтоварних магазинів.

Спочатку наставав період, коли з магазину раптово зникали практично всі товари (часто залишався тільки один вид мало кому потрібного товару), різко падав виторг, за відсутності зарплати працівники були змушені звільнитися. Неремонтоване приміщення швидко занепадало.

Так тривало певний час і раптом з'являлися будівельники. Через тиждень-другий приміщення сяяло новими стінами й обладнанням. Полиці магазинів починали ломитися від сотень видів різних товарів.

Період «передприватизаційної підготовки», тобто розрухи і запустіння, був необхідним для того, щоб знизити практично до символічної суми оціночну

вартість магазину і позбутися трудового колективу, який мав першочергове право на його приватизацію.

І якщо у сфері торгівлі (незважаючи на аморальність подібної поведінки з боку попереднього власника — держави) така тактика призводила врешті-решт до різкого підвищення ефективності праці підприємства, то у сфері так званої «великої приватизації» після заходів «передприватизаційної підготовки» період розвитку не настає. Якщо в магазин, щоб він почав давати швидкий прибуток, треба вкласти від кількох десятків до кількох сотень тисяч гривень, то у велике підприємство — десятки і сотні мільйонів, яких у нових власників нема і взяти ніде (зарубіжний інвестор не йде, вітчизняна кредитна система паралізована). Найпростіший шлях нового власника — послідовно доруйнувати підприємство з суттєвим зиском для себе.

Існує й інший тип великої приватизації в Україні, — це приватизація успішно працюючих державних стратегічних підприємств — трубних і феросплавних заводів, обленерго тощо. Їх приватизацію взагалі в системі нормальної логіки пояснити неможливо (зникає аргумент про підвищення ефективності). Такі підприємства приватизуються через механізми уявного банкрутства, під обіцянки залучення великих інвестицій, як виконання умов міжнародних фінансових організацій тощо.

Хрестоматійним прикладом щодо загальної політики і тактики великої приватизації в Україні може служити боротьба навколо Миколаївського глиноземного заводу.

На сьогодні в Україні залишилося два-три десятки серйозних об'єктів, від яких тіньові чи напівтіньові структури ще не відкусили ласих шматків.

Велика приватизація здійснюється в Україні з міркувань, ворожих інтересам національного господарства та українського суспільства.

У цей вир втягнулися дуже потужні тіньові сили, деякі народні депутати, представники правоохоронних органів, українських та зарубіжних бізнесових структур.

Зараз вже можна говорити про «передприватизаційну підготовку» всієї країни.

Феномен «передприватизаційної підготовки», як і всі інші дії влади, з погляду загальнодержавних і загальнонародних інтересів — це абсурд, з точки зору зацікавлених сил — логічна і грамотна дія.

Керування економікою супроти законів економіки

Була запроваджена в життя модель економічних перетворень, яка є поєднанням теорії ринкової саморегулюючої економічної моделі (прийнятної і характерної для XVIII століття) з трифазною послідовною стратегією: фінансова стабілізація, потім розвиток ринкових структур, потім структурна перебудова економіки (що відповідає закону деградації ринку) з монетарною теорією (яка за своєю суттю непридатна для вирішення подібних завдань). **Тобто була вибрана найгірша з усіх можливих моделей.**

Того факту, що в сучасному світі вже давно не існує так званого «вільного ринку», закони якого вивчав Адам Сміт, доводити не треба.

З приводу «результативності» трифазної моделі саме ті, хто її запроваджував, змушені були констатувати, що механізм, на який вони покладали надії (низька інфляція — виробнича стабілізація — економічне зростання), не спрацював. В Україні зафіксований спад виробництва, найвищий серед країн з перехідною економікою. Це ще в той час, коли світової фінансової кризи ще не було і міф про повну фінансову стабілізацію в Україні був зведений в ранг офіційної ідеології.

Щодо ефективності теорії монетаризму, на базі якої розроблялась і впроваджувалась у життя економічна стратегія — «шокова терапія», наведемо слова одного з

ініціаторів заснування Нобелівської премії з економіки, голови Ріксбанку Швеції, відомого економіста Улофа Фельдта. Він казав: «Суть монетаризму в тому, що держава не повинна впливати на управління економікою. Навіть як власне теорія монетаризм шкутильгає, на практиці ж абсолютно не витримує критики.»

Таким чином, нас змушують іти вперед через повернення назад. Саме шляхом повної руйнації попередньо досягнутого в економіці України забезпечується її зворотний історичний розвиток.

За останні десятиліття економічна наука досягла значного розвитку. Передові держави вкладають у наукові центри економічного моделювання і прогнозування мільярди доларів. Прорахувати і передбачити всі можливі наслідки стратегії, застосованої в Україні, не становить жодної проблеми. Наполягати на «ринковому фундаменталізмі» — все одно що організовувати хрестові походи в сучасну пору.

Така стратегія **цілком передбачувано** створила всі можливості для необмеженого збагачення цілком певних людей, угруповань та соціальних груп і **цілком передбачувано** помістила Україну в заздалегідь відведене їй незавидне місце у світовому розподілі праці.

«Розібравшись» із промисловістю, влада проголосила свій стратегічний курс на піднесення ефективності агропромислового комплексу шляхом запровадження земельної реформи.

Земельна реформа в загальній руйнівній стратегії

Дії влади щодо експериментів у галузі сільського господарства призвели до катастрофи аграрного сектора.

В Україні, за даними Держкомстату, в 1994 році були збитковими 726 колгоспів (з 12403), у 1995 — 3734, у 1996 — 8501, у 1998 — практично всі. Виробництво зруйноване. Селянство перетворилося на клас жебраків. Дедалі зростаючі

борги сільськогосподарських підприємств, безгрошів'я, повальне відключення електроенергії, багатомісячні затримки мізерних пенсій характерні для сучасного українського села навіть більшою мірою, аніж для жителів міст. У багатьох селах люди забули, як виглядають «живі» гроші.

Саме в цих умовах влада намагається розгорнути процес широкомасштабної торгівлі орною землею.

Питання торгівлі землею — одне з найгостріших питань для України. Воно вкрай заполітизоване і служить своєю барикадою, що поділяє суспільство навпіл.

Але до цього питання можна і необхідно підійти з виважених позицій здорового глузду.

В Україні практично існує ринок землі невеликих присадибних ділянок. Причому в кожному місті і навіть окремих районах міст є певна ринкова ціна на землю. Вона коливається від 100 доларів до 10—15 тисяч доларів за сотку. Тобто склалася реальна ринкова ціна. Кожен, у тому числі й іноземець, може купити цю землю. Ніяких політичних питань при цьому не виникає. Не спостерігається ніякого ажіотажу з цього приводу ні у владних структурах, ні серед політичних партій, ні у міжнародних організацій. Проте йде справжній бій з міжнародною участю щодо купівлі-продажу великих масивів орної землі в Україні. Чому?

Бій іде тому, що всерйоз ніхто не хоче орну землю в Україні купувати. Ні тепер, ні в майбутньому. Її ХОЧУТЬ ОТРИМАТИ У ВЛАСНІСТЬ БЕЗПЛАТНО або за безцінь!

За реальною ринковою ціною купувати землю буде лише той, хто сподіватиметься отримувати з неї прибуток завдяки організації на ній сільськогосподарського виробництва.

Реальна ринкова ціна унеможливорює отримання спекулятивного прибутку. **Спекулятивний прибуток**

завжди є різницею між реальною ринковою вартістю товару і тією заниженою ціною, за якою цей товар дістався продавцеві. Спекулятивний прибуток виникає в момент перепродажу товару, чим радикально відрізняється від реальної доданої вартості (яка створюється живою працею).

В Україні 41,84 млн. гектарів сільськогосподарських угідь (69,3 % території держави), в тому числі 33,19 млн. гектарів ріллі (55 %), 7,63 млн. гектарів природних кормових угідь — сіножатей і пасовищ (12,6 %).

Ідея негайного введення купівлі-продажу сільськогосподарської землі має на меті отримання спекулятивного прибутку, який у цілому по Україні може дорівнювати СОТНЯМ МІЛЬЯРДІВ ДОЛАРІВ. Цей процес ще довгі десятиліття буде супроводжуватися не підвищенням ефективності використання землі, а, навпаки, остаточним руйнуванням сільськогосподарського виробництва, як це сталося у промисловості.

Зацікавлені в цьому ті ж самі сили, які в сучасному українському суспільстві визначають реальну політику і забезпечують його зворотний рух.

Питання земельних відносин повинно бути вирішене в інтересах українського народу і з урахуванням найкращого світового досвіду, але в іншій економічній і політико-правовій ситуації, аніж та, що наявна в країні.

Зі сказаного в цьому розділі виходить, що НИНШНЯ ВЛАДА СТВОРИЛА ЦІЛІСНУ СИСТЕМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕРЕСІВ ВІДПОВІДНИХ ВНУТРІШНІХ І ЗОВНІШНІХ СИЛ ЗА РАХУНОК ПОГРАБУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ, ЗНИЩЕННЯ ЕКОНОМІКИ І СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, РУЙНУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ЛЮДЕЙ ПРО НОРМАЛЬНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.

Розділ 4. Основний Закон і його виконання

Не можна вимагати від влади, щоб наступного дня після прийняття Конституції всі її положення в повному обсязі були втілені в життя.

Обов'язок влади — забезпечити реальний рух суспільства в напрямках, визначених в Основному Законі. Але організація руху в протилежному напрямку є антиконституційною дією, прямим порушенням закону, тобто злочином.

28 червня 1996 року була прийнята Конституція України.

Був зроблений серйозний крок, який для кожної країни означає створення міцної правової основи суспільного поступу і успішного розвитку.

Конституція є законом прямої дії, який повинні неухильно виконувати всі без винятку суб'єкти права в державі: громадяни, організації, всі без винятку посадові особи.

Президент отримав відповідальне і почесне визначення головного гаранта виконання вимог Конституції на всій території України.

На превеликий жаль, вищими посадовими особами в державі Конституція була сприйнята не як вищий закон, а як художній твір фантастично-романтичного жанру. Як добірка добрих побажань.

Щоб пересвідчитися в цьому, достатньо порівняти вимоги Конституції з практичними наслідками управлінських дій нинішньої влади.

Україна — соціальна держава (ст. 1 Конституції України).

Ніякими «особливостями перехідного періоду» не можна виправдати стрімку поляризацію суспільства —

на абсолютно злиденних і казково багатих, на монопольних роботодавців, що не визнають ніяких соціальних норм і правил, та незахищену робочу силу.

Навряд чи можна назвати ознаками соціальної держави цілеспрямоване і свідоме створення значної приватної власності через напівкримінальний перерозподіл майна і засобів виробництва, коли державна власність працює на збагачення окремих посадових осіб за рахунок масових невіплат зарплат працюючим.

Купівельна спроможність населення на сьогодні становить 14,6 % від рівня 1990 року.

Реальні доходи населення за період з 1994 по 1999 рік зменшились у 2,5 раза.

За перше півріччя 1999 року реальні доходи населення знизилися на 18%.

Майже половина громадян має сукупний дохід нижчий встановленої межі малозабезпеченості (90,7 грн).

Понад 60 % селян мають доходи нижчі 50 грн. на місяць.

На утримання дітей-сиріт у 1998 році було виділено 53% від планової потреби (лише 9,9 млн. грн.), а станом на 1 квітня 1999 року кошти на це з держбюджету взагалі не виділялися.

З 1 липня 1999 року державна допомога по догляду за дитиною-інвалідом становить 25,9 грн. Допомога матері-одиначці — 7 грн. 40 коп. Допомога на дитину до 16 років — 7 грн. 40 коп.

Мінімум, який виплачують пенсіонерам з урахуванням різних доплат і надбавок, становить 37 грн. 78 % пенсіонерів отримують пенсію у розмірі 49,4 грн. Навіть ці мізерні суми люди одержують невчасно. В окремих областях пенсії виплачують тільки за минулий рік.

Небачено зросла дитяча безпритульність, яка перевищила цифри повоєнних років. З 1990 року число бродяг збільшилось удвічі.

Зубожіння торкнулося вже десятків мільйонів людей і темпи його стрімко зростають.

Фактично в Україні як би паралельно існує два світи — відсотків п'ять населення з тих, хто при владі або близький до неї, живуть за ситуації, коли «кожному за потребою», а мільйони інших стрімко занурюються в темряву соціальної катастрофи.

Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується.

Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб (ст. 43).

Станом на 1 квітня 1999 року кількість зареєстрованих безробітних в Україні становила 1,1401 млн. чоловік (у 1,5 раза більше, ніж на 1.04.1998 року).

На початок 1999 року зареєстровано 637,1 тис. безробітних жінок (65,4 % від загального числа).

За прогнозами служби зайнятості, в 2000 році найвищі темпи безробіття очікуються у Вінницькій області — 16,9 %, Івано-Франківській — 16,2 %, Чернігівській — 12,6 %, Київській — 12,1 %, у Києві — 1,5%.

На початку 1999 року частка тих, хто працював неповний робочий день, складала 16 % від загальної кількості, в неоплачуваних відпустках — 22 %.

За неофіційними даними, безробіття в цілому по країні становить 40 % (у науці — до 90 %).

За останні сім років в агропромисловому комплексі скорочено 2 млн. 800 тис. робочих місць (36 %).

Збільшується навантаження на кожне робоче місце. Так, якщо на 1 січня 1997 року на одне вільне робоче місце (вакантну посаду) претендували 11 незайнятих громадян, то на 1 січня 1998 року — 20, на 1 січня 1999 року — 30 осіб.

Навантаження на одне вільне робоче місце для різних

категорій працівників становило: робітників — 24 особи, службовців — 37, на посади, що не потребують спеціальної підготовки, — 76 осіб.

Середньомісячний розмір допомоги по безробіттю становить близько 40 грн.

Кожний другий безробітний у 1998 році був у віці до 28 років.

За шість місяців 1999 року працевлаштовано 6,4 % загальної кількості безробітних.

Серед населених пунктів особливо складна ситуація з безробіттям у малих і середніх містах. Можливості для легального або тіньового приватного бізнесу там дуже обмежені. З другого боку, ринок праці, як правило, був зорієнтований на одне або кілька великих підприємств, що тепер не працюють або працюють на 10 — 25 % своєї потужності.

За офіційними даними загальне число зареєстрованих безробітних у країні зросло з 1994 по 1999 рік у 12 разів.

Право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом (ст. 43).

У 1994 році заборгованість по виплатах зарплат становила 36 млн. грн. Заборгованості по виплатах пенсій і зарплат працівникам бюджетної сфери не було взагалі.

На 1 квітня 1999 року загальна сума заборгованості по виплатах зарплат, пенсій та інших соціальних виплат досягла 11 млрд. грн. При цьому бюджетна заборгованість становить 4,4 млрд. грн., або 40% загальної суми.

Заборгованість із заробітної плати у червні 1999 року становила 7,014 млрд. грн.

На 1 червня 1999 року держава заборгувала військовослужбовцям 325 млн. грн.

З початку року сума несплаченої зарплати відповідно до нарахованої зарплати становить 36,2 %.

Проголошуючи погашення боргів населенню

першочерговим завданням, насправді влада не визнає борг перед населенням першочерговою і невідкладною справою. Вона вичавлює з людей останню копійку шляхом постійного підвищення розміру обов'язкових платежів, передусім за комунальні послуги. Одночасно вважається цілком нормальним явищем зростаюче безробіття і майже безоплатна праця переважної більшості населення.

Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці...(ст. 43).

В Україні тисячі людей гинуть на виробництвах, де відсутні кошти на охорону праці і поновлення обладнання. У вугільній промисловості України на 100 шахтах із 223 уже 50 років не проводилося реконструкції. Аварійність на шахтах набула характеру національного лиха. За 1998 рік у галузі зареєстровано близько 30 тисяч нещасних випадків.

У 1998 році щодня у середньому гинув один шахтар, кожні п'ять днів — металург. У 1999 році ця трагічна статистика залишається без змін.

У сільському господарстві рівень травматизму аналогічний травматизму на шахтах.

За перше півріччя цього року в народному господарстві травмовано понад 18 тисяч працівників. 665 з них померло.

В Україні витрати роботодавців на охорону праці щорічно зменшуються на 10%.

24% українських громадян працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам.

Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України ... є обов'язком держави (ст. 16).

Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди (ст. 50).

У зв'язку з відсутністю коштів у державному і місцевих бюджетах, а також у підприємств, повністю припинено фінансування заходів щодо охорони і відновлення довкілля.

Проведення природоохоронних і природовідновних заходів в умовах сучасної цивілізації неможливо припиняти, навіть якщо повністю зупиниться все виробництво.

При величезному скороченні виробництва стан довкілля в Україні практично не поліпшився, а за багатьма позиціями суттєво погіршився. Це пояснюється тим, що в Україні накопичена величезна кількість промислових і побутових відходів, які виявляють свою шкідливу дію постійно, а захисні споруди з часом руйнуються, охоронні заходи не проводяться. У підприємств, що ще працюють, немає коштів на природоохоронні і природовідновні заходи, навіть на просте очищення викидів.

У 16 областях 80 % колодязів містять воду з відхиленнями від норми. Зовсім непридатна вода в колодязях Донецької, Кіровоградської областей, у 50% колодязів Рівненської, Херсонської, Сумської областей, у 90% колодязів Вінницької області. Водойми українського Півдня кишать холероподібними вібріонами. Постійно погіршується якість води в Дніпрі.

Руйнуються системи водоочищення великих і середніх міст.

Постійно скорочуються асигнування на ліквідацію екологічних наслідків Чорнобильської катастрофи та на боротьбу з хімічним забрудненням довкілля. Більшість території України належить до зон підвищеної екологічної небезпеки.

Осінній 1998 року катастрофічний паводок і зсуви в Закарпатті теж є передусім екологічною катастрофою, що має основною причиною хаотичне вирубування лісу в Карпатах при відсутності лісовідновних робіт.

Однією з причин повені було також невиконання

програми протипаводкових заходів, прийнятої Кабінетом Міністрів у 1994 році і розрахованої до 2000 року. Ця програма передбачала будівництво в 1994 — 2000 роках 200 км дамб (побудовано 17 %), 51 км берегових укріплень (укріплено 39 %), відрегулювання 162 км річищ річок (відрегульовано 25 %).

У 1998 році жоден природоохоронний об'єкт в Україні не був введений в експлуатацію.

Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом (ст. 46).

Передбачені бюджетом Пенсійного фонду видатки на 1999 рік — 8,6 млрд. гривень.

Заборгованість перед Пенсійним фондом підприємств усіх форм власності на кінець півріччя становила 1,246 млрд. грн. Заборгованість бюджету — 1 млрд. грн.

В Україні 6 млн. пенсіонерів отримують пенсію 24 — 38 грн., 8 млн. — до 55 грн.

Заборгованість населенню по пенсіях на 1 квітня 1999 року — 2,2 млрд. грн.

Стан з виплатами пенсій в Україні надзвичайно тяжкий і постійно погіршується.

Кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло (ст. 48).

Споживання харчових продуктів

Різно погіршилася структура харчування. Найцінніших для розвитку людини білкових продуктів громадяни України споживають удвічі менше, ніж у 1990 році.

У 1998 році добове меню на душу населення — 2540 кілокалорій при фізіологічній нормі 3000 — 3200 кілокалорій.

Порівняно з 1991 роком знизилося споживання вершкового масла — у 3,5 раза, м'ясопродуктів і цукру — у 5 разів, риби — в 20 разів.

Кількість населення і тривалість життя

У 1994 році кількість жителів країни скоротилась на **280 тис.**,

у 1995 р. — на **400 тис.**,

у 1996 р. — на **400 тис.**,

у 1997 р. — на **400 тис.**

у 1998 році — на **400 тис.** і становила у першому кварталі 1999 року **49,8** млн. чоловік.

За прогнозами Інституту економіки НАНУ, до 2026 року в Україні населення зменшиться до 42 млн. чоловік.

Основна причина — природне скорочення населення за рахунок різкого переважання смертності над народжуваністю. Смертність майже удвічі перевищує народжуваність. Друга причина — міграційні втрати через нестерпні умови існування на Батьківщині.

За тривалістю життя Україна посідає 120 місце в світі.

За висновками вчених, біологічний вік українців набагато перевищує паспортний: чоловіків — майже на 7 років, жінок — на 5,7 року.

Недоїдання, загострення соціальної незахищеності, зростання бідності, різке погіршення медичної допомоги призвели до різкого скорочення тривалості життя і зростання смертності населення.

Кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду.

Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону (ст. 47).

На обліку на поліпшення житлових умов перебуває 2 млн. сімей. За минулий рік поліпшено умови тільки 400 молодим сім'ям.

Середня забезпеченість житлом в Україні становить 20,1 кв. м на одну особу, що в 2 — 3 раз менше, ніж у розвинутих країнах, у 1,5 раз менше, ніж у сусідній Білорусі.

Понад 13 % населення України (6,5 млн. чол.) не мають окремого житла.

У 1987 — 1990 роках у країні здавалося 20 млн. кв. м житла щорічно.

У 1997 р. — 5,6 млн. кв. м. житла.

У 1998 році обсяг житлового будівництва порівняно з 1997 роком скоротився ще на 9%.

За I квартал 1999 року обсяг будівельних і монтажних робіт скоротився на 23,1%, а будівництва житла — на 9,7%.

Обсяги будівництва житла скоротилися за останні роки у 2,5 раз.

Якщо вірити офіційній пропаганді, то всі перераховані негативні процеси є другорядними і тимчасовими. Зате титанічними зусиллями діючої влади утверджується і розвивається незалежність України.

Стаття перша Конституції стверджує: «Україна є суверенна і незалежна держава».

Що є суверенітет і незалежність?

У сучасних складних і багатовимірних умовах міжнародної взаємодії і глобальних інтеграційних процесів (утворення наддержавних структур з єдиним законодавчим полем, грошовою одиницею тощо) з'явилось більш глибоке розуміння незалежності.

Почали розрізняти юридично-правовий аспект незалежності і її сутнісний аспект, тобто наповненість цього поняття позитивним соціально-економічним змістом.

До юридично-правових і організаційних аспектів незалежності відноситься наявність території, охопленої єдиним правовим полем, єдиного керівництва, міжнародно визнаних кордонів, державного герба, гімну, прапора, національної грошової одиниці, наявність державних структур законодавчої і виконавчої влади, армії, поліції, соціальної інфраструктури тощо.

Сутнісна складова незалежності визначається як можливість державних керівників приймати і втілювати в життя управлінські рішення, що забезпечують сталий ефективний і безпечний розвиток власного суспільства.

Зрозуміло, що без юридично-правової і організаційної складової неможливо забезпечити сутнісної складової. Але втілення в життя першої не означає автоматичного утвердження другої. Можна навести приклади, коли з формальним набуттям незалежності народ не ставав ні господарем своєї долі, ні опікуном національної культури і духовності.

На жаль, Україна може служити хрестоматійним прикладом такого трагічного протиріччя.

Ми чули багато заяв про те, що нібито вже є дуже самостійними — і в політичному і, якоюсь мірою, в економічному вимірі.

За роки «реформ» Україна потрапила в повну фінансову й економічну, отже, і в політичну зовнішню залежність.

Нинішня влада перестала жити своїм розумом. Жодне державне рішення не приймається без міжнародних радників і відповідних меморандумів.

Діюча влада повністю залежна від могутніх внутрішніх сил, інтереси яких радикально відмінні від «забезпечення сталого ефективного і безпечного розвитку українського суспільства.»

Отже, якщо до ситуації в Україні застосувати

міжнародний сутнісний критерій незалежності, виявиться, що наслідком політики діючої влади є ситуація, за якої **за останні п'ять років Україна не утвердила незалежності, а втратила її по всіх визначальних позиціях.**

У державній політиці чітко простежується схема, де під прикриттям широко розрекламованих дій щодо утвердження зовнішніх атрибутів незалежності (визначення кордонів, підписання міжнародних угод тощо) здійснюється фактично ліквідація незалежності.

Наведені приклади свідчать про те, що основні вимоги Конституції України, від яких залежить існування, добробут і життєва перспектива мільйонів людей, не тільки не виконуються владою, але стан справ з виконанням цих вимог постійно погіршується. Влада згадує про Конституцію (тобто про законність) тільки тоді, коли їй це вигідно, і тільки про ті її положення, котрі на певний момент її влаштовують.

Не можна вимагати від влади, щоб наступного дня після прийняття Конституції всі її положення в повному обсязі були втілені в життя.

Обов'язок влади — забезпечити реальний рух суспільства в напрямках, визначених в Основному Законі.

Організація руху в протилежному напрямку є антиконституційною дією, прямим порушенням закону, тобто злочином.

ВЛАДА, ЯКА СВОЇМИ ДІЯМИ АБО БЕЗДІЯЛЬНІСТЮ ЗАБЕЗПЕЧУЄ РОЗВИТОК АНТИКОНСТИТУЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ, Є СОЦІАЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНОЮ.

Розділ 5. Слова і діла в управлінні державою

В умовах деградації системи влади всі без винятку державні дії перетворюються в загрози національній безпеці і чинники катастрофічного руйнування суспільства.

За п'ять років реалізації так званого «курсу радикальних реформ» в Україні було запропоновано і схвалено на всіх рівнях велику кількість різних програм економічного і соціального розвитку. В рамках державної політики діючої влади наслідки реалізації цих програм виявилися прямо протилежними задекларованим.

Визначення чергового пріоритету стає смертним вироком об'єктові владної турботи.

Підтримка вітчизняного виробника

Винятково жорстка монетарна політика, опора на зменшення грошової маси в національній валюті обумовили позики і кредити від міжнародних фінансових організацій. Проте іноземні позики і кредити видавалися під закупівлю українською стороною товарів і послуг.

Спостерігається достатньо чітка залежність: **кожний долар іноземних товарно-цільових кредитів і позик обумовив невиробництво рівно такої ж за вартістю товарної маси в Україні.**

Чи не тому виробництво товарів народного споживання — найбільш депресивна і кризова галузь національної економіки? Монетарний доларовий протекціонізм просто-таки «таранив» внутрішній споживчий ринок, паралізуючи і деморалізуючи вітчизняного товаровиробника.

Національний банк штучно обмежує кількість грошей, які обслуговують економіку, позбавляючи підприємства кредитних ресурсів.

Політика жорсткого стримування грошової маси зусиллями вищого державного керівництва вочевидь перетворилася на самоціль.

Просте обмеження грошової маси хоча і гальмує динаміку цін, але водночас пригнічує виробництво, не дозволяє розірвати ланцюг боргових зобов'язань.

За останні п'ять років ми втратили не тільки наші традиційні зовнішні ринки, а й внутрішній ринок для вітчизняних товаровиробників. Саме за останні два роки почали створювати сприятливі умови для імпортування продукції, якої в нас завжди вистачало для власних потреб, такої, наприклад, як соняшникова олія, цукор, горілка, тютюнові вироби.

Через високі податки на видавничу діяльність в Україні було втрачено надприбуткову галузь. (Наприклад, в структурі російського експорту в Україну книжкова продукція стоїть на третьому місці після енергоносіїв та зброї.)

Порівняно з 1997 роком потік імпорту в Україну збільшився на 23,6 %, значно скоротивши збут товарів вітчизняного виробника.

В результаті зниження зовнішнього і внутрішнього споживання вітчизняної продукції в січні — лютому 1999 року в порівнянні з січнем — лютим 1997 року обсяг прибутку українських підприємств знизився на 40 %.

Внаслідок політики влади «впали» останні могутні металургійні, хімічні, трубні, гірничі підприємства, які ще трималися на плаву останніми роками. Уперше вимикаються десятки генеруючих енергосистем.

В Україні, всупереч логіці, склався не механізм підтримки національного виробництва, а навпаки — механізм його придушення і знищення.

Оздоровлення фінансової системи

Достатньо активна деконцентрація банківського капіталу, зведення до мінімуму безготівкових розрахунків через банки, фактичне сприяння готівковому обігу між суб'єктами господарювання ще більше дезорганізували грошовий обіг у нашій державі. І це далеко не останнє так зване «досягнення» наших монетаристів.

Антикризові заходи в переважній більшості зводяться до подальшого нарощування зовнішніх і внутрішніх боргів.

Під час періоду так званої «фінансової стабілізації» економіка України накопичила величезний інфляційний потенціал. Фінансова криза 1998 року — це саме виявлення цього потенціалу.

Набула небачених масштабів практика залучення надзвичайно неефективних кредитів і створення відвертої фінансової піраміди. Ставка за залучення коштів до бюджету через облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) у 1998 році сягала 50 % річних у твердій валюті.

Грошова маса штучно стиснута і обертається у неvirобничій сфері на орбітах фінансових спекуляцій.

Створено нездоланий кордон між фінансами та виробництвом. Тим часом вся країна працює на погашення заборгованості за зовнішніми державними позиками, які держава виплачувати вже не в змозі.

Проведені останнім часом переговори з банками-кредиторами щодо реструктуризації боргів свідчать про банкрутство фінансової системи України, тобто прихований дефолт.

Найяскравішим свідченням руйнації основ економічної незалежності України стала діяльність влади саме у сфері фінансової політики.

Послаблення податкового тиску

Критична межа у фіскальній політиці перейдена ще на початку 1995 року, коли податки перевищили 19 % ВВП.

Про те, що податки необхідно радикально знизити, вже багато років говорять політики й економісти на всіх рівнях. Здається, всі вже давно зрозуміли нагальність такого кроку — але «віз і досі там».

Тепер дуже багато говорять і пишуть про «податковий зашморг», який фактично умиртвляє реальну економіку. Найпершого кредитора держави — власного громадянина, обманюючи черговими обіцянками про підтримку, водночас душать податковими обкладеннями. Податкова заборгованість українських підприємств уже сягає 10 мільярдів гривень. (Голова Бюджетного комітету Верховної Ради називає цифру навіть удвічі більшу.)

Але ми мусимо визнати, що значна кількість виробників ще продовжують функціонувати саме завдяки цим неплатежам. Парадоксально, але факт.

Уряд обіцяє докласти всіх зусиль, щоб «вичавити» з боржників недоїмку «до останньої копійки». Якщо це йому вдасться, то багато підприємств зупиняться остаточно.

З другого боку, слабкість виконавчої влади, у поєднанні з дуже обгрунтованими підозрами в її корисливості і безгосподарності, дає значній частині суб'єктів господарської діяльності, так би мовити, «моральне право» і реальну можливість ухилятися від платежів у бюджет взагалі. Отже, весь тягар бюджету несуть на собі найслабші учасники економічного процесу. І за таких умов, коли 50—60 % суб'єктів економічного життя уникають реального обліку, тобто функціонують у «тіні», намагатися розв'язати взаємопов'язану проблему податків і бюджету — ілюзія.

Державна податкова адміністрація в цій системі поставлена в умови, коли вона стає інструментом руйнування цілих організацій, вибиваючи гроші будь-якою ціною, незважаючи на наслідки.

Грошові обігові кошти підприємств сьогодні наближаються до абсолютного нуля. Нині цей показник — 2%.

Податкова недоїмка за перший квартал 1999 року зросла на 4 млрд. грн. У бюджет сплачено 61,2% податків. 40% недоїмки становлять штрафи. **Отже, підприємства просто не мають коштів платити податки.**

Президент постійно звинувачує Верховну Раду у неприйнятті законів, запропонованих Кабінетом Міністрів, які, на його думку, сприятимуть наповненню бюджету, бо вводять нові платежі і податки.

Саме держава через нереальну податкову систему висмоктує обігові кошти підприємств, запускаючи тим самим ланцюг взаємних неплатежів.

Наповнення бюджету.

Недонадходження до бюджету — проблема виконавчої влади. Саме вона створила перепони для економічної активності в країні, сприяла витісненню внутрішнього виробника з власного ринку — і тим самим довела економіку до того, що їй просто нема з чого вносити платежі до бюджету.

Народові України намагаються нав'язати хибну думку про тісний зв'язок нашого внутрішнього становища з подіями у світовій економіці. Але це — свідомо дезінформація. Чому в той час, коли у світі спостерігається циклічне піднесення, у нас продовжується неухильний спад?

Коли було зроблено пріоритетом активізацію надходжень до державного бюджету від приватизації, державна скарбниця в 1998 році отримала в 10 разів менше, ніж сподівалися навіть скептики.

Звідси — злиденні зарплати лікарям і вчителям,

неможливі для життя соціальні виплати багатодітним сім'ям та інвалідам.

Надходження реальних коштів до бюджету в 1998 році становило тільки 61 %.

Недоїмка в бюджет становила у 1995 році — 2,4%, у 1998-му — 39 %.

Річні надходження до Державного бюджету 50-мільйонної України у 1999 році мають становити 25 млрд. грн., що дорівнює середньоденному обороту Франкфуртської фондової біржі.

Кабінетом Міністрів проведено скорочення видатків жалюгідного бюджету на 1999 рік (секвестр): видатки на освіту скорочені на 21,6 %, медицину — 23,5 % (у реальному виконанні), на промисловість, енергетику і сільське господарство — на 43,4 %. Видатки на державне управління і правоохоронні органи були скорочені на 16,9 %.

Але навіть такий злидений бюджет не виконується. За I півріччя 1999 року до державного бюджету надійшло 80 % від запланованих коштів.

У формуванні фінансів держави бере участь не більше однієї чверті (максимум — одна третина) учасників економічного процесу. Але це — найслабші, беззахисні і тому практично бездоходні суб'єкти господарювання й підприємницької діяльності.

Прийнятий бюджет 1999 року не тільки зовсім мізерний — а ще й боржник. Країна — у борговій ямі. І найвідчутніший боржник — сама держава.

Такого ще не було в цивілізованій історії людства — держава цинічно експлуатує жебрацький стан своїх громадян, фактично краде у злидених лікарів, учителів, пенсіонерів, у беззахисних дітей та інвалідів.

Ситуація з виконанням бюджету є вибухонебезпечною.

Пріоритетність розвитку паливно-енергетичного комплексу

Вугільна промисловість

Кредиторська і дебіторська заборгованість

Станом на 1 квітня 1999 року кредиторська заборгованість вугільної галузі збільшилась на 136,7%. Заборгованість галузі в Пенсійний фонд становить 57%. Кредиторська заборгованість — 7 млрд. грн. і не покриває дебіторської. Більша частина заборгованості — заробітна плата.

Видобуток вугілля (в млн. т)

Видобуток звичайного вугілля:
1994 р. — 94,4; 1998 р. — 88,04.

Товарне, в тому числі коксівне:
1994 р. — 75,9;
1997 р. — 60,9;
1998 р. — 55,3.

Імпорт вугілля (в млн. т)

1997р. — 9,0; 1998 — 8,2.

На 1999 рік заплановано ввезти 10 млн. тонн енергетичного і 8,5 млн. тонн коксівного вугілля.

Чисельність працюючих

У 1998 році, порівняно з 1994 роком, залишилось 65% працюючих.

Борги по зарплаті і регресних виплатах

Динаміка заборгованості з виплат щомісячних регресів та одноразової допомоги:

1994 р. — 27,2 млн. грн.; 1998 р. — 430,1 млн. грн. На 1 квітня 1999 року — 0,5 млрд. грн.

У відсотках 1998р. до 1994р. — зростання заборгованості на 1578%.

Борг шахтарям по зарплаті з нарахуваннями — 2,5 млрд. грн.

Вугільна галузь за I квартал 1999 року виконала

планові завдання по видобутку вугілля на 99,5 %, а зарплати підприємства отримали на 83 %.

Вугільна галузь України занепадає, а вугледобувні райони перетворились у регіони постійно зростаючої соціальної напруги.

Нафта і газ.

Видобуток газу та нафти за 1998 рік скоротився відповідно на 1,2 % і 5,7 %. Україна задовольняє свої потреби по нафті на 10 — 12 %, по газу — на 20 — 25 %.

Як споживач газу Україна посідає шосте місце у світі.

Ціна на газ який поставляє Росія Україні, — 80 дол. за тис. куб. м, тоді як ціна газу, що продається на аукціонах — 30—45 дол. за тис. куб. м.

Прибуток що отримує Росія від продажу Україні 56 млрд. куб. м газу, набагато більший, ніж від продажу 120 млрд. куб. м газу країнам Центральної і Західної Європи. Україна переплачує за російський газ майже 2 млрд. дол. у рік.

Заборгованість України за російський і туркменський газ на 1 липня 1999 року становила 1,111 млрд. дол.

Заборгованість українських споживачів за газ — 14 млрд. грн. (3,5 млрд. дол.), що становить понад 50 % держбюджету, і борги постійно зростають.

Цього року промисловими підприємствами оплачено лише 4 % спожитого газу.

Скорочення обсягів переробки сирової нафти вітчизняними нафтопереробними заводами. У I півріччі 1999 року перероблено на 11 % менше, ніж за аналогічний період минулого року, а лише в червні 1999 року — на 24 % менше. Це в умовах удвічі зменшеного імпорту бензину і в 1,5 раза — дизпалива.

Наслідком була літня паливна криза, що прийшлася на період жнив.

Пріоритетність розвитку агро-промислового комплексу (АПК)

Сільське господарство

Збиткові підприємства в АПК

Динаміка рентабельності в АПК:

1995 р. — (+10 %)

1997 р. — (- 23 %)

1998 р. — (-28,6 %)

Збиткових підприємств в 1998 році — 92 %.

Кредитування сільськогосподарського виробництва

Частка банківських кредитів зменшилася з 40 % у 1990 році до 2 % у 1998 році.

Обсяги виробництва

Порівняно з 1994 роком ВВП сільськогосподарського виробництва зменшився на 41 %.

Обсяги виробництва у 1998 році зменшились у порівнянні з 1997 роком на 8,3 %, а за перше півріччя 1999 року — на 4,1 % порівняно з аналогічним періодом 1998 року.

Виробництво основних сільськогосподарських продуктів

Зернові культури

Валовий збір зерна за роки «реформ» зменшився удвічі.

У 1947 голодному році, коли в Україні було 32 млн. населення, валовий збір зерна становив 26 млн. тонн. В 1998 році зібрали 26,5 млн. тонн. На 9 млн. тонн менше порівняно з 1997 роком. На 21 % менше, ніж в 1996 році.

На кінець липня 1999 року загальний борг сільгосп-підприємств перед державою становив 2357 млн. грн., або 7,9 млн. тонн зерна у перерахунку на пшеницю III класу.

За останні роки скорочено площі, відведені під

кукурудзу, з 10 % до 2 — 3 %. Середня урожайність 25,3 ц з га. (Для порівняння: в США с 86 ц з га.)

Урожай 1999 року

Восени 1998 року не зорано 38 % запланованої площі.

Площі, відведені під кормові культури у порівнянні з минулим роком зменшилися на 1,1 млн. га.

Озимі посіяно на площі 7,9 млн. га (85 % запланованого).

Із прогнозованих на 1999 рік 25 млн. тонн зерна нового врожаю Україна вже втратила близько 5 млн. тонн внаслідок незабезпеченості господарств паливом у липні поточного року.

Цукор

Українські цукрові заводи мають потужності для виробництва 5,5 млн. тонн цукру. На початку 90-х років виробництво цукру становило до 3,5 млн. тонн.

У 1999 році вперше за майже столітню історію вирощування цієї, без перебільшення, стратегічної для України культури наша країна зустрілася з дефіцитом цукру. Для країни з 50-мільйонним населенням щорічна потреба в цьому продукті становить 1,6 — 1,7 млн. тонн. У поточному році буде вироблено 1,2 — 1,3 млн. тонн. (Для порівняння: у 1917 році в Україні вироблялося 1,6 млн. тонн цукру.)

І це при тому, що ґрунтово-кліматичні умови для вирощування цукрового буряка в Україні найкращі в Європі, його вирощування у нас стало збитковим. Збитковими є 95 % цукрових заводів.

Збитковість цукрової галузі зростає шаленими темпами. Фінансові борги зросли з 1,6 млрд. грн. до 5,8 млрд. грн. Нині з 220 підприємств галузі не працюють 174.

Майже повністю знищено насінництво, виведення нових високоврожайних місцевих сортів.

Тваринництво

За роки «реформ» виробництво м'яса зменшилось утричі.

Поголів'я великої рогатої худоби скоротилося з 20,8 млн. голів на початок 1991 року, до 8,8 млн. на середину 1998 року.

У І півріччі 1999 року стадо зменшилося ще на 1 млн. голів.

Технічне забезпечення сільського господарства

Трактори. За останні сім років тракторний парк села скоротився з 453 до 330 тис. одиниць, з яких 200 тис. відпрацювали амортизаційний термін, а виробництво тракторів скоротилося з 106 до 3,2 тис. у рік.

В Україні на один трактор припадає 120 га угідь. (Для порівняння: у Польщі на 14 га землі — один трактор з повним комплектом знаряддя.)

Літаки. У 1986 році сільське господарство обслуговувало 1000 легких літаків. Нині така робота не ведеться.

Мінеральні добрива. Внесення мінеральних добрив зменшилося за 1991 — 1998 роки в 7,5 раза.

Імпорт сільськогосподарської продукції

В Україні встановлені символічні митні збори на імпорту продукцію на рівні 3 — 5 %. (Для порівняння: в інших державах — від 60 до 500 %.)

За останні три роки імпорт в Україну м'яса і м'ясопродуктів зріс у 13,7 раза, м'яса домашньої птиці — в 37,1 раза, картоплі — в 2,5 раза.

У 1998 році в Україну завезено продовольства на 1,1 млрд. дол.

Споживча кооперація

Товарообіг скоротився в 4 рази, виробництво продукції — у 3,3 раза. 65 % райспоживспілок завершили минулий рік з боргами. За останні 5 років закрилося 10 тис. сільмагів (20 %).

Розвиток транзитного потенціалу України

Україна має найвищий у Європі коефіцієнт транзитності — показник, що характеризує потенційні можливості держави отримувати дохід від транзитних переве-

зень. (Для прикладу: Польща за цим показником — на другому місці і щорічно отримує більше 4 млрд. дол. прибутку.)

Обсяг транспортних перевезень

За 1998 рік у порівнянні з 1997 роком обсяги транспортних перевезень вантажів знизилися на 5,1 %, вантажооборот — на 2 %.

Витрати на шляхове господарство

На сьогодні в Україні витрати на шляхове господарство в кілька разів менші, аніж у розвинутих країнах. (Для порівняння: в Японії — у 25 разів більше, у Росії — в 2,2 раза більше.)

В Україні 80 % коштів витрачається на збереження існуючої мережі доріг (у розвинутих країнах від 50 до 84 % витрачається на будівництво нових).

Технічний стан

Мости. Тільки на дорогах державного значення не відповідає нормативам за габаритами і вантажопідйомністю 43,5 % мостів.

46 % мостів загального користування і 76 % комунального користування перебувають в аварійному стані.

Автошляхи. Підлягає реконструкції 10 тис. км доріг державного значення, відповідно місцевих шляхів — утричі більше.

За останні п'ять років не було виконано запланованого капітального ремонту 120 тис. км, більш ніж половини наявної мережі. Через кілька років автошляхами їздити буде практично неможливо.

Трубопровідний транспорт. Лінійна частина газопровідної системи України є найстарішою в Європі. Необхідно замінити 60 % довжини усіх труб нафто- і газопроводів.

Пріоритетний розвиток енергетики

У грудні 1998 року за одну мегават-годину електростанції отримали 3,94 грн., а посередники — 12,34 грн.

У січні 1999 року ці цифри становили 2,8 грн. і 14,68 грн. за одну мегават-годину.

Заборгованість споживачів за відпущену енергію становить 5,5 млрд. грн., що перевищує її виробництво за півроку.

Втрати електроенергії у мережах — 18,7 % і перевищують рівень споживання населення (у розвинених країнах — 6 %).

Енергетики заборгували вугільникам 490 млн. дол.

В атомній енергетиці заборгованість за використану енергію досягає 2 млрд. грн., що становить вартість піврічного виробництва електроенергії.

На початку 90-х років Україна експортувала електроенергії на 500 млн. дол. На середину липня 1999 року дефіцит виробництва електроенергії в Україні становив 1200 мегават (при загальній потужності діючих електростанцій — 17200 мегават).

З 1997 по 1998 рік спостерігалось зниження обсягів виробництва на 2,6 %.

Внаслідок розкрадання електроенергії галузь щороку втрачає 450 млн. грн., що в 1,5 раза більше, ніж розраховують отримати від підвищення тарифів.

Структурна перебудова економіки відповідно до сучасних вимог

Частка матеріалоемної та енергоємної продукції зросла з 33,4 % у 1990 році до 59,6 % у 1998 році.

Частка продукції гірничо-металургійного комплексу зросла з 9 % у 1990 році до 23 % у 1998 році

Питома вага машинобудування становила у 1990 році — 30,7 %, у 1997 році — 15,4 %. За прогнозами буде скорочуватись і далі.

Частка машинобудівної, легкої і харчової промисловості знизилася від 2 до 6 разів.

За роки «реформ» від 10 до 100 разів (по різним найменуванням) зменшилося виробництво товарів дитячого асортименту.

У 80-ті роки енергоемність продукції знижувалась, а в 90-ті вона зростає в 1,5 рази!

Затрати енергоресурсів на виробництво основних видів промислової продукції у 3 — 5 разів вищі, ніж у розвинутих країнах.

Частка готової промислової продукції за останні роки в українському експорті знизилася з 40 % до 15 — 17 %.

У 1998 році лише 3 % підприємств впроваджували прогресивні технології.

Найбільш істотними наслідками «реформаторських» зусиль нинішнього керівництва державою є:

1. Критична неконтрольованість ситуації у товаровиробничій сфері.

2. Неприпустиме пригнічення платоспроможного попиту та купівельної спроможності населення і підприємств.

3. «Доларизація» економіки, наростання тіньового та фіктивного капіталу.

4. Втрата державних підходів до підтримки і стимулювання пріоритетних галузей та виробництв, де сконцентровано найвищий науково-технічний та інноваційний інтелект нації.

5. Спонтанність і відсутність економічного та соціального ефекту від роздержавлення і приватизаційних процесів.

6. Суттєві втрати валового внутрішнього продукту і національного доходу через неврегульованість і безконтрольність експортно-імпортних операцій.

7. Втрата керованості найважливішими макроекономічними процесами, порушення основної макроекономічної пропорції — між попитом і пропозицією.

8. Фактичне руйнування системи оплати праці і матеріального стимулювання.

9. Деградація високотехнологічних галузей і величез-

ний перекіс у бік низькорентабельних, енергозатратних і низькотехнологічних сировинних галузей.

Це і є тією «структурною перебудовою», яку проголосили «реформатори», яка рухає державу до неокolonіальної сировинної економіки.

Залучення іноземних інвестицій

Станом на 1 квітня 1999 року загальний обсяг іноземних інвестицій в Україну становив 2 млрд. 815,5 млн. дол.

Питома вага зовнішніх інвестицій у загальному обсязі інвестицій на кінець 1997 року становила: у машинобудування — 7,7 %, у легку промисловість — 1,5%, у харчову — 19,2 %.

За перший квартал 1999 року в економіку України інвестовано 104,8 млн. дол., що на 42,1 % менше, ніж за аналогічний період 1998 року.

За 1998 рік портфельні інвестиції зменшились у 30 разів.

Ті крихітні інвестиції, що надходять, обумовлюються такими вимогами, що виникає питання взагалі про їхню доцільність.

Нам пояснюють, що «радикальні реформи», які супроводжуються руйнацією виробництва необхідні для залучення зарубіжних інвесторів.

У реальному житті все якраз навпаки. Інвестори залюбки вкладають гроші в економіки тих держав, які демонструють стабільне зростання і здатність забезпечувати ці процеси завдяки власним силам.

Тому ніяких серйозних інвестицій у вітчизняні виробництва не буде, на які б пониження на міжнародній арені та руйнації власного виробництва влада не йшла.

Скорочення зовнішньої заборгованості

Президент Л. Кучма п'ять років тому сказав: «Жити в

борг за рахунок майбутніх поколінь, ставити під постійну погрозу функціонування незалежної економіки, як і існування держави взагалі, в повну залежність від катастрофічного росту зовнішньої заборгованості — просто неприпустимо!»

Після цих слів Президента зовнішній борг України почав стрімко змінюватися:

1994 р. — 3,624 млрд. дол.

1995 р. — 4,828 млрд. дол.

1996 р. — 8,217 млрд. дол.

1997 р. — 8,839 млрд. дол.

1998 р. — 9,555 млрд. дол.

1999 р. — 12,400 млрд. дол.

Зовнішній борг України за п'ять років зріс більш ніж утричі і досяг розмірів, що загрожують національній безпеці країни.

Темп наростання зовнішньої заборгованості постійно прискорюється.

В умовах деградації системи влади всі без винятку державні дії (укладання міжнародних угод, приєднання до будь-яких міжнародних організацій, отримання іноземних кредитів, випуск облігацій внутрішньої державної позики, створення довірчих товариств, приватизація, зміни в податковому законодавстві в будь-який бік, надання цільових державних кредитів українським підприємствам, дотування сільськогосподарських і вугледобувних галузей, створення вільних економічних зон, захист вітчизняного товаровиробника тощо) **дають протилежний ефект і перетворюються в загрози національній безпеці і чинники катастрофічного руйнування суспільства.**

БУДЬ-ЯКІ ДІЇ НИНІШНЬОЇ ВЛАДИ ТІЛЬКИ ПОГІРШУЮТЬ СИТУАЦІЮ.

Розділ 6. Показники бід

«Курс радикальних реформ» на ділі звівся до подальшого нарощування зовнішніх і внутрішніх боргів, деградації високотехнологічних виробництв і структурних змін, характерних для держав з неоколоніальним типом економіки.

Найхарактернішою прикметою нашої держави на сьогодні є безгрошів'я і борги.

Валовий внутрішній продукт України (ВВП)

ВВП (у млрд. дол.)

1990 р. — 157,9 млрд. дол.

1998 р. — 40,8 млрд. дол.

Заплановано на 1999 р. — 30,9 млрд. дол.

Рівень падіння у порівнянні з 1990 роком:

1998 р. — 74,2 %; 1999 р. — 80,4 %.

ВВП (1999 рік)

Падіння ВВП за перше півріччя 1999 року — 3 %. За прогнозами сумарне падіння на кінець року повинно становити 4 %,

Оптимістична оцінка падіння ВВП в 2000 році — 2%.

ВВП на душу населення

ВВП на душу населення в 1997 році — 1040 дол.

У 1999 році ВВП на душу населення в Україні реально становить 550 дол. (Для порівняння: у розвинутих країнах — від 25 до 42 тис дол.)

Бюджет

Доходи зведеного бюджету в 1997 і 1998 роках становили 28 млрд. грн.

З урахуванням інфляції, у реальних цифрах доходи до зведеного бюджету зменшилися за 1998 рік на 19,2%.

В доларовому вимірі видатки держбюджету

1998 р. — 10,5 млрд.

1999 р. — 6,28 млрд.

Усі бюджетні видатки, якщо виконати всі вимоги діючого законодавства, повинні становити 82,1 млрд. грн.

Забезпечення бюджетними коштами **на душу населення** в Україні 110 дол. (Для порівняння: в розвинутих країнах Європи — від 6 до 16 тис. дол. на душу населення. У середньому це у 100 разів вище).

Недоїмка в бюджет становила у 1995 році — 2,4 %, у 1998 році — 39 %.

У 1998 році внаслідок надання пільг бюджет втратив 19 млрд. грн. (75 % доходної частини).

Фінанси

Банківська система

Сумарний статутний фонд українських банків становить 2,1 млрд. грн., а їх сумарний прибуток за 1998 рік — 471 млн. грн., що співвимірно прибуткові одного середнього банку Польщі.

Борг Уряду перед банками (який утворився внаслідок неповернення підприємствами кредитів, виданих на вимогу Уряду в минулі роки) зростає, що ставить банківську систему у вкрай складне становище. Сумарний обсяг таких кредитів на травень 1999 року становив близько 2,5 млрд. грн., або 22 % усього кредитного портфеля.

Загальний обсяг банківських кредитів економіці, які не можуть бути погашені в найближчі роки, становить понад 10 % ВВП.

За роки «реформ» рівень забезпечення кредитами у промисловості знизився в 26 разів.

Грошова маса

Поза межами банків обертається 47,5 % усієї грошової маси.

Рівень монетизації української економіки — 15 %. (Для порівняння: в розвинутих країнах Заходу — 60 — 70 %; в Китаї в 1998 році — 108 %.)

Державний борг

За розрахунками Рахункової палати, державний борг у 1998 році — 180 млрд. грн., що перевищує доходи державного бюджету на 1998 рік у 8 разів.

У 1999 році — орієнтовно понад 200 млрд. грн.

Зовнішній борг

На 1 червня 1999 року сума зовнішнього боргу становила 12,4 млрд. дол.

Прогноз щодо боргів України

За оптимістичними прогнозами на 2001 — 2005 роки, зовнішній борг України становитиме 13 — 15 млрд. дол. За песимістичними оцінками — 15 — 20 млрд. дол.

Облігації внутрішньої державної позики (ОВДП)

Прямі втрати з обслуговування та погашення ОВДП становлять 13 млрд. грн.

Виробнича сфера

За роки «реформ» прибутковість виробничо-господарчої діяльності знизилася в 11 разів.

Збитковість підприємств

1995 р. — 12 %

1996 р. — 30 %

1998 р. — 52 % (сума збитків за 1998 р. — 12 млрд. грн.).

У I кварталі 1999 року — 55 %.

Внутрішні інвестиції

У I кварталі 1999 року зменшилися порівняно з I кварталом 1998 року на 16,5 %.

За прогнозами, у 2000 році рівень інвестування в народне господарство і накопичень буде нижчий критичного — відповідно 18 % і 15 % від ВВП. **Такого рівня вже недостатньо, щоб підтримувати статус індустріальної держави.**

Неплатежі в народному господарстві

За 1998 рік дебіторська та кредиторська заборгованість зросла в 1,4 раза.

Сума дебіторської заборгованості за I півріччя 1999

року зросла на 42 млрд. грн. і на 1 червня становила 144 млрд. грн.

Сума взаємних неплатежів у народному господарстві, яка вимірюється обсягом кредиторської заборгованості, за перше півріччя поточного року зросла на 62 млрд. грн. і на 1 червня 1999 року становила 197 млрд. грн.

Заборгованість підприємств по іноземних кредитах під гарантії Уряду

За 1998 рік заборгованість підприємств по іноземних кредитах під гарантії Кабінету Міністрів зросла удвічі.

На кінець квітня 1999 року заборгованість становила 670 млн. дол.

Промисловість

За роки «реформ» обсяг промислового виробництва скоротився у 5 разів, випуск товарів народного споживання — більш ніж у 7 разів.

Спад виробництва

У 1998 році:

у металургії — на 6,8 % (виробництво сталі скоротилося на 4,6 %, чавуну — на 2,3 %, прокату — на 8,5 %);
у машинобудуванні та металообробці — на 4,5 %;
у харчовій промисловості (м'яса та м'ясних напівфабрикатів — на 32 — 39 %; ковбасних виробів — на 21 — 28 %; хлібобулочних виробів — на 10 — 18 %).

У 1999 році падіння промислового виробництва за перші 4 місяці порівняно з відповідним періодом 1998-го становило 2,7 %, а в квітні порівняно з березнем — 6,1 %.

У квітні 1999 року не працювало 18,3 % підприємств. У виробництві труб показники 1999 року **у п'ять разів менші** ніж минулого року.

Основні фонди

Зношеність основних фондів у атомній енергетиці — 45 %, у теплоенергетиці — 90 %.

До 2010 року 90 % потужностей теплових електростанцій України відпрацюють 30 — 40 років і більше при ресурсі 25 — 30 років.

Бурові верстати амортизовані майже на 90 %.

Бартер

Частка бартеру в обсязі реалізації продукції:
на початку 1997 року — 32 %

1998 р. — 37,5 %

1999 р. — 42,5 %.

Імпорт-експорт

Торговий баланс

Дефіцит зовнішнього торгового балансу:
у 1994 році становив 1,2 млрд. дол.

1997 р. — 1,5 млрд.дол.

1998 р. — 1,8 млрд. дол.

1999 р. — 2, 895 млрд. дол.

Зовнішньоторговий оборот

Зовнішньоторговий оборот України товарів та послуг у I півріччі 1999 року становив 12,9 млрд. дол., що на 22,5% нижче, ніж у відповідному періоді минулого року.

**РУХ ДО ОСТАТОЧНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТАСТРО-
ФИ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ. ВСІ ПОКАЗНИКИ ЗВОРОТ-
НОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ МА-
ЮТЬ СТІЙКУ ТЕНДЕНЦІЮ ДО ПОСИЛЕННЯ.**

Розділ 7. Підсумок на сьогодні

Матеріальні збитки від руйнівного «реформаторського» курсу в Україні більші за воєнні. При цьому безпрецедентні за розмахом негативні тенденції дедалі посилюються.

Сьогодні Україна є державою-банкрутом. Явище «протилежної дії» — найхарактерніша прикмета управлінської діяльності нинішньої влади і охоплює всі аспекти суспільного життя.

Україна перетворена в зону лиха. У ній розгортається не тільки всеохоплююча економічна криза, а й загальнонаціональна гуманітарна катастрофа.

В Україні під час Великої Вітчизняної війни було зруйновано 720 міст і містечок, 28 тисяч сіл (42% від загальної кількості зруйнованих населених пунктів у СРСР).

Евакуйовано до східних районів СРСР: 550 заводів (30%), сотні колгоспів, радгоспів і МТС, дві кіностудії, на базі яких виникли «Ташкентфільм» і «Казахфільм», театри, вузи. Майно з-за Уралу повернуте не було.

Знищено і розгромлено 16 тисяч підприємств, 33 тисячі колгоспів і радгоспів, 18 тисяч медичних установ.

Матеріальні втрати оцінюються від 550 млрд. до 1,2 трлн. крб., тобто 30 % усього національного багатства.

Тепер з'являються дослідження, де аналітики намагаються зіставити матеріальні збитки, завдані війною, зі збитками, яких зазнала Україна внаслідок «курсу радикальних реформ». Це зробити досить важко, бо структура цих збитків різна, але всі приходять до одного висновку, що **матеріальні збитки від руйнівного «реформаторського курсу» в Україні більші за воєнні.**

Ще одне порівняння. Понад два місяці авіація НАТО бомбардувала Югославію. Крім воєнних об'єктів, знищувалася промислова інфраструктура: мости,

електростанції, нафтопереробні та хімічні заводи тощо. Економічні втрати Югославії оцінюються від 130 до 180 мільярдів доларів. Промисловість практично паралізована. Внаслідок воєнних дій валовий внутрішній продукт на душу населення знизився до катастрофічного рівня і становить величину, що... у 2,5 рази **вища**, ніж в Україні.

Аналітична служба Європейського банку реконструкції та розвитку оприлюднила дані прогнозованого ВВП у 1999 році стосовно двадцяти п'яти пострадянських і постсоціалістичних країн. Україна за абсолютним показником перебуває на 23 місці, за показником ВВП на душу населення — на останньому.

На сьогодні в Україні немає жодного значущого економічного показника, що продемонстрував би позитивні зміни в порівнянні з 1994 роком.

Це є наслідком цілеспрямованої політики діючої влади.

Явище «протилежної дії» є найхарактернішою прикметою управлінської діяльності нинішньої влади і охоплює всі аспекти суспільного життя.

Рухаючись до Європи, потрапили в Африку; будуючи демократію, опинилися в напівфеодальній державі; забезпечуючи права людини, фактично маємо систему геноциду; забезпечуючи підтримку базових галузей, отримали їх катастрофічний розвал; захищаючи власного виробника, остаточно його знищують; розвиваючи малий і середній бізнес, отримали тотальну монополізацію господарського життя країни тощо.

На початку «реформ» в 1994 році Україна входила у групу розвинених країн (була на 54 місці). Тепер — на 102 місці, а за конкурентоспроможністю національної економіки займає 53-є (останнє) місце у світових рейтингах. За офіційною термінологією українських можновладців, це — «входження до світового економічного простору».

Сьогодні Україна є державою-банкрутом. Сукупні борги держави: зовнішні (60 млрд.грн.), вчасно

невиплачені зарплати і пенсії (понад 10 млрд. грн.), борги по облігаціях внутрішньої державної позики (близько 12 млрд. грн.) плюс колишні заощадження (132 млрд. грн.) становлять просто астрономічну суму. На сьогодні — це понад 200 млрд. грн. Ось що називається «побудовою ефективної ринкової економіки».

З економікою України відбувається надзвичайно небезпечна зляквісна трансформація. **Ми стоїмо на тій межі, після якої руйнівні процеси починають набувати незворотного характеру.**

Але найбільше вражають навіть не дані з економічних звітів і аналітичних матеріалів, а результати соціологічних досліджень, які характеризують глибину людського відчаю.

За даними соціологічних опитувань, у квітні 1999 року третина громадян України бажала виїхати за кордон із соціально-економічних причин.

Наступний факт: студентам престижних вузів України наприкінці 1998 року було задано запитання про їхні плани на майбутнє. **60 % студентів своє майбутнє бачать в еміграції за кордон.**

ЯКЩО МІЛЬЙОНИ ГРОМАДЯН ХОЧУТЬ ЗАЛИШИТИ БАТЬКІВЩИНУ, — ЗНАЧИТЬ, УКРАЇНА ПЕРЕТВОРЕНА В ЗОНУ ЛИХА. ЗНАЧИТЬ, У НІЙ РОЗГОРТАЄТЬСЯ НЕ ТІЛЬКИ ВСЕОХОПЛЮЮЧА ЕКОНОМІЧНА КРИЗА, А Й ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНА ГУМАНІТАРНА КАТАСТРОФА.

Проте існує і інший погляд.

Щодо оцінки фактів, наведених у першій частині книги, то українська політична думка нещодавно збагатилася таким висновком: **«Час довів правильність обраного нами шляху. За п'ять років стільки зроблено. Не можу таку справу полишити на півдорозі».**

Президент України Л. Кучма (серпень 1999 р.)

Частина II

ЩО НАС ЧЕКАЄ ЗАВТРА

Вся практична мудрість людська може бути в тому, щоб убачити напрямок руху світового, його міру і закон і послужитися тим рухом.

Інакше той рух піде проти нас, роздавить нас.

М. Драгоманов.

Розділ 1. Виклики майбутнього

В сьогоднішньому, а тим більше в майбутньому світі, держави не можуть існувати поза системою глобальної взаємодії, в якій присутній як елемент співробітництва і взаємодопомоги, так і елемент протистояння (експансії і протидії їй). Можна не сумніватися в тому, що протистояння у XXI столітті буде не менш драматичним, ніж у XX, хоча його характер суттєво зміниться.

Радикальні зміни також чекають практично на кожен прояв суспільного життя.

Вище були розглянуті проблеми України безвідносно до тих змін, що стрімко відбуваються в загальнопланетарному масштабі.

Кожне національне керівництво зобов'язане у своїй політиці враховувати як поточні, так і найбільш вірогідні майбутні глобальні тенденції.

Дієздатність влади в сучасному світі оцінюється визначальною мірою саме здатністю забезпечити сталий

розвиток держави протягом довгого історичного часу і достойну перспективу майбутнім поколінням.

Проте визначити, яка ж влада нині необхідна Україні, неможливо, якщо не уявити собі з максимально можливою точністю, у якому світі цій владі доведеться діяти. Які в ньому будуть небезпеки і позитивні перспективи, які основні закони ним рухають, як їх використовувати на благо своєму народові.

Для того, щоб зробити додаткові висновки щодо сучасної української влади, необхідно проаналізувати її діяльність і з цього погляду.

Основні тенденції у світовій політиці

Вступ у третє тисячоліття знаменує великий перелом у міжнародній політиці. Перелом передусім психологічний. Сьогодні цілком очевидно, що повоєнний світовий порядок зламано. Ані рівень складності загальнолюдських проблем, ані характер світової економіки, ані склад світових лідерів, ані чисельність незалежних держав, ані конфігурація регіональних об'єднань не відповідають повоєнним.

Сучасні держави не можуть існувати поза системою глобальної взаємодії, в якій присутній як елемент співробітництва, інтеграції і взаємодопомоги, так і елемент протистояння (експансії і протидії їй).

У сучасному світі, з одного боку, посилюються тенденції до національного самовизначення і створення національних держав, а з другого, відбувається глобальна концентрація більших груп держав з метою забезпечення загальних життєвих інтересів.

Інтеграція призводить до створення багаторівневої системи наддержавного керівництва, яке суттєво обмежує реальний суверенітет держав — учасників світового розвитку (двосторонні та багатосторонні угоди, регіональні і цільові утворення, всесвітні інтеграційні структури).

Принципово новим при переході від старих відомих форм взаємодії держав в планетарному масштабі є формування співтовариств або співдружності держав, про які починають говорити як про Нові Світові Цивілізації.

Сьогодні простежується тенденція до створення таких регіональних політико-економічних утворень — цивілізацій: загальноєвропейської, північноамериканської, латиноамериканської, цивілізації Південно-Східної Азії, ісламської, африканської, індістської. У ХХІ столітті світова політика вирішальною мірою визначатиметься взаємодією між ними.

Процес інтеграції в цих структурах постійно прискорюється і набуває все більш керованого і цілеспрямованого характеру.

У результаті, об'єднуються військові можливості, природні, технологічні та людські ресурси (а це мільярди або сотні мільйонів чоловік).

Поряд з визначенням характеру майбутньої інтеграції і напрямів співробітництва, питанням надзвичайної ваги є визначення характеру протистояння в наступному столітті. Можна не сумніватися в тому, що протистояння у ХХІ столітті буде не менш драматичним, ніж у ХХ, хоча його характер суттєво зміниться.

І хоча всі погоджуються з думкою, що поступ полягає у все більшому переважанні розуму і моралі над тваринним законом боротьби за виживання, між тим, людська цивілізація і до цього часу нагадує, за словами відомого філософа, «жахливу рослину, яка не росте і не розцвітає, поки її не полють слізьми і кров'ю».

Для розуміння сутності майбутніх глобальних конфліктів потрібно відмовитися від міфу про те, що Третя світова війна повинна бути обов'язково ядерною. Ризик глобального ядерного конфлікту, хоч і не усунений, постійно знижується.

У суто військовій сфері на перший план виходить застосування високоточної зброї, спрямованої на руйнування воєнного та економічного потенціалу супротивника. Руйнування економічної структури призводить до того, що об'єкт удару високоточної зброї не може відновити свій військовий потенціал навіть у осяжному майбутньому. Крім того, недружню державу таким чином зупиняють у розвитку і вона втрачає свої шанси у жорстких економічних світових перегонах «на виживання». Ту ж мету переслідують різні економічні санкції і блокади.

Принципово новим типом протистояння є застосування чинників, що руйнують інформаційні комп'ютерні мережі супротивника, або дозволяють використовувати їх у власних цілях. З'явилися комп'ютерна злочинність, комп'ютерний тероризм, активно обговорюються і розроблюються питання комп'ютерних війн.

Незважаючи на стрімкий розвиток сучасних типів озброєнь, **акцент у характері міждержавного протистояння зміщується в бік економічного і ментального протистояння.** Локальні «гарячі» війни в недалекому майбутньому будуть використовуватися для підтримки економічної і ментальної експансії, а не навпаки, як у ХХ столітті. Для цього достатньо практичних прикладів уже із сучасної історії.

Про роль економіки як критерію могутності на світовій арені свідчить той факт, що право «вето» в Раді Безпеки ООН було до останнього часу надано саме ядерним державам. Тепер статус цієї інстанції явочним порядком переглядається — відповідно до нових реалій. У майбутньому, очевидно, «сімка» буде усе більш перебирати на себе функції Ради Безпеки. І Захід, як і раніше наполягатиме на праві вирішального голосу економічних, а не ядерних лідерів.

Поряд з товарною експансією постійно зростає роль

фінансового чинника. Глобальні фінансові кризи кінця ХХ століття засвідчили, що фінансовий чинник, при цілеспрямованому використанні, за своїм руйнівним наслідком для економіки держав-жертв перевищує такі «класичні» варіанти агресії, як масовані ракетно-бомбові удари і масштабні диверсійні акції, однак не має їхніх недоліків.

Однією з головних цілей створення Євросоюзу і запровадження євро було надати «друге дихання» наступальній тактиці Старого світу в економічній, зокрема фінансовій геополітичній війні.

В умовах постійно зростаючого науково-технічного прогресу суттєво **зростає фактор часу в економічному розвитку.** При цьому стирається грань між помилкою і злочином у державному управлінні, бо може не виявитися часу на виправлення вчиненого. Це відкриває великі можливості для застосування інтелектуально-економічних диверсій шляхом нав'язування керованій державі заздалегідь неефективних управлінських рішень.

Необхідно зупинитися на такому новому чиннику протистояння, як ментальний (тобто «розумовий»). Роль його не тільки постійно зростає, але й виходить уже на перший план як рушійна сила історії. Можна обгрунтовано говорити про такий феномен, як ментальні, або психологічні війни.

Феномен ментальної агресії базується на розумінні того, що в самій основі всякої людської діяльності, в тому числі й економічної, лежить певна психологічна культура: уявлення про життєвий успіх, щастя, свободу, прийнятні особисті якості і норми життя, національні традиції і пристрасті, рівень самосвідомості, ієрархію цінностей, ідеали, уявлення про приналежність індивідууму до певної людської спільноти — тобто все те, заради чого будується кар'єра, заробляються гроші і

здійснюються подвиги. На такі стимули і спрямовується вплив. В ментальному протистоянні можна виділити етнокультурний та інформаційний компонент ментальної боротьби.

Етнокультурний чинник уже вийшов на перший план як рушій історичних процесів, — як об'єднувачих, так і конфронтаційних. (З одного боку, створюються потужні наднаціональні утворення на базі ментальної подібності, а з другого — міжетнічні та міжконфесійні збройні конфлікти забирають життя сотень тисяч людей по всьому світу.)

Кілька прикладів:

Судан, де повстанці з півдня країни (там домінують християни) намагаються збройним шляхом здобути автономію від півночі, де переважають мусульмани. У період з 1983 по 1999 рік у конфлікті загинуло 1,5 млн. осіб.

Руанда, 1994 р. — до 800 тис. загиблих. Міжетнічний конфлікт між племенами гуту і тутсі.

Бурунді, — 1993 — 1999 р. — 200 тис. загинуло. Міжетнічний конфлікт між племенами гуту і тутсі.

Шрі Ланка, 1983 — 1999 р. — 37 тис. жертв. Таміли намагаються здобути незалежність.

Туреччина, 1984 — 1999 р. — 37 тис. загиблих. Курдські повстанці борються за автономію на південному сході Туреччини.

Північна Ірландія, 1968 — 1998 р. 3250 осіб загинуло в сутичках між католиками і протестантами.

Російська Федерація, Чечня, 1994 — 1996 р. 20 — 100 тис. загиблих у збройному конфлікті, в якому чеченці виборювали свою незалежність.

Останній за часом приклад — Косово.

Цей перелік можна продовжувати досить довго.

Інформаційний компонент ментальної боротьби в його сучасному варіанті є новим феноменом

цивілізації, що виник у результаті розвитку засобів масової комунікації і вдосконалення технологій психологічного впливу на індивідуальну і масову свідомість.

За допомогою спеціальних психотехнологій здійснюються цілеспрямовані зміни масової свідомості з метою закладання певної інформації (від комерційної до світоглядної). За мету можуть ставитися також зміни культурної і навіть етнічної самоідентифікації великих груп людей для включення їх у психокультуру агресора або досягнення інших цілей.

Досягається це засобами пропаганди в широкому розумінні цього слова. Хоча особа або соціальна група має тенденцію до збереження своєї позиції, ухиляючись від усього, що суперечить її поглядам, однак це не врятує її від зміни поглядів під впливом кваліфіковано застосованих пропагандистських прийомів.

Час показав, що діяльність структур, які займаються питаннями спрямованого інформаційного психологічного впливу, набагато ефективніші, ніж застосування грубої воєнної сили і обходиться значно дешевше. Для зміни етнокультурної самоідентифікації використовують також міграційні процеси (стихийні або цілеспрямовані).

Ще одним аспектом реального майбутнього слід вважати **побудову таких управлінських схем, котрі включатимуть у себе некеровані процеси** наприклад, соціальні, економічні або природні катаклізми (заворушення, фінансові кризи, посухи, землетруси тощо). У цьому варіанті вже не матиме значення, чи була кризова ситуація, яку хтось на міжнародній арені ефективно використав, створена штучно, чи це некерований, однак прогнозований процес.

Важливою особливістю майбутньої взаємодії на світовій арені буде те, що елементи протистояння (експансії і протистояння їй) вбудовуватимуться у

системи інтеграції, співробітництва і взаємодопомоги.

Все це відбувається на світовій арені вже тепер.

Практично не можна навести жодного чинника міжнародного співробітництва, який за певних умов не можна було використати як руйнівний. Це стосується і обміну інформацією, і іноземних інвестицій, і навіть гуманітарної допомоги.

Наприклад, є певний тип інвестицій, коли закордонні фірми скуповують підприємства зовсім не для того, щоб одержати від них прибуток, а щоб заморозити їхню роботу. У такий спосіб вони усувають потенційного конкурента своєї продукції і можуть роздувати ціни для одержання надприбутків. Дуже показово в цьому плані прагнення зарубіжних фірм узяти участь у приватизації Миколаївського глиноземного заводу, цементних заводів України, інших конкурентоспроможних підприємств.

У розвинутих країнах було і є законодавче обмеження іноземних інвестицій (навіть прямих) у свої фірми. Південна Корея — 10 % статутного капіталу, Франція — 15 %, Великобританія — 20 %. Японія взагалі такі інвестиції забороняє.

Могутнім чинником геополітичного впливу є надання кредитів під певні умови (не тільки економічні). Таким чином країни-кредитори фактично перебирають від національних урядів важелі управління економікою і значною мірою політикою держав, котрі такі «структурні» позички отримують. Важливою метою такого кредитування є створення політичних, економічних і соціальних можливостей для розширення ринків товарів та послуг країн-кредиторів у країнах, що отримують кредити.

Значна кількість кредитів взагалі надається не для економічних перетворень, а навпаки, щоб дати

можливість країні-позичальниці якийсь час проіснувати, нічого не змінюючи. Це дає великий вигреш у часі, а в світовій економічній «гонці на виживання» час має величезне значення.

Особливістю сучасних дій на світовій арені є те, що кожна така дія переслідує багато різних цілей, як тактичних, так і стратегічних.

Наприклад, США, будучи ініціатором і основним виконавцем акції НАТО в Югославії, одночасно боролися проти режиму С. Мілошевича, захищали права косівських албанців, звільнялися від застарілої зброї, відпрацьовували новітні військові технології, руйнували військовий та економічний потенціал Югославії (створюючи простір для майбутніх іноземних інвестицій у її відбудову), а також зупинили небезпечний для себе процес підвищення курсу євро¹.

Інтелектуальні виклики часу

Доводиться констатувати, що для світової політики реально існує «проблема 2000 року». І полягає ця проблема в невідповідності можливостей міжнародних структур давати адекватні відповіді на ті зміни, що стрімко відбуваються в світі.

Простіше кажучи, в багатьох випадках просто не існує якихось загальноприйнятих рецептів навіть для теоретичного розв'язання багатьох проблем. (Наприклад, як вирішувати протиріччя між правом нації на самовизначення і збереженням територіальної цілісності держав, між глобалізацією економічних процесів і зростанням ризику виникнення світових фінансових

¹ Перед війною в Югославії деякі країни почали процес переведення своїх валютних резервів у євро і відмовлятися від долара. Якби процес пішов так і далі, могутня хвиля доларів з різних кінців світу накопилася б на США, що призвело б до трагічних наслідків для економіки країни. Характерно, що графік падіння курсу євро точно відображає динаміку інтенсивності бомбардувань Югославії літаками НАТО.

криз, між усе більшою інтеграцією країн і усуванням малих та економічно слабких держав від розв'язання загальних питань тощо.)

Основні тенденції у світовій економіці

Вони характеризуються:

1. Створенням потужних регіональних ринків, які є могутнім спонукальним чинником для утворення наднаціональних політичних об'єднань.

2. Посиленням економічної конкуренції між усіма без винятку суб'єктами господарювання, починаючи від малих підприємств до цивілізаційних утворень.

3. Переходом людства до інтелектуальної технологічної ери.

Аналізу перших двох тенденцій присвячено велику кількість загальновідомих досліджень. Остання ж тенденція є новою і потребує докладнішого висвітлення.

Підраховано, що затрати праці, необхідної для виробництва одиниці промислової продукції, починаючи з 1990 року, знижувалися приблизно на один відсоток у рік: машини поступово брали на себе роботу, котра раніше виконувалася вручну.

Після Другої світової війни кількість сировини, необхідної для виробництва одиниці продукції, почала скорочуватися приблизно такими ж темпами. Після 1950 року таким же чином — на один відсоток — стали зменшуватись затрати енергії на одиницю продукції. На зміну сировині та енергії прийшли інформаційні технології.

Як продукт економіки інформація та інформаційні технології стали, в стратегічному плані, важливішими від мільйонів тонн виплавленої сталі або десятків тонн добутого золота, автомобілів, верстатів, побутових приладів та всякої іншої продукції індустріального віку.

Однак інформаційні технології, революційні самі по собі, є всього лише складовою частиною, технологічною

основою революції у ширшому плані — приходу Ери Інтелекту.

Могутність сучасної країни передусім починає визначатися кількістю проданих або задіяних патентів, ліцензій, ноу-хау, тобто кількістю і якістю плодів національного розуму. 2000-й рік щодо цього буде тією межею, коли вартість інтелектуального продукту в міжнародному економічному обміні зрівняється з вартістю товарної маси.

Все це приводить до радикальних змін самого характеру виробництва.

Нині ми стаємо свідками (на жаль, тільки свідками, а не учасниками) нової, так званої постінформаційної, або інтелектуальної технологічної революції.

Гігантські корпорації, що виникли на початку ХХ століття і довгий час визначали його економічне життя, або пішли в небуття, або в більшості випадків утратили свій вплив.

Дві третини компаній, які увійшли до списку п'ятиста найбільших у 1954 році, або перестали існувати, або стали не настільки великими, щоб утриматись у цьому списку в наші дні.

Цей процес супроводжується стрімким скороченням кількості зайнятих у тих великих корпораціях, які утримують і зміцнюють свої позиції.

Наприклад, частка зайнятих у промисловості США знизилася з 34 % від загальної кількості робочої сили в 1950 році до 15 % у наші дні. Приблизно третина цих людей — не промислові робітники, а спеціалісти, які мають справу з інформацією: бухгалтери, менеджери, дизайнери.

Видатки на інформацію становлять у середньому три чверті доданої вартості сучасної продукції. У новій економіці купують і продають концентроване знання — колосальний обсяг інтелектуального змісту в крихітній матеріальній оболонці (прикладом можуть бути комп'ю-

терні програми, найновіші ліки або останні моделі авіаційно-космічної техніки, ціна яких передусім зумовлена витратами по статті «дослідження і розробка».

Виробництво дематеріалізується. При цьому нові моделі управління витісняють звичні бюрократичні та ієрархічні схеми. Кинули в Лету всі переваги тривалої праці у великій компанії, систематичне (як мінімум раз у два роки) просування по службі — від помічника до компаньйона та інші традиційні управлінські схеми.

Характерною ознакою нашого, і тим більше майбутнього часу є свідомий керований розвиток державами як у періоди сталого розвитку, так і в кризові періоди.

Навіть на рівні міжнародних фінансових інститутів, що традиційно тяжіють до лібералізму, відбувається зміна акцентів. Усе більше говорять про те, що для побудови життєздатної національної економіки потрібні сильні державні інститути.

Результати досліджень, проведених найвищими авторитетами світової економічної науки, Нобелівськими лауреатами (такими як Кеннет Ерроу, Лоуренс Клейн, Василь Леонт'єв, Роберт Лукас, Артур Льюїс, Роберт Солоу, Джеймс Тойнбі й ін.), свідчать: принципові положення економічної політики країн, що перебували в стані занепаду й успішно перебороли його, були дуже схожими, незважаючи на національні й історичні відмінності.

Аналізуючи ці процеси, можна спробувати виявити головні складові перемоги над кризами.

Існує думка, що гарантією успіху є низьке значення рівня інфляції, валютного курсу і бюджетного дефіциту. Проте багато держав випереджаючими темпами підвищили рівень життя населення, незважаючи на бюджетний дефіцит (Японія, Південна Корея, Італія) та інфляцію (Франція, Італія).

Секрет перемоги не у великих запасах природних ресурсів. В останні десятиліття найбільших успіхів у господарському і соціальному розвитку досягли країни, явно обділені природними ресурсами — Сінгапур, Японія, Італія, Південна Корея, Гонконг, що імпортують велику частину необхідної їм сировини, енергоносіїв і сільгосппродукції.

Наявність дешевої робочої сили також не є обов'язковим чинником виходу з кризи і динамічного розвитку. Адаже і Німеччина, і Швеція, і Японія успішно розвиваються не всупереч, а завдяки високому рівню заробітної плати і соціальних гарантій для працюючих.

Настільки ж суперечливим є твердження про те, що на ефективність економіки визначальною мірою впливають ліберальні відносини в системах керування. Китай успішно розвивається в умовах жорсткої централізованої системи управління.

Всупереч твердженням, що сильні профспілки підривають ефективність економіки, і Німеччина, і Японія давно входять у число світових лідерів, а профспілки в цих країнах достатньо сильні і впливові.

Звичайно, кожний із названих чинників впливає на ефективність економіки країни, але жодний із них не є визначальним.

Обов'язковою складовою успішних реформ у всіх країнах був випереджаючий розвиток інтелектуального потенціалу.

Світовий досвід ясно показує: життєвий рівень усіх прошарків населення, соціально-економічна ситуація в країні визначаються рівнем освіченості суспільства і його ставленням до інтелектуальних цінностей. Лише інтелектуально багате суспільство є гарантією високого рівня життя народу і процвітання держави, навіть при відсутності енергоносіїв, корисних копалин та інших дарунків природи.

У країнах з великим науковим потенціалом ВВП на душу населення зростає щорічно на 200 дол., у країнах з низьким потенціалом — на 10 дол.

Прагматичний інтелект, доповнений мораллю і патріотизмом, дорожчий за нафту і золото. Ні багатства надр, ні родючі землі, ні ідеальний клімат, ні туристична приналежність не в змозі зрівнятися ні по могутності, ні по суспільній значущості з потенціалом людського розуму.

Інтелектуальний капітал — це сума знань, досвід, професійна підготовка та інтуїція всіх працівників підприємства або установи, плюс напрацьовані людські зв'язки, плюс інформація у вигляді баз даних, плюс інтелектуальна власність, плюс комп'ютерна мережа, яка миттєво опрацьовує і передає інформацію всім працівникам організації, завдяки чому їй вдається реагувати на зміни швидко і адекватно. **Інтелектуальний капітал — це те, що в сучасних умовах надзорської конкурентної боротьби дозволяє створювати цінності та забезпечує конкурентоспроможність як окремим підприємствам, так і суспільству в цілому.**

Керована корпоративна розумова енергія — вирішальний виробничий фактор сучасного і майбутнього світу. Хто зуміє його створювати і ним керувати, того чекає колосальна віддача у вигляді мільярдних оборотів і прибутків.

Інтелектуальний капітал дає змогу економити техніку, гроші, товарно-матеріальні запаси, звільняє фінанси, підвищує життєстійкість корпорації, фантастично збільшує її прибутковість.

Уміння користуватись інтелектуальними фондами стає першочерговим завданням бізнесу. Підприємства, котрі не здатні керувати інтелектуальним капіталом, просто зникають.

На зміну їм приходять такі організації, як дочірня фірма фінської електронної компанії Nokia з щорічним

обсягом продажу 160 мільйонів доларів і штатом з п'яти чоловік. Або Nike — виробник взуття, який не виготовляє взуття: його продукція — дослідження, розвиток виробництва, дизайн, маркетинг, збут — тобто обслуговування на основі знань. На кожного робітника Nike припадає 334 мільйони доларів щорічного продажу.

Поняття «основні фонди» починає набувати зовсім іншого змісту. Виникає дуже цікава і парадоксальна ситуація, коли те, чого нема в бухгалтерському балансі, стає набагато ціннішим за те, що в ньому є. Наприклад, з погляду матеріальних активів, така відома компанія, як Visa International просто не існує, хоча і здійснює фінансові операції по всьому світу на суму близько 300 мільярдів доларів на рік.

Загальносвітовою тенденцією стає стрімке скорочення проміжку часу між ключовими етапами науково-технічного прогресу: відкриттям (винаходом), доведенням його до стадії технології і впровадженням у виробничий процес. Конкуренція, яка загострюється все більше, приводить до того, що винахідник стає невід'ємною і головною складовою циклу розвитку всіх без винятку систем, створених людьми.

Людський інтелект, таким чином, стає безпосередньою і головною продуктивною силою постінформаційної технологічної ери.

З метою підтримання і нарощування відриву від слаборозвинутих країн вирішальну роль відіграє наукове і технологічне домінування. Це, в свою чергу, потребує зростаючих темпів інноваційного процесу, формування необхідного для цього інтелектуального ресурсу. **Враховуючи природну обмеженість інтелектуальних ресурсів окремої країни, велика увага приділяється «імпорту інтелекту».**

Полювання за інтелектом у найближчому майбутньому перетвориться в самостійний і один з найвигід-

ніших видів бізнесу. Компанії, де працюють науковці, що роблять відкриття, миттєво просуваються вгору у світових рейтингах.

Здійснюється глобальна тенденція переносу до слабо-розвинутих країн низькоінтелектуальних, ресурсо- і енергозатратних, а також екологічно небезпечних виробництв. Одночасно вони є економічно найменш рентабельними. **В державах-лідерах починають концентруватися насучасніші високорентабельні інформаційні та інтелектуальні технології.**

Основні напрямки соціальних змін

Як успішні держави реагують на виклики часу?

Для того, щоб вистояти в постійних і дедалі все більш напружених перегонах, держави намагаються залучити як можна більшу частку населення до високопродуктивної праці.

Це завдання досягається діями у трьох основних напрямках:

- 1. Підвищення якості розвитку людини.**
 - 2. Створення максимально сприятливих умов для вияву її творчих здібностей.**
 - 3. Консолідація суспільства.**
- 1. Підвищення якості розвитку людини.**

Держави — світові лідери (як сучасні, так і потенційні) усвідомили необхідність створення основи своєї майбутньої могутності. Основним об'єктом національних інтересів у них чітко зафіксована Людина як головна продуктивна суспільна сила. Економічний і суспільний поступ тепер неможливий без якісного підвищення рівня розвитку творця цього зростання — людини.

Людина як особистість, носій високого інтелекту, творець і громадянин стала основою стратегічних програм розвитку суспільства не тільки і не стільки з міркувань гуманізму. **Якість людської особистості стала головною і вищою метою в системі національ-**

них інтересів таких країн, як США, ФРН, Японія, Китай і ряду інших. Саме на цій основі вони вступають в нову еру інтелектуалізації і соціалізації розвитку. Наприклад, у нових стратегічних концепціях США підкреслюється, що ця країна повинна стати в XXI столітті «суспільством знань». При цьому саме поняття «знання» також отримує нове тлумачення, і перед людиною — носієм цих знань постають якісно нові проблеми саморозвитку.

Поступово таке поняття як коефіцієнт розумового розвитку (КРР) замінюється ширшим поняттям **індекс людського розвитку (ІЛР) або індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП).**

Індекс людського розвитку (котрий відображає на макrorівні ступінь матеріального забезпечення населення, його здоров'я і освіченість) починає виступати в якості найвищого критерію результативності державного управління.

У світі є чітке усвідомлення того, що основним завданням і основною умовою успіху кожного суспільства є створення якісно інших моделей управління творчою здатністю людини, що відповідає новим реаліям.

Наприкінці минулого року було проведено опитування серед соціологів усіх провідних країн світу з метою з'ясувати, в які галузі людської діяльності будуть спрямовані інвестиції XXI століття. З десяти пріоритетів перше місце посіла така сфера діяльності, як «Пошук принципово нових систем освіти і виховання» (для порівняння, така проблема як «боротьба з голодом» — на п'ятому місці).

Отже, найбагатшою країною в майбутньому столітті буде та, яка робить інвестиції в освіту. В Японії ставиться питання про загальну вищу освіту. В США витрачається на освіту 12 % ВВП (що дорівнює 30 бюджетам України). У США оснащеність середніх шкіл комп'ютерами — 80 %.

Йде тотальна боротьба у сфері людського розуму, і виграти її можна тільки знанням. Нині провідні країни світу вкладають великі кошти в програми освіти, що розраховані на все життя людини — від народження (і навіть до народження) до глибокої старості.

Поступово відходить у минуле теза про те, що еліта (як певна суспільна верства) забезпечує рух суспільства. Саме поняття «еліта» в передових суспільствах втрачає класовий зміст і починає відображати рівень визнаних суспільством особистих досягнень людини.

Підвищення рівня здоров'я

Можливості людини визначаються насамперед рівнем її здоров'я. Здоров'я не тільки є самодостатньою ціллю, але й запорукою максимальної соціально-ефективної діяльності особистості.

Здоров'я, за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) — **це стан найбільшого фізичного, душевного та соціального благополуччя.**

Здоров'я народу — одна з найважливіших складових національного багатства і постійний об'єкт національних інтересів.

Вирішення екологічних проблем

В успішному і гуманному суспільстві наука, мистецтво, дипломатія, політика, бізнес і торгівля об'єднують свої сили в боротьбі за підвищення якості середовища існування людей.

2. Створення максимально сприятливих умов для вияву людиною її творчих здібностей

Прискіпливо аналізуючи всі можливості для підвищення міжнародної конкурентоспроможності нації, провідні уми дійшли висновку, що найбільший ефект має реалізація таких давно відомих цінностей, як **свобода і соціальна рівність.**

Під свободою розуміють можливість особистості максимально самореалізуватись у творчій і суспільно

корисній праці. А під соціальною рівністю — рівність початкових шансів для цієї самореалізації.

Здійснюється всіяке фінансове, економічне, моральне заохочення вияву активності своїх громадян:

— економічної (підтримка підприємця, особливо дрібного й середнього, що становить середній клас; повсюдне перенесення акцентів із примусової, репресивної, фіскальної ролі держави та її структур на заохочувальну мотивацію, позитивні стимули);

— політичної (сприяння розвитку інститутів політичної демократії);

— наукової (залучення максимальної кількості громадян, особливо шкільної та студентської молоді до наукової творчості через реалізацію спеціальних національних програм);

— культурної (створення можливостей вільного доступу до скарбниць національної та світової культури);

— духовної (податкове та організаційне сприяння доброчинності, підтримка виховної та морально-просвітницької діяльності церков).

3. Консолідація суспільства

У наступному столітті на передових позиціях залишаться ті держави, які зможуть об'єднати однією метою максимальну кількість своїх громадян і залучити їх до ефективної праці для її досягнення.

Така консолідуєча ідея має назву національної ідеї.

Консолідація — це не популістське гасло і не примха — це необхідна умова успішного розвитку в надзвичайно жорсткому конкурентному середовищі.

Консолідація суспільства досягається:

— **створенням об'єднуючих чинників.** Формулюється національна ідея яка нині розуміється широко і має свої прояви у будь яких аспектах людського життя: економіці, політиці, культурі, побуті, спорті тощо;

— **профілактикою суспільної конфронтації.** Запобігають виникненню чинників, що відволікають суспільні сили на непродуктивну діяльність. При наявності таких чинників їх намагаються максимально нівелювати.

Профілактика суспільної конфронтації здійснюється через взаємну довіру влади і громадян; вирівнювання доходів різних груп населення; нівелювання класових, регіональних та інших відмінностей; підвищення рівня моральності суспільства; боротьбу зі злочинністю; попередження антисуспільної діяльності та перевиховання злочинців.

ДІЙСНИЙ СУСПІЛЬНИЙ ПОСТУП — У ДЕДАЛІ БІЛЬШОМУ ЄДНАННІ ЛЮДЕЙ.

Світ навколо нас динамічно змінюється, і питання стоїть так: або наша країна дасть нарешті адекватну відповідь на виклики часу, або остаточно перетвориться у третьорозрядну державу.

Для того, щоб зайняти в майбутньому достойне місце у світовій спільноті, українському суспільству треба здійснити радикальну інтелектуальну і соціальну трансформацію, необхідною умовою яких є консолідація суспільства.

Ці умови продиктовані жорсткими законами виживання націй у сучасному і майбутньому світі. Виконання цих умов дає змогу націям забезпечувати свій сталий і безпечний розвиток, незважаючи на будь-які прояви зовнішнього тиску, обертаючи навіть негативні чинники собі на користь.

ПОЄДНАННЯ МАКСИМАЛЬНОГО РОЗУМОВОГО І ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДЯН, СВОБОДИ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ РІВНОСТІ Є НЕОБХІДНИМИ СКЛАДОВИМИ ВИЖИВАННЯ НАЦІЇ І ГІДНОГО ЖИТТЯ У ХХІ СТОЛІТТІ.

КОНСОЛІДУЮЧА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ ВИКОНУЄ ФУНКЦІЇ ТОГО ЧИННИКА, ЯКИЙ УЗГОДЖУЄ ВСІ ІНТЕРЕСИ І ПЕРЕТВОРЮЄ ЗУСИЛЛЯ МІЛЬЙОНІВ ЛЮДЕЙ У РЕАЛЬНІ ДОСЯГНЕННЯ.

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ — ВТІЛЮВАТИ В ЖИТТЯ НАЦІОНАЛЬНУ ІДЕЮ І ЗАБЕЗПЕЧУВАТИ ВСІ СКЛАДОВІ РОЗВИТКУ, ШВИДКО І ЕФЕКТИВНО ЗДІЙСНЮВАТИ НЕОБХІДНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ.

Саме з цих позицій розглянемо дії нинішньої української влади.

Розділ 2. Відповідь діючої влади

Зберігаючи вірність своїй викривленій логіці, діюча влада відповідає на виклики часу прямо протилежним чином від того, що проголошується, і що життєво необхідно.

1. Руїнування людського потенціалу

Інтелектуальний потенціал

Інтелектуальний потенціал України величезний. Це безперечно. Як безперечно і те, що протягом останніх років він стрімко руїнується. В першу чергу внаслідок відповідної політики нинішньої влади.

Деінтелектуалізація суспільства — головна небезпека для історичних перспектив незалежної України. Як свідчить світовий досвід, при наявності інтелектуального потенціалу народу, а також патріотизму і дієздатності керівництва країни, економічну кризу перебороти можна досить швидко, проте відновити інтелектуальний потенціал дуже непросто. Інтелект нації формується десятками, а то і сотнями років.

Активна руїнація національного інтелекту, що відбувається нині, — явище злочинне, але цілком зрозуміле, якщо взяти до уваги процес криміналізації влади. Адже інтелектуальна нація ніколи не дозволить керувати собою злодіям і бандитам. Для того, щоб узяти владу у свої руки, злочинному світові спочатку необхідно домогтися тотального отупіння народу.

На жаль, на сьогодні в українському суспільстві потреба в освіті зруйнована «реформами» останніх років: освітній статус втратив економічний зміст, у багатьох випадках диплом вузу і навіть науковий ступінь не дає ніяких переваг у зарплаті або працевлаштуванні.

Отримання диплома інженера або приміром, фізика-теоретика стало в Україні ледве не марною витратою сил і коштів.

Щоправда, з'явилися спеціальності, які забезпечують такі переваги (менеджер, банківська діяльність та деякі інші). Однак, у зв'язку з падінням національного виробництва (що означає згортання економічної діяльності в загальнодержавному масштабі) вже спостерігається надлишок такого роду фахівців.

Все більше людей в Україні змушені відмовлятися від освіти з економічних причин. У 1998 році на 20 % скоротилося держзамовлення на прийом студентів у вузи, тобто на безоплатній основі. Плата ж за навчання на контрактній основі становить у середньому від 1500 до 3000 доларів на рік.

Це призводить до швидкого руйнування системи вищої освіти, яка склалася в радянський період, і заміною її «ринково орієнтованою» в умовах фактичної відсутності ринку.

Попередню систему вигідно відрізняла, скажімо від американської, більша особиста орієнтація, гуманізація, поглиблене вивчення літератури, історії, географії. При цьому були створені математичні школи світового класу, природничі і технічні науки викладалися на найвищому рівні. Все це формувало інтелектуалів, котрі з успіхом витримували змагання із спеціалістами Заходу.

Але система вищої і середньої спеціальної освіти базується на системі дошкільного та шкільного виховання. За кілька останніх років в Україні закрили 4,5 тисячі дитячих садків. Їх переобладнали, як правило, під офіси іноземних фірм і податкові адміністрації.

Зарубіжний виробник і вітчизняний податківець — саме в такому поєднанні влада вбачає українську перспективу.

Реформування системи середньої освіти призвело до її розшарування. З'явилася незначна кількість так званих «елітарних» навчальних закладів з високим рівнем навчального процесу. Всі інші приречені на животіння. Будівлі і навчальні приміщення не ремонтуються. У 1998 році закрито близько 300 дитячих спортивних шкіл, майже 200 технікумів та ПТУ.

За останні роки кількість бібліотек зменшилася на 2 тисячі.

Одна п'ята частина учнів взагалі не відвідують школи. В Україні щонайменше 50 тисяч безпритульних дітей (в деяких публікаціях називають цифру до 100 тисяч). Кількість нещасних безпритульних дітей в Україні більша, ніж у повоєнні роки, і постійно зростає.

Учителям місяцями не виплачують заробітну плату. В 1998 році кожен третій страйкуючий був освітянином.

Своєрідною є реакція на це влади. **Згідно з затвердженим урядом секвестром держбюджету на 1999 рік, при загальному скороченні державних видатків на 9,5 %, видатки на освіту зменшено на 21,6 %.**

Тут буде доречним згадати 53-ю статтю Конституції України: **Кожен має право на освіту. Повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам.**

Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі.

Важко навіть приблизно визначити масштаб втрат, котрі несе Україна внаслідок руйнування класичної загальноосвітньої і виховної структури.

Точніше ці втрати можна оцінити в науці. Як сказав Президент Національної академії наук України Б. Є. Патон у своєму інтерв'ю з нагоди 80-річного ювілею НАНУ: «Навіть у страшному сні я не міг собі уявити того стану, в якому опинилася нині вітчизняна наука». За останні п'ять років фінансування науки скоротилось у 15 разів. Фінансування НАНУ у 1999 році порівняно з 1998 роком було скорочено на 10 % без урахування інфляції гривні (тобто фактично на 55 %).

За постановою Кабінету Міністрів скорочено штати Академії наук на 2715 осіб.

У 1998 році Академія втратила 2,5 тисячі працівників, з них 80 % — працівники науково-дослідних інститутів.

Бюджетні видатки на одного науковця в Україні в 40 — 50 разів менші, ніж у країнах Євросоюзу. Вже на цьому рівні формується неконкурентоспроможність науки.

Передбачені у державному бюджеті на 1999 рік видатки за розділом «Фундаментальні дослідження і сприяння науково-технічному прогресу» в сумі 511225,1 тис. грн. не відповідають навіть мінімальним потребам розвитку науки. Проте це мізерне фінансування не виконується.

Практично не видається довідкова і науково-популярна література. Більшість наукових журналів або припинили існування, або різко скоротили обсяги і тиражі. Випуск наукової літератури скоротився у 5 разів. В умовах, коли немає коштів на наукові відрядження і участь у наукових конференціях, спеціальна періодика — практично єдина можливість для українських учених зберегти зв'язки зі світовою наукою. В наукових установ немає коштів на передплату зарубіжної наукової періодики.

Схоже на те, що інформаційна «залізна завіса», про яку вже давно говорять провідні українські науковці, стала для української науки реальністю. Чим це все може обернутися — передбачити неважко.

Україна стала інтелектуальним інвестором для всієї світової спільноти: країн Західної та Центральної Європи, Канади, США, Далекого і Близького Сходу. Росії. За період 1991 р. — перше півріччя 1999 року з України виїхало близько 6,5 тисячі учених найвищої кваліфікації (академіків, професорів, кандидатів наук).

В Україні практично відсутнє замовлення на високотехнологічну продукцію. Майже 30 % представників вітчизняної науки, що ще залишилися, працюють на іноземного замовника.

У сучасному світі інтелектуальний потенціал країни є найціннішим ресурсом, і його експорт — найбільш безглузда управлінська дія. Світова практика свідчить, що треба торгувати не вченими — носіями знань, а результатами їхньої праці.

Близько 40 тисяч українських науковців перейшли в режим фізичного виживання: пішли в торгівлю, бізнес, сферу послуг і навіть у кримінальні структури. (Між іншим, однією з об'єктивних причин складності боротьби з організованою економічною злочинністю є те, що фінансові афери мають могутнє інтелектуальне забезпечення, — правове, економічне, технічне, яке здійснюють люди, що потенційно могли б стати рушійною силою суспільства в напрямку прогресу.)

В епоху панування науки як головної продуктивної сили суспільства в Україні посиленими темпами продовжувався спад виробництва у наукоємних і високотехнологічних галузях.

Це і послужило об'єктивною основою для програми «відкачки інтелекту», котру більш успішні в економічному плані країни вдало проводили і проводять щодо України.

Міжнародні експерти дають точні розрахунки економічних втрат від «експорту інтелекту» і руйнування системи науки. Підготовка одного науковця рівня доктора наук обходиться в середньому в 1,5 — 2 мільйони доларів і займає близько 20 років. Можна зробити простий підрахунок. За останні роки Україна втратила 6,5 тисячі науковців такого рівня, а значить 13 мільярдів доларів і перспективу.

В економічному плані втрати інтелектуального капіталу України перевершують щонайменше в 4 рази всі іноземні інвестиції в Україну, а також інвестиції і кредити разом узяті. Але існують і інші аспекти цих втрат (руйнування наукових шкіл та наукових традицій, величезна кількість суто людських життєвих драм).

Зловісною реальністю нашого життя є високотехнологічне безробіття. Люди починають працювати за іншим фахом, як правило, далеким від попереднього — займаються торгівлею або йдуть у сферу послуг. Загальною тенденцією є те, що інтелігенція знаходить собі роботу за своєю інтелектоємністю значно нижчу, ніж її потенційні розумові можливості. При цьому офіційна статистика не вважає безробітним кандидата наук, що продає квитки в автобусі, або вчительку, що торгує цигарками.

Наш так званий середній клас, який складається з дрібних торгівців, ремісників, ділерів і брокерів — це значною мірою колишні інженери, конструктори, вчителі, наукові працівники, що втратили професійний статус, відповідні навички і ціннісні орієнтири. В Україні зараз близько трьох мільйонів приватних підприємців, яких не так давно в народі називали «човниками», із них фахівців з вищою освітою — 2 мільйони 100 тисяч (це 70 %).

І хоча, озираючись на своїх украї злиденних і розгублених колег, вони ні за чим не жалкують, назвати щасливими їх досить важко. Якщо оцінювати життєвий

успіх високоосвічених людей не тільки мірою їхнього матеріального доходу, а включити сюди категорії високих цінностей, що мають стосунок до духовності, в тому числі професійної і творчої самореалізації, то оспіваний нашими «реформаторами» їхній ринково-новаторський статус виявиться не вільним вибором, а життєвою незгодою, що загнала людей у своєрідне ринкове гетто.

Інтелігенція, що втрачає можливість самореалізуватися, дискваліфікується, декласується, люмпенізується. Більшість безробітних або фахово безробітних втрачають життєву перспективу, приречені на інтелектуальне згасання, крах у побуті, навіть за наявності певного матеріального достатку.

Хочу звернути увагу, що цей факт є загрозливим і за своїми соціальними наслідкам, бо знижує загальнонаціональний інтелектуальний потенціал.

У провідних країнах теж існує проблема перекваліфікації працівників, але там вона вирішується так, що, пройшовши відповідну перепідготовку, людина має змогу застосовувати свої знання з ще більшим ефектом.

В Україні ж відбувається кардинальний стрибок в бік незворотної деінтелектуалізації українського суспільства, що, в свою чергу, призводить до ще більшої кризи, посилює процеси дестабілізації суспільства у всіх сферах.

Не можна обминути увагою становище, в якому опинилася сільська інтелігенція. Місяцями, а то і роками не отримуючи заробітної плати, сільські вчителі і медики продовжують свою працю, яку інакше як героїчною назвати не можна. Але їхні можливості працювати навіть на таких умовах постійно обмежуються. Посилаючись на відсутність коштів, за кілька останніх років закрили 300 сільських шкіл, скоротили тисячі ліжок у сільських і районних лікарнях і, відповідно, сотні лікарських посад. Заплановано практично скрізь ліквідувати сільські фельдшерські пункти, які ще залишилися.

На зустрічах люди наводять просто жахливі факти. У Чернігівському обласному тубдиспансері медперсонал непритомніє з голоду через тривалі невиплати зарплати. На Кіровоградщині влада під час прийому вчителів на роботу змушує жінок дітородного віку давати розписки про відмову народжувати дітей на час роботи в школі через неспроможність оплачувати декретні відпустки.

Тотальне руйнування інтелектуального потенціалу нації є одним з найнебезпечніших за своїми наслідками проявів загальної кризи.

Ставлення діючої влади до інтелігенції є найбільш чітким критерієм її дієздатності в сучасних умовах. У час, коли інтелігенції завдається нищівного удару, всякі розмови про «розквіт української нації», «розбудову незалежної України» з боку нинішньої влади не можна розцінити інакше як аморальні. Не може бути сучасної нації і сучасної держави без її інтелекту — інтелігенції. Темпи виходу України з кризи багато в чому залежатимуть від того, чи зуміємо зберегти інтелектуальний потенціал і скерувати його на ефективний розвиток економіки, науки, культури.

Сьогодні, коли інтелігенція за чисельністю переважає селянство, а за інтелектуальним потенціалом — домінуюча сила, політична роль її надзвичайно важлива. В сучасних державах від позиції інтелігенції та її окремих груп великою мірою залежить політичний та економічний розвиток суспільства, якісний склад влади, динаміка науково-технічного та соціального прогресу.

Деінтелектуалізація суспільства означає втрату соціальної верстви, основного виробника суспільних благ і охоронця духовності, верстви з загостреним почуттям справедливості, яка є концентратом сумління народу.

Визначальним чинником розвитку людського потенціалу є фізичне, психічне і соціальне благополуччя, тобто здоров'я.

Фізичний стан

З 1994 по 1999 рік Україна за станом здоров'я населення перемістилася з 40 на 110-е місце в світі за стандартами Всесвітньої організації охорони здоров'я при ООН (ВООЗ).

З 23 млн. працездатного населення — 9,2 млн. потребує стаціонарного лікування і не отримує його.

З 100 дітей в Україні тільки 20 народжуються із задовільним станом здоров'я.

В Україні на початок 1999 року налічувалося близько 2,8 млн. інвалідів, які становлять 5,6 % населення країни. Щороку кількість інвалідів зростає на 200 — 300 тисяч. Більш як у 90 % громадян інвалідність придбана упродовж життя.

120 тисяч — інваліди дитинства. Усього в Україні дітей-інвалідів (до 16 років) — 141 тисяча.

Якщо серед першокласників 15 — 20 % хворих дітей, то серед випускників їх уже стає 70 % і більше.

Учені стверджують, якщо ситуація в країні не зміниться, то за 10 — 15 років населення України майже все буде хворим.

Захворюваність

Туберкульоз

З 1990 року хворих на туберкульоз стало більше у 2,1 раза. За останні 5 років захворюваність на туберкульоз збільшилася на 30 % і становить 600 тис. хворих (серед них 114 тис. — з активною формою туберкульозу).

Нововиявлена захворюваність в цьому році досягла 55 осіб на 100 тисяч населення. Найнеблагополучніші регіони з туберкульозу: Київська, Рівненська, Херсонська, Житомирська, Черкаська та Чернігівська області. На думку фахівців, близько 90 % дорослого населення України інфіковано туберкульозом.

СНІД.

На 1 січня 1999р. офіційно зареєстровано 41,5 тис. інфікованих на СНІД.

За розрахунковими даними ООН — 110 тисяч.

За рівнем поширення СНІДу Україна займає перше місце серед постсоціалістичних країн Східної Європи і Центральної Азії, друге — серед країн Європи (після Іспанії).

Для України експерти ООН спрогнозували: до 2001 року буде 900 тис. інфікованих, 42 тис. з них помре від хвороби; до 2016 року буде 1,8 млн. інфікованих.

Інші хвороби

Понад 6 млн. громадян України страждають на серцево-судинні захворювання.

В Україні зареєстровано 80 тис. хворих на гепатит. Загрозлива тенденція до зростання кількості хворих загрожує набути характеру епідемії.

741,5 тис. пацієнтів з онкологічними захворюваннями потребують диспансеризації та лікування. Загальна чисельність хворих на рак у 2010 році, за прогнозами фахівців, перевищить 1 млн.

300 тис. хворих страждають на цукровий діабет. За прогнозами Всесвітньої організації охорони здоров'я, у 2010 році в Україні буде 2,5 млн. таких хворих.

З 1990 року хворих на сифіліс стало більше у 2,4 раза, наркоманів і токсикоманів — у 3 рази.

Через відсутність коштів щепленнями проти епідемічного паротиту охоплено тільки 57 % дітей. У Тернопільській області — 0,8 %.

За останні 7 років 18 тис. осіб захворіло на дифтерію, в тому числі 3 тис. дітей.

Щороку в Україні народжується 5 — 6 тис. дітей із вродженими вадами серця. Понад 40 % з них помирають на першому році життя внаслідок ненадання медичної допомоги через брак коштів.

Стан здоров'я в м. Києві (найблагополучнішому регіоні України)

Народжуваність порівняно з 1990 роком зменшилася на

41,7 %. Захворюваність на стенокардію зросла у 2,3 раза, на пневмонію — у 1,7 раза, на хронічний бронхіт — у 1,4 раза, на туберкульоз — у 1,8 раза.

Фізичний стан народу такий, що ми перетворюємося в націю хронічно хворих і калік.

Цьому сприяють різке погіршення якості харчування, питної води, екологічної ситуації, охорони праці, медичного обслуговування (профілактичного і лікувального) та відсутність у населення коштів на оздоровлення і лікування.

Психічний стан

Вичерпуються резерви морально-психологічної стійкості людей. Україна увійшла в групу лідерів за кількістю самогубств. У нас цей показник становить 20 самогубств на 100 тисяч населення у рік. У 1997 році 24 тисячі громадян покінчили з життям, у 1998 році — вже понад 30 тисяч. З'явилися небачені раніше форми самогубств як вияв соціального протесту — наприклад, самоспалення.

З негативним психологічним станом суспільства тісно пов'язані наркоманія та алкоголізм. Спостерігається катастрофічне зростання чисельності хворих на наркоманію, кількість яких 2000 року може сягнути 2 мільйонів.

За офіційними даними, в Україні на кожні 10 тис. населення припадає 152 хронічних алкоголіки, за неофіційними — близько 450. Кількість хронічних алкоголіків серед жінок порівняно з 1990 роком збільшилась у 1,5 раза, серед неповнолітніх у 3,3 раза.

За експертними оцінками, понад 10 % населення України потребує психіатричної допомоги, до 60 % — психотерапевтичної.

Медичне забезпечення

З 1991 року в країні закрито 502 лікувальні заклади, в тому числі 26 районних і 434 дільничі поліклініки.

Всупереч Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку села й агропромислового комплексу в народному господарстві» ліквідовано 108 сільських фельдшерсько-акушерських пунктів.

З 1995 року в Україні кількість ліжок-місць зменшилася на 300 тис., було скорочено 300 тис. медпрацівників (за останні два роки скорочено понад 250 тис. ставок). Планується скоротити ще 50 тис. штатних одиниць медперсоналу.

Саме таким чином влада виконує статтю 46 Конституції України, де сказано:

Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм.

Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування.

Про рівень соціального «благополуччя» було вже сказано раніше.

Руйнація духовності

Не в кращому становищі ніж освітянська і наукова, перебуває і творча інтелігенція.

Щоб займатися творчістю (художньою, літературною, науковою), необхідно мати «запас спокою в душі», який не в останню чергу базується на певному рівні добробуту. Часто письменник, художник, скульптор, композитор, діяч театру або кіно має єдине джерело існування — присадибну ділянку. Образно кажучи, творча інтелігенція в Україні змінила вінок сонетів на вінок цибулі. Одночасно творча інтелігенція втратила згуртованість перед лицем агресивного безкультур'я.

Тепер нові герої нашого часу — «нові українці»

насаджують культ примітивізму, напівкримінальних а то і зовсім кримінальних стосунків.

Для загнаної у безвір'я і безгрошів'я молоді зацікавлені сили творять кумир з долара і сили. Сучасні герої: шулери, шахраї, наймані вбивці, повії і збоченці прославляються з телеекранів. Культ рекетира чи кілера на телебаченні чи в газетах робить свою чорну справу з нашими дітьми, з тими, на кого ми сподіваємося, що вони в разі потреби нас захищатимуть. Коли деформоване поняття честі і справедливості — тоді культивується право відстоювати власні інтереси «вогнем і мечем».

Україна відкрила усі свої кордони для духовного сміття з усього світу.

Зникли всі моральні та ідеологічні перешкоди на шляху неправдивого, фальшивого слова. Славити удавані цінності, безсоромно пропагувати пороки стало вигідним бізнесом, а видавати чорне за біле в нашому суспільному житті — найкоротшим шляхом до почесностей та орденів. А девальвація слова завжди відображає девальвацію думок і дій.

Можновладцями ігнорується світовий досвід, що саме духовна сфера є гуманістичною основою високо-розвинутого суспільства, а гуманітарна інтелігенція продукує для нього нові ідеї і підходи.

Основними ворогами культури стали безгрошів'я і байдужість влади.

Могутній кризовий удар прийшовся на театри, кіностудії, видавництва, музеї.

Серед музеїв найбільше постраждали ті, що працюють на громадських засадах: сільські, виробничі, відомчі, шкільні. Нещодавно вони були предметом гордості, а тепер стали тягарем і баластом для підприємств та установ, що самі ледве тримаються на плаву.

Державні музеї, хоч і не закриваються, але перебу-

вають не в кращому стані. Грошей, що виділяються на їх утримання, вистачає лише на нерегулярну зарплату персоналу. У музеїв немає грошей на поточний ремонт, опалення, охорону і протипожежну сигналізацію, реставраційні роботи. Про закупівлю нових експонатів годі й мріяти.

Ще 10 років тому в Україні видавалось 205 млн. примірників книжок. Нині — у 4 рази менше, причому переважно масової халтури.

Видавництво «Український письменник» у 10 разів зменшило випуск книжок порівняно з 1989 роком.

У пошуках вічних духовних орієнтирів багато людей звернулося до релігії, але і в цю сферу проникли суспільні негаразди і політична конфронтація.

Крім того, поширюється вплив на масову свідомість псевдорелігійних організацій.

2. Скорочення можливостей для самореалізації

Протидія розвиткові економічної активності громадян

За останні роки відчай, безнадія, тотальний страх стали домінуючими почуттями кожного громадянина України, який намагається хоч щось зробити у виробництві, підприємстві. Побори й залякування з боку чиновництва різного калібру досягли апогею.

Малий бізнес в Україні дає 5 % від ВВП (у розвинутих країнах — від 50 % до 70 % від ВВП).

Середній і малий бізнес по суті стали об'єктом знищення фіскальними органами.

Видатки на розвиток вітчизняного підприємництва в бюджеті на 1999 рік порівняно з бюджетом 1998 року або скасовано, або значно зменшено.

У 1994 році в Україні було 240 тис. середніх і малих підприємств, які реально працювали. У 1999 році їх залишилося 150 тис. Причому переважна більшість з них перейшли зі сфери виробництва в торгівлю та

надання послуг. (Для порівняння: в Польщі за цей період кількість малих і середніх підприємств збільшилася на 4 мільйони.)

Лише в 1998 році кількість підприємств малого і середнього бізнесу порівняно з 1997 роком скоротилася на 34 тис.

За даними міжнародних рейтингових агентств, Україна посідає одне з перших місць у світі за труднощами та ризиком відкриття і ведення власної справи. Для того щоб створити в Україні мале підприємство, необхідно 2,5 місяця і 1700 дол. витрат. (Для порівняння: у Польщі — 1 — 2 дні і 120 дол.)

Ситуація ускладнюється ще й тим, що останнім часом у шість разів зростає вартість ліцензійних документів і стрімко знижується купівельна спроможність населення.

Людей, котрі прагнуть і вміють працювати, безперестанно грабує держава та кримінальний світ.

Підприємця у країні практично вже знищено. Відповідно знищений той середній клас, що його будь-який уряд розглядає як основу економічної та політичної стабільності.

Наростає безробіття серед робітників найманої праці, особливо серед молоді.

До 30 % молодих людей у віці 17 — 28 років ніде не навчається і ніде не працює.

Руйнується система безплатної і доступної музичної та художньої освіти, спортивного виховання. Закриваються спеціалізовані школи. Ліквідується дитячі та юнацькі секції і клуби. Ті, що не закрилися, перейшли на платну систему навчання.

Влада активно протидіє процесам політичної самоорганізації суспільства, розвитку місцевого самоврядування.

Виконавча влада послідовно боролася проти

прийняття закону про перехід до змішаної системи виборів (пропорційно-мажоритарної). Справжня причина — така система започатковує процес політичної структуризації суспільства, сприяє зростанню політичної свідомості суспільства.

Негативне, навіть вороже ставлення вищих ешелонів виконавчої влади до місцевого самоврядування в Україні стало предметом спеціального обговорення в Раді Європи.

3. Провокація наростання соціальної напруги і розбрату

Замість процесів консолідації народу довкола гуманістичної і конструктивної національної ідеї, ми спостерігаємо в Україні протилежне явище.

Триває, неминуче за умов масового раптового зубожіння, протистояння всіх проти всіх. Бідні проти багатих, «реформатори» проти «ретроградів», представницька влада проти виконавчої, народ проти влади тощо.

Роздерта протиріччями злиденна країна є ідеальним середовищем для діяльності руйнівних антисуспільних сил, що паразитують під дахом неототалітарного режиму.

В умовах деградації влади суспільство втрачає цілісність і розпадається на щодалі все більш конфронтуючі суспільні групи за територіальними, економічними, національними, соціальними та іншими ознаками.

Зерна нетерпимості падають на сприятливий ґрунт масового зубожіння, люмпенізації і вже вичерпаної психічної витривалості людей.

Статистика свідчить, що в Україні зростає міжнаціональна нетерпимість стосовно всіх без винятку націй.

Усе більше людей морально готові до силових виявів протесту.

Не сприяють консолідації суспільства і загрозливі демографічні тенденції.

За 1994 — 1999 роки населення України зменшилося на 2 мільйони.

За 1998 рік населення країни зменшилося на 400 тис. і становило 50,1 млн. Основна причина — природне скорочення (300 тис. чол.)

Міграційні втрати України: 100 — 200 тис. чол. на рік. Половина громадян виїхала до країн далекого зарубіжжя, половина — в країни СНД. Кількість громадян України, що виїхали до країн СНД, перевищила кількість тих, що вїхали у 1,5 раза. Стосовно країн далекого зарубіжжя це співвідношення 10:1.

Стрімке скорочення кількості населення супроводжується наростанням імміграції в Україну громадян з Африки, Азії і Кавказу.

Протягом 1995 — 1997 років до України прибуло 1 млн. 106 тис. іммігрантів. У 1997 році 23 тис. іноземців одержали дозвіл на постійне проживання, 1650 отримали робочі візи.

Тільки 1998 року 714 іноземців вїхали в Україну за запрошенням на навчання, але так і не прибули до вузів.

У 1998 році українськими прикордонниками було затримано 11 тис. нелегальних мігрантів з країн Південно-Східної Азії.

Перераховані вище процеси наростання соціальної напруги і розбрату роблять цілком реальною можливість виникнення в Україні збройних заворушень, масового насильства і розпаду держави.

Зберігаючи вірність своїй викривленій логіці, діюча влада відповідає на виклики часу прямо протилежним чином від того, що проголошується, і що життєво необхідно.

За даними ООН, Україна до початку «реформ» за рівнем розвитку людського потенціалу знаходилася в групі розвинутих країн (54 місце). У 1996 році —

посідала 80 місце, у 1997 — 1998 роках перемістилася на 102 місце. Це рівень слаборозвинутих країн. У 1999 році прогнози показники ще гірші.

Проводиться політика руйнування людського потенціалу, паралізуються можливості самореалізації громадян, провокується зростання соціальної напруги і конфронтації в суспільстві.

Увесь світ зі здивуванням і зневагою дивиться на унікальний випадок відречення країни від усього того, що ставило її ще недавно в один ряд із передовими країнами світу, передусім у освітніх, наукових і високотехнологічних галузях. Відбувається падіння найбільш кваліфікованих професійних прошарків суспільства на люменізоване соціальне дно.

У цих умовах ні незалежні вітчизняні, ні міжнародні експертні організації не бачать жодних перспектив для України в майбутньому.

ДАЮЧИ ТАКИМ ЧИНОМ ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ ЧАСУ, ДІЮЧА В УКРАЇНІ ВЛАДА ПРИРІКАЄ СВОЇХ ГРОМАДЯН НА ЖИВОТІННЯ І ПРИНИЖЕННЯ НЕ ТІЛЬКИ СЬОГОДНІ, АЙ ВОСЯЖНОМУ МАЙБУТНЬОМУ.

НАЯВНІ СУСПІЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПОЗБАВЛЯЮТЬ УКРАЇНУ НАЙМЕНШИХ ШАНСІВ НА ПОМІТНУ РОЛЬ У МАЙБУТНІЙ СВІТОВІЙ СПІЛЬНОТІ, ДЕ ДІЮТЬ ЖОРСТКІ ЗАКОНИ ТОТАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ.

Частина III

ЗБЕРЕЖЕННЯ ВЛАДИ БУДЬ-ЯКОЮ ЦІНОЮ

Розділ 1. Реальна влада і відповідальність

Усі негаразди, що відбуваються в Україні, хоч і відображають певною мірою негативні зовнішні обставини, але мають внутрішнє походження і залежать від якості і спрямованості державного управління.

Відповідальність за дії керівників держави завжди обумовлена мірою їхніх юридичних повноважень і реальної влади.

ЧИМ БІЛЬШІ ПОВНОВАЖЕННЯ, ТИМ БІЛЬША ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.

В Україні Президент за обсягом повноважень і реальної влади наближається до монарха минулого століття, влада якого практично не обмежена серйозними конституційними противагами.

Сильною і водночас демократичною влада може бути лише в тому випадку, коли працює на людей, спирається на їхню підтримку і несе перед ними повну відповідальність за кожен свій прорахунок.

Тотальна і постійна криза, беззаконня, крах і деградація всіх найважливіших елементів стабільності і добробуту українського суспільства — незаперечна вина правлячого режиму. Діюча в Україні влада забрала у громадян усі права, навіть на життя, загнала країну в боргову прірву. Її економічні дії злочинні у квадраті: з одного боку, не виплачені зарплати і пенсії, з другого, - зовнішні борги, за які доведеться розплачуватися нашим дітям та онукам.

Вина передбачає відповідальність. Діючи в режимі тотальної безвідповідальності, нинішня влада не залишає народові ні найменших перспектив на поліпшення ситуації.

Мільйони людей запитують: «Хто винен у нашій біді?».

У розумінні цього панує повний хаос. Одні кажуть, нібито в усьому винні «ліві». Другі переконані, що винні «праві». Треті звинувачують світову буржуазію і Міжнародний валютний фонд. Четверті вбачають у цьому «руку Москви». П'яті звинувачують об'єктивні обставини і пояснюють, що це неминучі негаразди перехідного періоду від комунізму до ринку і демократії європейського зразка.

У пошуках винних найактивнішу участь беруть вищі посадові особи України. Якщо вірити їхнім заявам, конкретних винуватців сьогоденного стану дуже багато.

По-перше — це вищий законодавчий орган України, Верховна Рада. Дискредитація парламенту і парламентаризму доведена нинішньою виконавчою владою до рівня державної політики і протягом останніх п'яти років здійснюється цілеспрямовано і послідовно.

Різновидом антипарламентської пропагандистської кампанії є почергове звинувачення у всіх негараздах в Україні то неіснуючу «праву» більшість, то неіснуючу «ліву».

По-друге — «деструктивні політичні сили», під якими розуміються ті, що не стоять на позиціях беззастережної підтримки курсу нинішнього Президента. Характерною є ситуація, коли частина якоїсь партії, переходячи від політики підтримки курсу псевдореформ до опозиції, в очах влади перетворювалася зі «здорової центристської сили» в «деструктивну». Це стосується «розкольників» з НДП, СДПУ(о), Демпартії, Зелених та деяких інших.

По-третє — місцеві органи виконавчої влади, на яких лежить вина за провал економічних заходів центральної влади.

Перенесення відповідальності на місцеві органи виконавчої влади здійснюється шляхом широко висвітлюваних контрольованими засобами масової інформації демонстративних «розносів» Президентом обласних керівників, які проходять за стандартною схемою: «Я ж наказував вам забезпечити добробут для народу, а ви що нароби́ли?».

По-четверте — корумповані чиновники різних рівнів, яких Генеральна прокуратура виявляє чомусь тільки серед тих, хто з різних причин перестав влаштовувати своїх колишніх керівників. Кампанія по викриттю таких посадовців широко рекламується і видається за боротьбу з корупцією.

По-п'яте — винен народ, поведінка якого «ажіотажна, непатріотична і зовсім не законослухняна». Тому він цілком заслуговує на ту владу, яка є.

«Демократія» у дослівному перекладі з грецької мови означає «влада народу». Офіційна пропаганда стверджує, що в Україні побудоване демократичне суспільство, тобто влада належить народові.

Відповідно до цієї логіки, сам народ, отримавши владу, використав її для того, щоб позбавити себе роботи, соціальних гарантій, майбутнього і перетворити у фікцію основні права і свободи людини.

По-шосте — винні непрогнозовані об'єктивні обставини, зокрема фінансова криза в Південно-Східній Азії та Росії. «От якби не криза, то ми б ...».

Явне намагання експлуатувати ситуацію з метою створення враження про неминучість подальшого падіння соціально-економічних показників в Україні.

Світові фінансові кризи не створюють криз в окремих державах, а тільки істотно підсилюють наслідки

управлінських прорахунків. Візьмемо три країни Балтії, Угорщину, Австрію, або наших західних слов'янських сусідів: Польщу, Чехію, Словенію, навіть Хорватію, де нещодавно лилася кров, — ці країни дають приклад стабільності господарського розвитку.

Східноазійська криза обминула Китай і В'єтнам, від якої вони тільки виграли.

У вищезазначені способи здійснюється пошук винних як з боку офіційних осіб і структур, так і з боку тих партій і політиків, що пов'язані з владою і є складовою частиною її стратегії збереження існуючого стану речей.

Такі політики активно перекладають відповідальність за українську трагедію на будь-кого.

Пояснюється ця шалена активність дуже просто.

Галаслива кампанія «полювання на відьом» має лише одну мету — попередити поширення в народі розуміння того, що:

По-перше — усі негаразди, що відбуваються в Україні, хоч і відображають певною мірою негативні зовнішні обставини, але мають внутрішнє походження.

По-друге — відповідальність за дії керівників держави завжди обумовлена мірою їхніх юридичних повноважень і реальної влади. ЧИМ БІЛЬШІ ПОВНОВАЖЕННЯ, ТИМ БІЛЬША ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.

Таке розуміння остаточно покладає край безкінечному процесу пошуку винуватців жахливого сьогоdnішнього стану. Зникає дуже суттєва причина штучно створюваної ідеологічної конфронтації в суспільстві.

Згідно з вищенаведеним критерієм, головну відповідальність за катастрофічний соціально-економічний стан України, який продовжує погіршуватися, за розвал економіки, стрибок суспільства у минуле, безгрошів'я і зубожіле життя простих лю-

дей, наростаючі борги — зовнішні і внутрішні — несе нинішній Президент України.

Саме проти загальнонародного визнання цього незаперечного факту організовується робота всіх підконтрольних виконавчій владі структур у передвиборчий період. Активно поширюється думка, що у Президента України мало повноважень.

Стосовно того, що у Президента мало повноважень, то це свідомо дезінформація людей.

Для того, щоб це довести, в черговий раз звернемося до тексту Конституції. До положень, що визначають міру відповідальності і повноважень Президента України.

Президент України є главою держави і виступає від її імені.

Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина (ст. 102).

Л. Кучма, вступаючи в обов'язки Президента України, виголосив присягу такого змісту: **Я, Леонід Кучма, волею народу обраний Президентом України, заступаючи на цей високий пост, урочисто присягаю на вірність Україні. Зобов'язуюсь усіма своїми справами боронити суверенітет і незалежність України, дбати про благо Вітчизни і добробут Українського народу, обстоювати права і свободи громадян, додержуватися Конституції України і законів України, виконувати свої обов'язки в інтересах усіх співвітчизників, підносити авторитет України у світі.**

Конституційні повноваження Президента.

Президент України (ст. 106):

- 1) забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави;**
- 2) звертається з посланнями до народу та із**

щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України;

3) представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України;

4) приймає рішення про визнання іноземних держав;

5) призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях; приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав;

6) призначає всеукраїнський референдум щодо змін Конституції України відповідно до статті 156 цієї Конституції, проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою;

7) призначає позачергові вибори до Верховної Ради України у строки, встановлені цією Конституцією;

8) припиняє повноваження Верховної Ради України, якщо протягом тридцяти днів однієї чергової сесії пленарні засідання не можуть розпочатися;

9) призначає за згодою Верховної Ради України Прем'єр-міністра України; припиняє повноваження Прем'єр-міністра України та приймає рішення про його відставку;

10) призначає за поданням Прем'єр-міністра України членів Кабінету Міністрів України, керівників інших центральних органів виконавчої влади, а також голів місцевих державних адміністрацій та припиняє їхні повноваження на цих посадах;

11) призначає за згодою Верховної Ради України

на посаду Генерального прокурора України та звільняє його з посади;

12) призначає половину складу Ради Національного банку України;

13) призначає половину складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;

14) призначає на посади та звільняє з посад за згодою Верховної Ради України Голову Антимонопольного комітету України, Голову Фонду державного майна України, Голову Державного комітету телебачення і радіомовлення України;

15) утворює, реорганізовує та ліквідує за поданням Прем'єр-міністра України міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, діючи в межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади;

16) скасовує акти Кабінету Міністрів України та акти Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

17) є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України; призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил України, інших військових формувань; здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави;

18) очолює Раду національної безпеки і оборони України;

19) вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни та приймає рішення про використання Збройних Сил України у разі збройної агресії проти України;

20) приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місце-

востях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України;

21) приймає у разі необхідності рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошує у разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації з наступним затвердженням цих рішень Верховною Радою України;

22) призначає третину складу Конституційного Суду України;

23) утворює суди у визначеному законом порядку;

24) присвоює вищі військові звання, вищі дипломатичні ранги та інші вищі спеціальні звання і класні чини;

25) нагороджує державними нагородами; встановлює президентські відзнаки та нагороджує ними;

26) приймає рішення про прийняття до громадянства України та припинення громадянства України, про надання притулку в Україні;

27) здійснює помилування;

28) створює у межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, для здійснення своїх повноважень консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби;

29) підписує закони, прийняті Верховною Радою України;

30) має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів із наступним поверненням їх на повторний розгляд Верховної Ради України;

31) здійснює інші повноваження, визначені Конституцією України.

Президент України на основі та на виконання

Конституції і законів України видає укази і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України.

Юридичні повноваження Президента України за своїми параметрами ширші від повноважень Президента США (США — президентська республіка) або Франції (президентсько-парламентська республіка). Наприклад, Президент США, який безпосередньо керує урядом, не може без згоди Конгресу призначити жодного працівника на відповідальну посаду в уряд. Близько 500 вищих посадовців проходять через процедуру узгодження в Конгресі.

Крім використання юридичних повноважень, відбувався процес постійного нарощування фактичних повноважень Президента України шляхом виведення з-під громадського контролю підпорядкованих йому особисто силових структур та їх «цільового» використання для досягнення сумнівних політичних цілей, а також посилення неконституційного впливу на економічні структури.

В умовах тотальної і визначальною мірою штучної криміналізації влади, бізнесу і суспільства цілеспрямоване використання силових структур на засадах «несвоїх — бити, своїх — не чіпати» створює настільки могутній механізм реального впливу на суспільство, який за своєю ефективністю переважає всю суму офіційно наданих Президентові конституційних повноважень.

Щодо фактичного впливу Президента на діяльність економічних структур, то тут достатньо сказати, що місце більшості підприємств на сьогоднішньому ринку залежить не від професійних якостей керівників, а від близькості їх до владних структур.

При цьому боротьбу з «несвоїми» можна з великим пропагандистським ефектом подавати як ефективну і безкомпромісну боротьбу з корупцією, організованою злочинністю та тіньовою економікою.

Практика подвійних управлінських стандартів надзвичайно соціально небезпечна. Вона морально розкладає силові структури, привчаючи їх керуватися не законністю, а вказівкою зверху, створює позаконституційні, тіньові механізми владного впливу. Наявність таких механізмів є ознакою узурпації влади.

Незважаючи на те, що в Україні Президент за обсягом повноважень і реальної влади наближається до монарха минулого століття, влада якого не обмежена серйозними конституційними протипагами, постійно чути від нього нарікання на недостатність цих повноважень для виведення держави з кризового стану.

Але наші сусіди — Польща, Угорщина, Чехія, країни Балтії досягли відчутного прогресу в соціально-економічному розвитку, хоча їхні президенти мають менше прав, аніж Президент України. Там діє інша політична система: парламент відіграє набагато більшу роль, аніж в Україні. Така система відкриває перед партіями незрівнянно ширший доступ до реальних важелів влади.

Поглянемо на основні офіційні осередки впливу на державну політику України з точки зору критерію: «Чим більші повноваження і реальна влада, тим більша відповідальність».

Верховна Рада

Парламент 13-го і 14-го скликань у цілому, і антипрезидентську опозицію зокрема, Президент і пропрезидентські структури постійно звинувачують в усіх можливих гріхах, одночасно цілеспрямовано діючи проти надання Верховній Раді реальних важелів впливу на ситуацію в країні.

Чинився запеклий опір президентських структур прийняттю закону про Рахункову палату. Причина криється в тому, що Рахункова палата — єдиний орган в Україні, який здатний здійснювати парламентський

контроль над використанням виконавчою владою бюджетних коштів. Справа дійшла до Конституційного Суду. Це при тому, що в Рахунковій палаті разом із технічним персоналом працює 190 осіб і вона не має жодного регіонального відділення. (Для прикладу: в Польщі чисельність працівників Рахункової палати понад 3 тисячі і вона має відділення у всіх воєводствах.)

Щодо ефективності виконання Верховною Радою своїх контрольних функцій, то нинішній Президент офіційно проголосив: «Я дав доручення всім органам виконавчої влади з усім без винятку, на всіх рівнях: не співпрацювати з слідчими комісіями Верховної Ради. Для виконавчої влади ці комісії не існують».

Парламент фактично усунутий від контролю за діяльністю силових структур.

Керівники виконавчої влади постійно наголошують, що Верховна Рада не в змозі сформувати більшість і взяти на себе відповідальність за долю країни. Сьогоднішні розмови про формування коаліційного уряду — чергова ілюзія. Всі політичні механізми, що допускали створення коаліційного уряду, були і залишаються на рівні проектів. Сьогодні формування коаліційного уряду неможливе. Навіть якщо його так назвати, з точки зору права він таким не буде. Навіть якщо у Верховній Раді утвориться стійка більшість, то «взяти на себе відповідальність за долю країни» вона все одно не зможе, бо це не передбачено Конституцією.

Уряд

Уряд в Україні працює повністю під контролем Президента. Президент вибирає кандидатуру Прем'єр-міністра і пропонує її для затвердження Верховній Раді. Президент своїм указом звільняє з посади Прем'єр-міністра. Президент без згоди Прем'єра призначає і звільняє віце-прем'єрів і міністрів.

Останні 5 років стали «п'ятирічкою» звільнених прем'єрів і урядів. Уряд використовують як карту в

політичній грі, але нічого доброго це країні не дало.

Всі силові структури указом Президента виведено з-під контролю Прем'єр-міністра.

«Партії влади»

У нас немає і не може бути партії влади. Реальна влада у країні належить одній людині — Президенту.

Партій же «ілюзії влади» в нас було вже кілька. Спочатку це була Аграрна партія, потім Народно-демократична, тепер СДПУ(о).

Найбільш показовою щодо цього є історія Народно-демократичної партії. Об'єднавши у своїх лавах найвпливовіших представників виконавчої влади, в тому числі і Прем'єр-міністра, НДП пройшла через період ейфорії, пов'язаний з ілюзією реальної влади. У цей романтичний період НДП висунула ряд вимог до Л.Кучми з метою поліпшення соціально-економічної ситуації в країні, відійшовши таким чином від беззастережної підтримки його політики. Наслідком такої «зухвалості» став могутній адміністративний тиск на вільнодумну частину керівництва НДП і розкол у її лавах. Міф про партію влади розтанув.

Згідно з Конституцією, Президент України не може передавати свої повноваження іншим особам або органам. Це означає, що він не може перекладати на них і відповідальність.

УСЯ ПОВНОТА РЕАЛЬНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ НАЛЕЖИТЬ ПРЕЗИДЕНТУ.

САМЕ ПІД ЙОГО КЕРІВНИЦТВОМ КРАЇНА РУХАЄТЬСЯ У ЗВОРОТНОМУ ІСТОРИЧНОМУ НАПРЯМКУ.

Розділ 2. Влада зняла «білі рукавички»

Симбіоз дикого капіталізму і державного феодалізму, силою нав'язаний нашому народові, дає потворні прояви нищості і цинізму .

Нинішня влада зняла «білі рукавички»; стала забувати, що таке закон; втратила відчуття невідворотної відповідальності.

Чим ближче до дня виборів, тим активніше реальна влада ховається від відповідальності.

Найкращий спосіб для Президента уникнути відповідальності за наслідки своєї діяльності — бути переобраним на наступний термін. Це абсолютно влаштовує в Україні лише ті потужні тіньові сили, гарантом інтересів яких він є.

Влада зараз керується тільки інстинктом самозбереження. Вона сприймає своїх співвітчизників лише як «електорат», як знаряддя здобуття і утримання влади. Така влада не має історичної перспективи. Але історичної їй і не треба. Їй треба лише перемога на президентських виборах у жовтні 1999 року будь-якою ціною.

«Будь-яка ціна» передбачає:

- **незаконне використання силових структур;**
- **адміністративний тиск на виборців;**
- **використання засобів психологічної війни проти власного населення;**
- **незаконне використання у передвиборчій кампанії державного і місцевого бюджетів та спеціальних комерційних структур і фондів;**
- **фальсифікацію результатів голосування.**

Незаконне використання силових структур

Україна насамперед потребує правди. Правда полягає в тому, що нинішня влада своїми діями породжує

злидні. Злидні породжують закономірний протест. Незгода з жалюгідним і принизливим існуванням диктує опозиційні настрої. Замість поліпшення показників розвитку суспільства діюча влада, натомість, пропонує набір засобів для придушення бажання правди.

Де-юре спецслужби не мають права втручатися у внутрішні політичні процеси, але де-факто — втручаються. Керівники держави, і не лише у нас, мають величезну спокусу використати спецслужби для боротьби з політичними супротивниками, з опозицією. В демократичних країнах на перепоні стають інструменти громадського контролю за виконавчою владою. В Україні такі механізми відсутні. **Замість правової держави ми маємо правову кризу, що все більше поглиблюється.**

Поступово, крок за кроком, у політичну боротьбу втягуються правоохоронні органи. Цей процес стає устokrat небезпечнішим, коли в руках неконтрольованої влади перебувають у всі силові важелі.

Належність до політичної опозиції в очах нинішньої влади є найтяжчим злочином.

Проти нелівої опозиції, яка набирає сили, застосовуються методи, що мають усе більше ознак повторення трагічної історії в сучасних умовах. Більш витончено, без Соловків і Сибіру, розстрілів і казематів — але за суттю дуже схоже: дедалі частіше використання владою силових структур для розправи з політичними опонентами.

Згідно з Основним Законом, **державою гарантується свобода політичної діяльності (ст. 15)**. Залучення правоохоронних органів до боротьби з політичними опонентами є справою украй небезпечною не тільки для конституційного ладу в нашій країні, але й для самих виконавців таких наказів. Вони мають пам'ятати, що з нашої недавньої історії добре відомо: сліпі виконавці

протиправних дій самі в першу чергу ставали об'єктами репресій. Відповідати за порушення законів все одно доведеться. Згідно з нормами Конституції України, працівник будь-яких силових структур мусить відмовитися від виконання наказів керівництва, які суперечать законодавству. **Ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази. За віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу настає юридична відповідальність (ст. 60).**

Бізнесмени не можуть бути у відкритій опозиції до влади, інакше ця влада знищить їхній бізнес. Є безліч випадків, коли силові структури ведуть справжнє полювання за підприємцями, які запідозрені у зв'язках з опозицією. Якщо лояльний до влади — заплющують очі на все, а як ні — умить знищують.

Влада все частіше застосовує силу проти мирних демонстрацій. Спочатку було побиття похоронної процесії на Софійській площі у 1995 р. (по сьогоднішній день цей інцидент є предметом різних політичних спекуляцій і потребує детального та відкритого розслідування) , потім побиття демонстрації шахтарів у Луганську, мешканців села Фурси на Білоцерковщині, у квітні 1999 року — львівських медиків.

Є багато прикладів втручання у політичні баталії СБУ, Генпрокуратури, МВС, Державної податкової адміністрації. Це завдає шкоди репутації правоохоронних органів і створює умови для запровадження в практику їх роботи подвійних правових стандартів, що є найбільшою небезпекою для будь-якої державної установи, а особливо для силової. Нормою стало явище, коли процесуальні рішення приймаються залежно від того, в яких стосунках перебуває об'єкт уваги правоохоронців з Президентом або Прем'єр-міністром.

Практика подвійних стандартів роз'їдає правові межі діяльності правоохоронних органів.

У зв'язку з цим звертаюся до всіх правоохоронців, яких використовують у політиці та до їхніх керівників: будьте далекоглядними і не дайте втягнути себе в політику. Не виконуйте розпорядження, якщо вони не відповідають Конституції держави. Приклади незаконного втручання правоохоронних органів у внутрішню політику нині аналізуються.

Адміністративний тиск на виборців

В Україні є велика кількість людей, на яких влада спроможна чинити адміністративний тиск. Це державні службовці всіх рівнів; люди в погонах, яких у нас налічується близько двох мільйонів; громадяни, що перебувають у слідчих ізоляторах і місцях позбавлення волі.

Крім того, склалася практика, коли навіть найуспішніші структури, від яких значною мірою залежить національна економіка і безпека, піддаються тотальному знищенню за найменшу спробу отримати незалежність від влади. Натомість створюються могутні економічні структури-монополісти. Контролюються вони Президентом і Урядом. При цьому відбувається концентрація фінансових ресурсів і створюються умови для адміністративного впливу на мільйони працюючих у цих структурах з метою примусити їх зробити «правильний» вибір у день виборів.

Створено штаби відкриті і закриті, віддаються відповідні вказівки на місця.

Практика збору підписів на підтримку нинішнього Президента продемонструвала такі форми тотального адміністративного тиску, які навряд чи хтось міг уявити навіть минулого року під час парламентських виборів.

Використання засобів психологічної війни проти власного населення

В умовах демократичних виборів ніяких надій у нинішньої влади немає, тому що демократія передбачає вільний і свідомий вибір громадянами своїх керівників.

Тому цілеспрямований вплив на масову свідо-

мість став для діючої влади основою її стратегії самозбереження.

Побудоване в Україні суспільство-антисвіт — це результат реалізації інтересів антисуспільних сил у поєднанні з сучасними технологіями впливу на масову свідомість з метою спотворити уявлення людей про реальний стан речей.

У сучасному світі все більшу роль відводять засобам психологічного впливу на людей. Психологічний вплив тепер розглядають поряд із такими засобами впливу, як військовий і економічний. Десятки потужних наукових центрів по всьому світу працюють над засобами ведення психологічних війн. Ці засоби базуються на розумінні того, що хоча людина має тенденцію до збереження своєї позиції, ухиляючись від усього, що суперечить її поглядам, однак це не врятує її від зміни поглядів під впливом кваліфіковано застосованих пропагандистських прийомів.

У демократичних суспільствах працюють механізми запобігання використанню засобів ведення психологічної війни проти власного населення. В Україні ці механізми відсутні, і влада застосовує такі засоби у повному обсязі.

Безперечно, ідеологи і стратеги діючої влади знають давню істину, що можна якийсь час вводити в оману народ, можна закривати очі на драматичні речі, що відбуваються, але не можна обдурити об'єктивні закони економічного процесу. Економічний розвал, спричинений діями нинішньої влади, не тільки не зупиняється, але й поглиблюється.

У цих умовах влада махнула рукою на об'єктивні закони і зосередила свої зусилля на обмані народу.

Метою психологічної війни проти власного населення є:

по-перше — приховати реальний катастрофічний стан суспільства;

по-друге — приховати ляльковість офіційних інститутів держави, за якими в густій тіні ховаються ті, хто смикає за мотузочки і робить постановки;

по-третє — дезорієнтувати людей і подавити їхню волю до опору. Коли люди втрачають надію, вони не бачать сенсу в заміні нинішньої влади.

Світова практика напрацювала надзвичайно потужні і ефективні технології маніпулювання громадською думкою, в тому числі під час передвиборчих кампаній. Ця система, пристосована до української дійсності, вже чітко проглядається.

Наведу деякі із спеціальних технологій психологічної війни.

- 1. Цинізм і масштабність викривлення реальності.**
- 2. Створення уявних пропагандистських образів.**
- 3. Примітивізація образу реальності. Пропагандистське забезпечення президентського сценарію «двополюсних» виборів.**
- 4. Постійне виставляння нових орієнтирів і перенесення обіцяних позитивних змін на час після 31 жовтня.**
- 5. Технологія «самостійного» конструювання образів.**
- 6. Навіювання.**
- 7. Ірраціоналізація масової свідомості.**

1. Цинізм і масштабність викривлення реальності
Цинізм визначається як зневажливе ставлення до досягнень культури, духовних і моральних цінностей, загальноприйнятних норм поведінки. Цинізм у політиці пов'язаний зі зневагою до принципів демократії, до політичних опонентів і до виборців.

Сьогоднішня політика діючої влади цинічна стосовно народу. Завдання, поставлене перед підконтрольними засобами масової інформації, має на меті утримування масової свідомості в загальнонаціональному масштабі у стані сприйняття викривленої реальності.

Немає меж брехні і лицемірству, якими цілеспрямовано і щодня зомбується суспільна свідомість всіма доступними пропрезидентським ідеологам засобами.

Навіть жахлива спроба масового самогубства шахтарів була цинічно і безсердечно подана офіційними засобами масової інформації як шантаж.

Широко застосовується технологія поширення провокаційних чуток про конкурентів (буцімто наявність у них невиліковних хвороб, «темних плям» у біографії, тощо).

2. Створення уявних пропагандистських образів

«Не настільки корисна істина, наскільки небезпечний є її міраж», писав відомий французький філософ Ф. Ларошфуко.

Підконтрольні діючому Президенту засоби масової інформації посилено створюють нереальні, «віртуальні» образи «гарного Президента» і «жахливої опозиції».

Відбувається перекидання відповідальності з Президента на обставини, конкретних осіб, організації, політичні сили.

Водночас блокується будь-яка позитивна інформація про реальних суперників. Політичні діячі, що мають справді потужні політичні потенціали, свідомо обмежуються у своїх зв'язках з виборцями. ЗМІ відвідують їхні заходи «без наслідків» — тобто не інформуючи згодом телеглядачів, читачів і радіослухачів.

Ведеться війна компроматів, реальних і вигаданих. Політичних конкурентів намагаються знищити жорстко і безжально шляхом дискредитації у громадській свідомості.

Але до чого це призводить — ми вже бачили. До чого призвела війна компроматів під час парламентських виборів? Головним чином — до втрати іміджу України як держави, як фінансово-економічного партнера. Рейтинги України серйозно знизилися саме у зв'язку з цим.

Така війна має наслідком відсутність інвестицій, нормальних кредитів, серйозних партнерів тощо.

3. Примітивізація образу реальності. Пропагандистське забезпечення президентського сценарію «двополюсних» виборів

Офіційна пропаганда намагається всі складні процеси нашого життя звести до простих моделей, де між собою борються дві протилежні суспільні тенденції. Наприклад: «демократи» з останніх сил протистоять «червоним», існує або західний вектор інтеграції, або східний, Україна поділяється на Західний регіон і Південно-Східний тощо.

Роз'єднаність суспільства надзвичайно вигідна діючій владі і свідомо нею культивується шляхом фактичної підтримки радикальних політичних течій у суспільстві. На тлі наростаючої конфронтації діючий Президент повинен виглядати осередком виваженості, розуму і стабільності.

Якщо розірвати тенета пропагандистського марева, виявиться, що величезна кількість протиріч надумані і штучно створені. Цими примітивними схемами намагаються підтримати міф про безальтернативність нинішнього курсу.

Мета виборчої команди Л. Кучми полягає в тому, щоб в ідеологічному просторі України відбулися змагання між віджилими і відкинутими історією моделями розвитку як ринкового, так і адміністративно-командного суспільства.

Розрахунок криється в тому, що на тлі закликів ще раз пройти відомим шляхом (соціалістична революція, диктатура пролетаріату, міжнародна конфронтація, створення «залізної завіси»), архаїчні і антилюдські методи «ринкових перетворень» виглядатимуть як єдино правильний шлях до висот сучасної цивілізації.

4. Постійне виставляння нових орієнтирів і перенесення обіцяних позитивних змін на час після 31 жовтня

Негативні соціально-економічні наслідки будь-якої управлінської дії з боку влади (приватизація, лібералізація, дерегуляція тощо) одразу ж породжують нову мету. При цьому весь пропагандистський апарат умить «забуває» про попередній орієнтир і починає вихваляти новий: «От створимо вільну економічну зону (отримаємо новий кредит, приватизуємо Миколаєвський глиноземний завод, «Укртелеком», проведемо адміністративну реформу тощо) — тоді заживемо».

Усі «світлі перспективи» відкладені на час після 31 жовтня.

Після 31 жовтня з якихось невідомих причин повинна виникнути пропрезидентська парламентська більшість тощо.

Поточні платежі кінця 1998-го і 1999 року автоматично переносяться на 2000 рік.

Якщо говорити про стабілізацію економічних показників і подолання кризових явищ, то це остаточно відкладено на потім — до 2010 року.

5. Технологія «самостійного» конструювання образів

Суть сучасної психотехнології, що отримала назву «технології самостійного складання образу», полягає в тому, що різні за своїм іміджем засоби масової інформації ненав'язливо подають окремі негативно забарвлені аспекти особистості або діяльності політичного противника чи опозиційної політичної партії. У свідомості людини, що дивиться різні канали телебачення і читає різні друковані видання, ці фрагменти складаються в єдине ціле, подібно як дитина складає картинку з кубиків, на кожному з яких намальована частина цієї картинки.

Підступність цієї технології криється в тому, що людині здається, ніби образ цей виник у неї в свідомості внаслідок самостійних роздумів.

В результаті у населення цілеспрямовано формується страшний образ невдячної, розумово неповноцінної і суцільно кримінальної політичної опозиції. А нинішній Президент стає «дбайливим опікуном» народу, доведеного його політикою до зубожіння.

Це відкриває якісно нові можливості для маніпулювання масовою свідомістю.

6. Навіювання

Під навіюванням (сугестією) розуміють сприйняття особою певної думки без вимоги фактів і доказів.

Некритичному сприйняттю інформації (успішній сугестії) сприяють дві умови:

— так звана «престижна сугестія», суть якої в тому, що повідомлення з вуст громадського авторитета (наприклад відомого ученого, популярного спортсмена, співака або лідера якоїсь неформальної групи) приймається його прихильниками або членами неформальної групи беззастережно;

— механізм конформізму, невпевненість у власному розумові. «Кожен так робить», «Всі про це говорять» — такі вислови мають вигляд загальноприйнятої думки і тиснуть на свідомість людей.

Серед людей, на яких загальноприйнята думка має вплив, можна виділити дві групи:

— схильні до слідування за громадським лідером (більше 2\3 населення);

— цілком самостійні у психологічному плані, але зовсім байдужі до політичного життя люди (для них сприйняття загальноновизнаної думки є найпростішим шляхом до забезпечення свого існування в суспільстві).

Саме на спрацьовування механізму конформізму розраховане завищення рейтингів діючого Президента

і заниження рейтингів його основних суперників. Звідси і відомий парадокс: народ вимирає — а рейтинг Президента в поданні підконтрольних телеведучих зростає.

7. Ірраціоналізація масової свідомості

Зовсім не випадково на контрольованих владою телеканалах з'явилося так багато ірраціональних речей: масовано рекламуються послуги астрологічних і чаклунських служб, демонструється велика кількість містичних серіалів тощо.

Таким чином відбувається ірраціоналізація масової свідомості. У населення формується психологічна готовність для сприйняття логіки абсурду з цілком певною метою.

Найкраще цей феномен можна простежити на прикладі аргументів на користь переобрання нинішнього Президента.

Ніхто не може навести приклади якихось більш-менш значущих позитивних перетворень, що відбулися в економіці країни за час правління Л. Кучми. Тобто логічний шлях для побудови аргументації неможливий. Тоді застосовується алогічний.

Аргумент: Необхідно підтримати нинішнього Президента. Його політика є послідовною і прогнозованою.

В перекладі людською мовою це звучить так: «Необхідно підтримати Президента в його прагненні бути переобраним ще на 5 років, тому що його руйнівна діяльність є послідовною і прогнозованою».

Аргумент: Л. Кучма — єдиний реальний політичний лідер в Україні, який здатний протистояти приходу до влади комуністів і який утверджує незалежність України.

Хто саме посприяв обранню Л. Кучми? Комуністи. І найбільшим агітатором сьогодні за них є наслідки його

соціально-економічної політики. Комуністи в 1994 році навіть не могли висунути свого кандидата в Президенти. Через 5 років комуністичний електорат сягає до 25 %, у 1,5 раза збільшилася фракція КПУ у Верховній Раді.

Щодо утвердження незалежності, то найочевиднішим свідченням антидержавності дій нинішнього керівництва є той факт, що у частини людей виникає мовчазний, а подекуди уже й не мовчазний сумнів — «навіщо нам така держава?».

Таким чином нам пропонують підтримати Л. Кучму:

— як борця проти радикальних лівих тому, що в країні, завдяки його політиці, набирають сили й ваги радикальні ліві настрої;

— як гаранта незалежності, яка за роки його правління втратила своє змістовне наповнення по визначальних ознаках.

Аргумент: Після перемоги на президентських виборах Л. Кучма знає що робити в державі.

Виникає питання: «Якщо Президент знає, що робити в державі, то чому не робив раніше або не робить зараз?»

В іншому випадку це твердження закликає громадян повірити комусь на слово, що нинішній Президент про це обов'язково дізнається одразу після виборів.

Аргумент: Л. Кучма перебуває на єдино вірному шляху до демократії і добробуту народу. Без Л. Кучми в країні буде хаос і крах.

Що то за шлях, куди він веде і хто спрямовує цей рух — було детально розглянуто раніше. Хаос і крах в Україні ми маємо вже тепер, і спричинив їх своїми діями якраз нинішній Президент, маючи найширші повноваження і безпрецедентну для нормального суспільства реальну владу.

Аргумент: Л. Кучма відкрив нам двері в Європу.

Сьогодні вже ніхто не говорить про якусь спільну стратегію трансформації посткомуністичних країн, на-

приклад України та Польщі. Остання для України з «попутниці» перетворилася на зразок.

Парламентська Асамблея Ради Європи продовжила термін перебування України в її складі до січня 2000 року з великими застереженнями.

Пріоритети у відносинах Євросоюзу із сусідами чітко видно крізь призму прийому нових членів. Черговість приєднання до ЄС розподілена між Польщею, Чехією, Угорщиною, Словенією, Естонією та Кіпром як країн «першого ешелону» і Болгарією, Румунією, Словаччиною, Литвою та Латвією — у «другому ешелоні».

Україна ж не може пробитися навіть у асоційовані члени.

Аргумент: Л. Кучма ні причому. Йде нормальний процес первинного нагромадження капіталу. Якби Президентом був хтось інший, було б те саме.

Це було б зрозумілим, якби Україна була єдиною державою у світі і не було прикладів колишніх прибалтійських республік СРСР, Чехії, Словаччини, Польщі, Угорщини та багатьох інших у всіх частинах світу.

Аргумент: Л. Кучма хоче, але не може. Йому заважають «деструктивні сили». Після переобрання, відчувши підтримку народу, він «деструктивні сили» розжене і все буде добре.

При наявності таких повноважень і додаткових можливостей впливати на ситуацію у країні, наступним рівнем повноважень нинішнього Президента є тільки відверта диктатура. Нескладно спрогнозувати, який суспільний «поступ» відбудеться, коли завуальована диктатура антисуспільних сил перетвориться у відверту.

Аргумент: П'ятирічного терміну для отримання позитивних результатів від реформ замало, треба щонайменше 10 років. Не можна ж кидати добру справу на півдорозі.

Ф. Рузвельт за 100 днів переломив ситуацію і започаткував рух по відродженню країни.

Відчутні стійкі зміни в Тунісі стали відчутні протягом першого року правління Бен Алі. Завдяки рішучій і послідовній політиці, за кілька років країна з застійною економікою і політичною системою, що розклаталася, перетворилася у динамічне суспільство.

За перші 100 днів діяльності прем'єр-міністра Франції Л. Жоспена у країні, що переживала до того не кращі часи, помітно поліпшився фінансово-економічний стан, зріс купівельний попит, збільшилося число нових робочих місць.

Л. Ерхард своїми соціально орієнтованими реформами забезпечив повоєнній Німеччині 60 % економічного зростання за півтора року.

Реформи тільки тоді є ефективними, коли від самого початку спрямовані на підтримку і розвиток власного суспільства. Якщо навпаки — не реформи, а система пограбування народу і руйнування держави.

Аргумент: Необхідно переобрати Л. Кучму, бо він накопичив величезний досвід державного управління, єдиний здатен переломити ситуацію і забезпечити Україні могутність і добробут.

У світі так склалося, що завжди руйнують одні, а відбудовують інші. Таких, хто спочатку руйнує, а потім будує — історії невідомо. Це принципово різні типи діяльності, що потребують протилежних людських якостей.

Вершиною подібного типу ірраціональної творчості є створення образу нинішнього Президента як дисидента, що **«теж перебуває в опозиції до того соціально-економічного становища, що склалося в Україні»**. Яке він сам і створив.

Коли чуєш подібні «аргументи» та ще й з вуст відомих і титулованих політиків, дедалі посилюється відчуття, що ми перебуваємо не в реальній дійсності, де за кож-

ною державною дією стоять долі мільйонів людей, а в якомусь зловісному театрі абсурду.

Проте подібні пропагандистські «заряди» несуть суттєву небезпеку. В системі ірраціонального мислення та викривленої логіки, яка послідовно нав'язується суспільству, ці аргументи можуть сприйматися як переконливі певною категорією людей, схильних до сприйняття навіювання.

Адміністрацією Президента нав'язується схема пердвиборчих змагань, при якій з боку влади буде здійснюватися повномасштабна психологічна війна в умовах максимального блокування можливостей інших претендентів висловлювати свої погляди на розвиток подій в Україні і світі.

Одне з видатних надбань цивілізації — можливість отримання інформації з метою розвитку суспільства і людини — перетворено владою у свою протилежність. Твориться велика нечесна справа, підла і жорстока гра. Потоком йде брехня, несучи розпач і зневіру, експлуатуючи нашу необачність, довірливість і щедрість. Йде справжня психологічна війна. **Але розраховувати на успіх у цій війні влада може тільки за умови підкорення інформаційного простору в масштабах усієї держави.**

Підкорення інформаційного простору

Президенту, спираючись на уряд В. Пустовойтенка, нарешті вдалося взяти під свій контроль усі загальнонаціональні електронні засоби масової інформації.

Перед журналістами поставлено питання абсолютно категорично: «Або служи владі, або зникай з інформаційного простору.»

У загальнонаціональному масштабі запроваджена система, коли пропагувати викривлену реальність стало найкоротшим шляхом до кар'єрних вершин, а журналістів, що мають мужність казати правду, чекають

кілери, погромники, звільнення з роботи і судові процеси з фантастичними сумами позовів.

Виконавча влада обрала позицію розправи із ЗМІ, що їй не задовольняють.

Ні Президент, ні Генеральна прокуратура, ні Уряд не реагують на численні запити, заяви і листи від депутатів, політичних партій, громадських організацій і громадян, в яких висловлюються вимоги захистити ті чи інші засоби масової інформації, окремих журналістів від очевидної політичної розправи на підставі положень Конституції і Закону «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів».

Навпаки, відчувши безкарність у застосуванні сили, влада з посиленою енергією продовжила наступ на свободу слова, використовуючи весь арсенал засобів.

Характерним є приклад з газетою «Правда України». Спочатку Мінінформ заборонив випуск газети під приводом неправильно оформлених засновницьких документів, потім владні структури розпочали безпрецедентний тиск на колектив редакції. Була розпочата масована кампанія по дискредитації газети у контрольованих ЗМІ. Нарешті заарештували головного редактора газети за сумнівним звинуваченням і він 9 місяців знаходився у в'язниці. Був звільнений з-під варти у залі суду. За цей час було змінено спрямованість газети з опозиційної на пропрезидентську.

Було припинено випуск газети «Всеукраинские Ведомости», здійснюється постійний тиск на газету «Політика», розпочато тиск на газету «За вільну Україну». На певний час було зупинено випуск газети «Киевские Ведомости», після чого вона стала підконтрольна людям з найближчого оточення Президента. Припинено вихід опозиційної «Днепропетровской правды» (причина — відмовлено у поліграфічній базі). Цей перелік можна продовжувати довго.

Розглянуто і задоволено позови до регіональних засобів масової інформації, зокрема в Харківській, Полтавській, Дніпропетровській, Хмельницькій, Кіровоградській, Донецькій областях.

Боротьба за телебачення теж складається на користь діючої влади.

У грудні 1997 року зникла програма «Післямова». Причина — політичний тиск пропрезидентських структур. Знято з ефіру «Вісті тижня» на каналі ICTV, який також перейшов під контроль президентського оточення одразу після парламентських виборів. Розпочато тиск на канал СТБ, довкола якого почали розгортатися відверто кримінальні події, спрямовані проти журналістів.

Решта загальнонаціональних каналів займаються звеличуванням нинішнього Президента, рекламуючи його уявні успіхи на державотворчому шляху.

Тяжку руку адміністративних і правоохоронних органів відчувають на собі і незалежні регіональні телевізійні компанії. Типовим прикладом може служити закриття таких телеканалів у Криму.

Масштаб і зухвалість практично введеної в Україні політичної цензури ілюструє ситуація при розгляді питання у Верховній Раді про зняття депутатської недоторканності з П. Лазаренка. Депутати, з метою забезпечення максимально відкритого розгляду питання, прийняли постанову про трансляцію по телебаченню засідання в повному обсязі. Наступного дня така трансляція відбулася, але виступи депутатів, де мова йшла про зловживання посадових осіб з найближчого оточення Президента і називалися їхні прізвища, ... були вірізані.

А як же Конституція, де сказано: **Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.**

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір (ст. 34).

Одним із чергових порушень Основного Закону у цій галузі було перетворення Кабінетом Міністрів, на виконання указу Президента України від 16 вересня 1998 року, державних підприємств телебачення і радіомовлення, майно яких не підлягає приватизації, на акціонерні товариства і зміна у зв'язку з цим їх форми власності. Керівників цих підприємств Президент призначив поза межами його конституційних повноважень.

Всупереч своїм конституційним обов'язкам, Президент України заблокував діяльність конституційного органу — Національної ради з питань телебачення і радіомовлення, не призначивши половину її складу.

У своїй резолюції експерти Моніторингового комітету Ради Європи були досить категоричні. На їхнє переконання, виконавча влада в Україні намагається підкорити і монополізувати засоби масової інформації, на контрольованих ЗМІ панує повна однополюсність у подачі інформації, блокується доступ до ЗМІ представників опозиції.

Третього травня щороку — міжнародний День свободи преси, який відзначається скрізь, крім України. Цього дня Міжнародний комітет захисту журналістів традиційно оприлюднює рейтинг «вороги преси» — десятку керівників держав, які, на думку представників Комітету, найбільше відзначились щодо придушення свободи слова у своїх країнах і «є згубними для незалежних журналістів». Серед них був названий і Л. Кучма.

Доцільно навести обґрунтування такого рішення Комітету щодо українського Президента. **«Використовуючи закони про податки і наклеп як знаряддя свого ворожого ставлення до журналістів, Л. Кучма**

придушує найменші прояви опозиції. Його мовчазне сприяння жорстокому ставленню до преси зробило можливими вибухи в редакціях газет, напади на репортерів і редакторів, а також сприяло загальній атмосфері страху і самоцензури. Його політика оподаткування змушує друковані та електронні засоби масової інформації, що не мають закордонної підтримки, шукати фінансової допомоги у бізнесменів і політиків, які потім вимагають необхідних їм публікацій. Руйнівні штрафи нещодавно змусили закритися три газети».

Якщо зважити на те, що країни Заходу надають свободі слова одне з визначальних місць у системі прав і свобод громадян, то подібний висновок є ще однією типовою ілюстрацією того, яким своєрідним чином українська влада здійснює рух до єдиної Європи.

Тут закономірно виникає питання про рівень моралі тих, хто цю масовану пропагандистську кампанію організовує, фінансує і спрямовує, про моральну відповідальність засобів масової інформації за виконання функцій, протилежних їхньому основному завданню і суспільній ролі — нести своїм громадянам правду і підтримувати розвиток суспільства, а не його деградацію.

Незаконне використання у передвиборчій кампанії державного і місцевого бюджетів та спеціальних комерційних структур

Відомо, що будь-яка війна (в тому числі психологічна проти власного народу) потребує великих грошей. І це можна зрозуміти.

Якби нинішній Президент відповідав своєму призначенню і забезпечив успішний розвиток суспільства, то його передвиборча кампанія могла б бути практично безплатною.

Було б достатньо вмістити в усіх газетах одне речення такого змісту: «Шановні виборці! Якщо вам подобається ті зміни у вашому житті, що відбулися за остан-

ні п'ять років, і ви сподіваєтеся на них і далі, підтримайте на виборах нинішнього Президента.» І була б здобута бажана перемога.

Але для того, щоб довести, що зубожіння — це шлях до добробуту, безробіття — до соціального захисту, а повна залежність від іноземних держав — наповнення суверенітету реальним змістом — кошти потрібні величезні, що вимірюються сотнями мільйонів доларів.

Треба гасити вогнища соціального протесту, забезпечувати роботу підконтрольних засобів масової інформації в загальнодержавному масштабі, стимулювати прихильність політичних союзників, оплачувати працю агітаторів та ідеологів, що створюють «міфи про майбутнє», проводити «під патронатом...» масштабні мистецькі заходи, КВН тощо.

Звідки ці кошти можуть узятися в умовах подальшого падіння економічних показників в державі?

Тільки від ще більш інтенсивного перерозподілу національного багатства на користь найбільш наближених до влади структур за рахунок народу і його перспектив.

Для цього під «дахом» виконавчої влади створені надзвичайно потужні комерційні структури, яким надані безпрецедентні пільги при імпорті і продажу підакцизних товарів. Крім того, їм передаються найприбутковіші стратегічні підприємства України. У спеціально створених фондах накопичуються величезні кошти на передвиборчу кампанію нинішнього Президента, в конституційності яких ще доведеться розбиратися.

Шалений опір, який чинить виконавча влада намаганням здійснювати з боку Верховної Ради контроль над знаходженням та використанням бюджетних коштів, пояснюється просто. Неконтрольований бюджет буде спрямований на досягнення головної мети.

Фальсифікація результатів голосування

З результатів парламентських виборів президентська адміністрація та нинішній Уряд зробили відповідні висновки, здійснивши жорстку і радикальну перестановку кадрів усіх рівнів (замінено понад 70 % керівного складу) за єдиним критерієм — можливість керівника забезпечити перемогу так званих «центристських сил» (треба читати «пропрезидентських сил»). Після такої «чистки» кадрів практично кожний державний керівник зробить **усе**, аби на наступних президентських виборах досягти цифри голосуючих «за», яка буде спущена «згори».

Фальсифікація результатів повторних третіх виборів народного депутата в 221-му виборчому окрузі, а також перебіг президентської кампанії свідчать про те, що виконавча влада не зупиняється перед грубим порушенням Конституції України.

Влада серйозно готується до фальсифікації виборів як за допомогою вже випробуваних під час парламентських виборів «винаходів» та «технологій», так і з використанням «ноу-хау».

Спроби фальсифікації робитимуться на всіх етапах виборів.

ПРЕЗИДЕНТСЬКА КАМПАНІЯ, ЩО ФАКТИЧНО ПОЧАЛАСЯ З ЧАСУ ТОРІШНІХ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ, ПРОДЕМОНСТРУВАЛА, ЩО БОРОТЬБА БУДЕ ЖОРСТОКОЮ. НЕ ЖОРСТКОЮ, А САМЕ ЖОРСТОКОЮ.

ПОЛІТИКИ, ПОЛІТОЛОГИ, СПОСТЕРІГАЧІ НАЗИВАЮТЬ ЦЕЙ ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС «НЕБЕЗПЕЧНОЮ ГРОЮ БЕЗ ПРАВИЛ», «ВІЙНОЮ НА ВИНИЩУВАННЯ», НЕ СУМНІВАЮЧИСЬ: НЕМАЄ ТАКИХ ЗАБОРОНЕНИХ ЗАСОБІВ І НЕЗАКОННИХ МЕТОДІВ, ЯКИХ ВИ НЕ ВИКОРИСТОВУВАЛА ДІЮЧА ВЛАДА, ЩОБ ВЛАДУ ЗБЕРЕГТИ.

Частина IV

ЧИ Є В УКРАЇНИ ГІДНА ПЕРСПЕКТИВА?

В умовах деградації влади будь-яка державна дія (або бездіяльність) згубна. Держава нагадує людину, що потрапила у трясовину, — якщо нічого не робити, потонеш повільно, а якщо почати борсатися, потонеш швидко.

Будь-який рух у напрямку нинішніх «реформ», а тим більше їхнє прискорення — це наближення остаточної катастрофи. Тоді Україні залишиться можливість інтегруватись у світову економіку, починаючи з останнього щабля.

Коли аналізуєш процеси, що відбуваються сьогодні в українському суспільстві, природно виникає питання, а чи є в Україні хоч якась надія на гідну перспективу?

У Комітет Верховної Ради із питань соціальної політики та праці надходять десятки тисяч листів, де люди вже нікого не лають і нічого не просять, а тільки запитують, чи є ще надія. Ситуація настільки трагічна і невизначена, що суспільство дедалі більше охоплює апатія і зневіра в самій можливості змін на краще.

В одному з листів учителька з Миколаївської області так охарактеризувала останні п'ять років української історії. Перефразувавши відомий вислів О. Пушкіна, вона написала (цитую мовою оригіналу): **«Украина — край вечных реформ: бессмысленных и беспощадных».**

Навряд чи можливо однією фразою більш влучно передати зміст і людські наслідки цього курсу.

Найнебезпечнішим наслідком деградації системи влади в Україні є те, що в людей практично забрали будь-яку надію на поліпшення життя.

Питання української перспективи надзвичайно серйозне, і тут необхідно послідовно відповісти на два запитання:

Перше — чи є в України бодай теоретична можливість вийти на шлях сталого, успішного і справді незалежного розвитку; чи процеси, що відбулися, мають незворотний характер?

Друге — якщо така теоретична можливість ще існує, які умови реалізації її у практичному житті?

Перспектива теоретична

Світова практика державного управління напружувала великий досвід наведення порядку в досить короткі історичні терміни в країнах, охоплених хаосом, викликаним, у першу чергу, безвідповідальністю і некомпетентністю посадових осіб, їх аморальною поведінкою або безсиллям.

Південна Корея

Південній Кореї після війни 1956 року дісталася відсталата аграрна частина країни без будь-якої промисловості і з сільським господарством середньовічного типу.

Корейці за 30 років змогли перетворити свою країну в могутнього економічного конкурента для найбільш розвинутих держав світу.

США

Коли Ф. Рузвельт прийшов до влади у США, там панувала глибока загальна криза.

Знижувався рівень виробництва, зростало безробіття, інвестицій майже не було. В особливо гострий момент, коли була реальна загроза зірватися в прірву громадянської війни, розрухи й хаосу — була посилена координуюча й регулююча роль держави. Президент Ф. Руз-

вельт сказав: «Держава повинна приборкати цей озвірілий ринок!». Одним з перших кроків Ф. Рузвельта на посаді президента стали закони, спрямовані на регулювання грошового ринку й обмеження фінансових спекуляцій.

Доречно нагадати, що навіть у найскрутніші кризові моменти учителі та інші службовці, що перебували під соціальним захистом держави, зарплату отримували без найменших затримок.

Франція

Генерал де Голль перетворив роздавлену німецькою окупацією Францію в ту сильну державу, якою вона тепер є. Причому, він зумів консолідувати все суспільство, в тому числі свою численну опозицію. Будучи в zenіті слави та сили, де Голль міг би з опозиціонерами розправитися. Але він, як великий француз і мудра людина, розумів, що в той період усю націю (і опозицію, і неопозицію) потрібно було залучати до відродження Франції.

Маючи колосальний авторитет і широкі повноваження, де Голль не намагався підім'яти або знищити носіїв інших поглядів. Він любив повторювати: «Опозиція — це також французи. А я президент усіх французів». Разючий контраст із сьогоднішніми реаліями в Україні.

Туніс

Країну чітко і компетентно виводили з кризи, коли мало що передвіщало успіх. Масові хвилювання в невротичному 1984 році. Виступи ісламських фундаменталістів у 1986 — 1987 роках. Акції протесту молоді. Закулісна боротьба за владу всередині правлячої партії. Слабкий «довічний» президент, не здатний впливати на події. Додамо сюди вкрай складну фінансову ситуацію — нульові валютні резерви у 1986 році. Наростаюче розшарування у суспільстві, коли 20 % населення володіло 50% національного доходу...

Через місяць після приходу нової влади Національні

збори Тунісу скасували положення Конституції про довічний мандат президента. Було проведено очищення державної адміністрації від корупціонерів, практично припинено багаторічну боротьбу між політико-економічними кланами. Правлячу партію, що була, за визначенням французьких експертів, «бастіоном привілеїв і апетитів», реорганізували й оновили приблизно на дві третини.

Був законодавчо закріплений принцип партійного плюралізму. Усі політичні і громадські організації Тунісу, за винятком радикальних ісламістів, відгукнулися на пропозицію глави держави про створення Національного пакту — свого роду «кодексу шляхетного поведіння» по основних напрямках зовнішньої і внутрішньої політики. Був ліквідований Суд державної безпеки. Туніс першим з арабських країн дозволив у себе діяльність організації «Міжнародна амністія», а також підписав і ратифікував у 1988 році міжнародну конвенцію, що забороняє застосування катувань.

Для нас загрозу становить криміналітет, як для Тунісу були радикальні ісламісти. Президент Бен Алі здійснив не стільки суворі, скільки дуже ефективні заходи.

Пріоритетною сферою, куди спрямовувалася допомога міжнародних фінансових організацій і Євросоюзу, була визначена не проблема платіжного балансу, а насамперед підтримка вітчизняної промисловості, 30 % якої (або близько 2 тисяч туніських промислових фірм) перебувало на межі рентабельності. У зв'язку з цим Туніс планує асигнувати протягом п'яти найближчих років понад 2,3 мільярда доларів на структурну перебудову і модернізацію компаній.

Не дуже поспішає туніське керівництво і з форсованою приватизацією державних підприємств. У приватний сектор протягом 1989 — 1997 років перейшло лише 88 підприємств. Узагалі державний сектор ви-

явився тим локомотивом, що витяг із кризи весь економічний ешелон. Характерною є заява на початку 90-х років (коли зміцнювались основи економічної політики нової влади) туніського прем'єра Каруї. Він сказав, що держава повинна оберігати стратегічні галузі і заохочувати конкурентний характер діяльності приватного сектора. Це свідчить про дуже чітке бачення проблеми.

Сьогодні Туніс — одна із найбільш процвітаючих країн Африки. Темпи її економічного зростання на рівні лідерів Східної Європи. За даними Світового банку, в 1998 році дві третини населення належало до середнього класу.

Туніс із 1 березня 1998 року — асоційований член Європейського Союзу. (Як відомо, Україні в цьому відмовлено.)

Досвід Тунісу, як і інших країн, не стільки вартий механічного копіювання², скільки повчальний. Він корисний на рівні спостережень та узагальнень.

Перелік країн, що успішно подолали кризові періоди, можна продовжити. До них належать повоєнна Німеччина, Австрія, Японія, сучасний Китай, Словенія, Чехія, Хорватія, Словаччина, Польща, Угорщина, республіки колишньої радянської Прибалтики.

Якщо говорити про шанси України щодо її перетворення в сучасну динамічну державу, то слід зазначити, що, незважаючи на роки тотального руйнування, теоретично можливості такого розвитку ще зберігаються і не втрачені остаточно.

При ефективному управлінні виробничий потенціал України (зокрема обсяги виробництва електроенергії, система транспортних зв'язків, рівень освіти та кваліфікації працюючих, можливості науково-технічної бази,

²Наприклад, Бен Алі прийшов до влади внаслідок військового перевороту, що для нас є абсолютно неприйнятним.

яка все ще демонструє здатність створювати сучасну техніку на основі високих технологій) ще може відповідати сучасним параметрам.

Наявність теоретичної перспективи не означає її автоматичний перехід у практичну. Цей перехід може здійснити тільки весь український народ своєю активною громадянською позицією, політичною дією і наполегливою працею.

Слід додати, що нема і не може бути однієї для всього світу схеми економічних перетворень у кризових умовах. Країни й регіони з різними стартовими економічними умовами, традиціями і ступенем сприйнятливості до модернізації дадуть при застосуванні однакової схеми різні результати. Тому наведені вище приклади — не для сліпого наслідування, а для вироблення оптимальної стратегії для України.

Перспектива практична

В УМОВАХ ДЕГРАДАЦІЇ ВЛАДИ, ЩО СПОСТЕРІГАЄТЬСЯ В УКРАЇНІ, БУДЬ-ЯКА ДЕРЖАВНА ДІЯ (АБО БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ) ЗГУБНА.

Держава нагадує людину, що потрапила у трясовину: якщо нічого не робити, потонеш повільно, а якщо почати борсатися, потонеш швидко. В Україні триває економічна, політична і, головне, управлінська розруха.

Нинішня влада нічого зробити не може, навіть якщо захоче.

1. Вона сліпа у своєму зав'язатті використовувати суто ринкові механізми в неринковому середовищі.

2. Авантюрні схеми ринкової трансформації згубні для національної економіки.

3. Демонструється відсутність реального розуміння дійсності в економічній політиці.

4. Управлінські рішення приймаються не на випередження подій, а навздогін потребам, що з'являються.

5. Розробка пріоритетів і механізмів їхньої реалізації здійснюється всупереч законам соціально-економічного

розвитку.

6. Планування дій та їх наслідків відбувається в рамках філософії хронічно депресивної економіки.

Ось визначальні чинники, що прирікають на великі провали і соціальні лиха країну і в майбутньому.

Щоб підтвердити вищесказане, достатньо уважно ознайомитися з широко розрекламованою урядовою (а фактично передвиборчою президентською) економічною програмою «Україна — 2010».

БЕЗ ЗМІНИ ВЛАДИ ЗА ДОПОМОГОЮ КОНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ВИБОРІВ — ГІДНОЇ ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНИ НЕМАЄ.

Змінити владу конче необхідно, але зробити це нелегко.

Як бачимо, нинішня влада кинула в «останній і рішучий бій» усі свої наявні можливості, не звертаючи уваги ні на законність, ні на мораль, ні на наслідки цього для країни і народу. Значна і, на жаль, найбільш впливова частина людей, причетних до номенклатури і так званого «політпідприємництва», не хоче ніяких змін, бо паразитує на беззаконні.

Невже нічого не можна вдіяти?

Зруйнувати тенета, що накинули на українське суспільство творці антисвіту, можливо. Для цього необхідне поєднання Правди, Мужності, Патріотизму і гранично чіткого розуміння необхідних дій, як термінових, так і на перспективу.

Для початку треба просто повірити, що можливо радикально поліпшити ситуацію в країні.

Треба побачити велику облуду й цинізм, які огортають суспільство. Треба знайти в собі мужність відкинути штучно створювані примари і побачити весь трагізм того, що з нами відбувається.

Громадянська позиція і дія кожного громадянина — шлях до порятунку. Кожна байдужа або бездіяльна лю-

дина збільшує шанси сил руйнування.

Повна політична апатія, безнадія, зневіра, роз'єднаність народу, спрямованість його основних творчих сил на підтримання мінімального рівня фізичного існування — ось основний політичний капітал діючої влади, ось що дає їй надію на самозбереження.

СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ МОЖЕ І ПОВИННА БУТИ ЗМІНЕНА НА КРАЩЕ.

Нам треба відбудувувати зруйноване. Безвідповідальна політика недієздатної влади повинна бути замінена іншою, кожний крок якої приносить позитивні і відчутні простому громадянину наслідки.

Починати якісну зміну системи державної влади необхідно з центральних органів державного управління.

Це має принципове значення.

У сьогоднішніх умовах за відсутності щонайменших противаг президентській владі, а саме: правової свідомості як елементу світогляду широких верств населення, інститутів громадянського суспільства, системи місцевого самоврядування, ідеологічної і психологічної єдності народу, **життєдайна трансформація українського суспільства може бути здійснена тільки згори.**

Необхідно перетрусити всю владну вертикаль, декриміналізувати і примусити її бути добросовісною та орієнтованою на те, щоб реально створювати і підтримувати виробництво, медицину, освіту, науку, стояти на сторожі національних інтересів.

ЗМІНИ НА КРАЩЕ НАСТАНУТЬ ЛИШЕ ПІСЛЯ ЖОВТНЯ 1999 РОКУ, КОЛИ ДО ВЛАДИ ПРИЙДЕ НОВИЙ ПРЕЗИДЕНТ, ЯКИЙ СТВОРИТЬ ПРИНЦИПОВО НОВУ ВЛАДУ.

ПІСЛЯМОВА

Фізичне виживання держави і громадян уже неможливе без подолання найбільшого дефіциту в сучасній Україні — дефіциту ефективного і гуманного державного управління.

Підсумовуючи все сказане в книзі, можна зробити ряд висновків.

Діюча в Україні влада відповідає на виклики часу прямо протилежним чином тому, що проголошується і що життєво необхідно.

Під гаслами утвердження гуманного і відкритого суспільства в Україні було побудоване дивне і жорстоке суспільство, де офіційно проголошені слова мають протилежний зміст, а державні дії — протилежний результат.

Під прапором ефективної ринкової та соціально орієнтованої економіки в Україні утвердився ворожий трудовим началам лад, у якому знехтувані основні права і свободи людини-громадянина при повній безвідповідальності тих, хто керує суспільними процесами.

Під прикриттям ідеї радикальних реформ була створена система управління державою, яка змогла буквально за кілька років практично знищити передову науку, технологію і освіту, спотворити базові моральні цінності та суспільні орієнтири.

Україна, котра ще в 1990 році, за класифікацією ООН, належала до категорії надрозвинутих, перетворилася у країну так званого «третього світу» і продовжує свій рух донизу, нарощуючи відставання від держав-лідерів за всіма без винятку визначальними позиціями.

Маскування такої діяльності здійснюється постійними і масштабними пропагандистськими засобами в загальнонаціональному масштабі.

Основною моральною характеристикою політики нинішньої влади є безпрецедентний для нормального суспільства цинізм, коли свідомо говорять одне, а замислюють і роблять інше.

Основні зусилля діючої влади спрямовуються на те, щоб затьмарити і дезорієнтувати людську свідомість, видати всі руйнування за єдино правильний шлях побудови «світлого майбутнього», забезпечити процвітання антисуспільним і антидержавним силам і одночасно уникнути відповідальності за свої діяння.

Назвати це безгосподарністю або безпорадністю було б надто поблажливо.

Проте час експериментаторів і демагогів минув. Бар'єр суспільної терпимості зруйновано. Не можна більше зловживати доброю вдачею українського народу.

Фізичне виживання держави і громадян уже неможливе без подолання найбільшого дефіциту в сучасній Україні — дефіциту ефективного і гуманного державного управління. Тільки з ліквідацією цього дефіциту з'явиться довіра народу до влади.

Ці масштабні і, головне, соціально-корисні зміни може здійснити тільки сильна, патріотична і людяна влада.

УКРАЇНА ПОТРЕБУЄ ДОМІНУВАННЯ В СУСПІЛЬСТВІ СИЛ, ЩО ТВОРЯТЬ ДОБРО, ТА СИЛЬНОЇ ВЛАДИ, ЯКА МОГЛА Б ЗАБЕЗПЕЧИТИ ЗАХИСТ, ПІДТРИМКУ І РОЗВИТОК ЦИХ СИЛ В ІНТЕРЕСАХ КОЖНОЇ ОКРЕМОЇ ЛЮДИНИ І ДЕРЖАВИ В ЦІЛОМУ.

ТІ, ДЛЯ КОГО ВЛАДНИЙ МУНДИР ВИЯВИВСЯ НЕ ЗА РОЗМІРОМ, ПОВИННІ ЗЙТИ З ПОЛІТИЧНОЇ СЦЕНИ.

І ВОНИ ЗЙДУТЬ.

**Від ранку до ранку бачимо,
Як зло діється на Русі,
І чекаємо, що повернеться до добра.
А такого не буде,
Інакше як сили свої не згуртуємо
І не візьмемо мету одну до мислі нашої.
То бо глаголить нам глас праотців.**

Велесова Книга , дощечка 8/2³

³«Велесова Книга» — пам'ятка духовної культури часів Київської Русі. Охоплює історичний період від кінця II тисячоліття до н.е. до IX ст. н. е. Змальовує уявлення наших предків про власну історію, побудову світу, основні моральні цінності. Текст Велесової Книги був записаний на дощечках.

